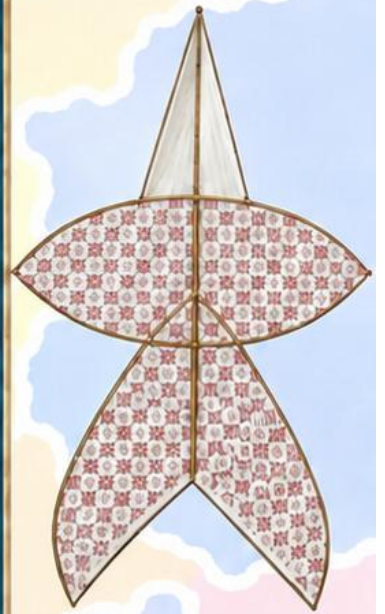

ช่างศิลป์ กรุงสุโขทัย...

เมืองสร้างสรรค์ UNESCO
ด้านหัตถกรรมและ
ศิลปะพื้นบ้าน

รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพงษ์ ชุ่มดวง

“ช่างศิลป์กรุงสุโขทัย...เมืองสร้างสรรค์ UNESCO ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน”

ผู้เขียน รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพงษ์ ชุมดวง

เรียบเรียงโดย ดร.สิริกร มณีรินทร์

พิมพ์ครั้งที่ 15 เดือนกันยายน 2569 (หนังสืออิเล็กทรอนิกส์)

ISBN (e-book)

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

จำนวน 178 หน้า

1. ศิลปหัตถกรรมไทย. I. ชื่อเรื่อง.

จัดทำโดย รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพงษ์ ชุมดวงและคณะ

สารบัญ

คำนิยม	3
บทที่ 1 ภูมิปัญญาที่สืบสานจากอดีตสู่ปัจจุบัน	4
บทที่ 2 พลังแห่งการสร้างสรรค์ของช่างศิลป์กรุงสุโขทัย	9
จำนวนช่างศิลป์กรุงสุโขทัยจำแนกตามอำเภอ	11
จำนวนช่างศิลป์กรุงสุโขทัยจำแนกตามประเภท	13
เมืองสร้างสรรค์ UNESCO ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านในความเสี่ยง	18
แผนที่วัฒนธรรมช่างศิลป์กรุงสุโขทัย	21
บทที่ 3 ทำเนียบช่างศิลป์กรุงสุโขทัย	22
งานศาสนศิลป์-จิตรกรรม	24
งานเครื่องดนตรีไทย	39
งานโลหะศิลป์	46
งานจักสาน กระดาษและว่าว	50
งานเครื่องปั้นดินเผา-สังคโลก	87
งานผ้า-สิ่งถักทอ	96
งานปูนปั้น-งานไม้	119
งานศาสตราวุธ	136
งานเครื่องสด	142
บทที่ 4 ถอดองค์ความรู้สู่ความยั่งยืน	152
บรรณานุกรม	171

คำนิยม

ดิฉันรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ “ช่างศิลป์กรุงสุโขทัย เมืองสร้างสรรค์ UNESCO ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน” ได้รับการเรียบเรียงเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในระบบห้องสมุดของ www.thaiartisan.org

“ช่างศิลป์กรุงสุโขทัย เมืองสร้างสรรค์ UNESCO ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน” ถือกำเนิดจากโครงการวิจัย “การศึกษาและสำรวจพลังแห่งการสร้างสรรคของช่างศิลป์ท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย เพื่อการยกระดับคุณค่าและพัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งดำเนินการระหว่าง พ.ศ. 2565-2567 โดย รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพงษ์ ชุมดวง หัวหน้าคณะวิจัยจากวิทยาลัยชุมชนสุโขทัย สถาบันวิทยาลัยชุมชน (โดยมีคณะนักวิจัยได้แก่ อาจารย์สมชาย เตือนเพ็ญ นายนิติพงศ์ ใจพิริยานนท์ นายสรวิศ ตียะพิชญ์ไพศาลและนางสาวนุชจรินทร์ ศรีวิเศษ) ด้วยทุนอุดหนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ภายใต้การกำกับของสถาบันช่างศิลป์ท้องถิ่น วิทยาลัยสถานสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทย หรือธัชชา ซึ่งเคยเป็นหน่วยงานระดับกองในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

การกำกับการดำเนินงานของสถาบันช่างศิลป์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องทำให้ได้เห็นความงามของงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นไทย และเรื่องราวการรังสรรค์งานของครูช่างศิลป์ซึ่งมีความน่าสนใจแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น จังหวัดสุโขทัยถือเป็นเมืองสำคัญเชิงช่างมาตั้งแต่อดีต เมื่อครั้งอาณาจักรสุโขทัยเป็นปฐมราชธานีไทย และได้บ่มเพาะสกุลช่างต่าง ๆ ที่มีความสามารถโดดเด่น โดยเฉพาะงานพุทธศิลป์ อันเป็นมรดกภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าและมีเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ศิลปะต่างยกย่องว่าเป็น “ยุคทอง” แห่งความงาม มรดกงานหัตถศิลป์นี้ได้รับการส่งต่อลมหายใจจากช่างฝีมือรุ่นสู่รุ่น เชื่อมโยงอดีตอันดงามเข้ากับวิถีชีวิตในปัจจุบัน เป็นที่ประจักษ์ให้คนไทยได้ภาคภูมิใจ เมืองสุโขทัยจึงคู่ควรอย่างยิ่งที่องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก ได้ประกาศคัดเลือกเข้าสู่เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities Network) ประจำปี พ.ศ. 2562 สาขาหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art)

ดิฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นอีกแรงหนึ่งในการสืบสานและส่งต่อมรดกภูมิปัญญาช่างศิลป์ไทยอันทรงคุณค่าแก่เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ในพื้นที่

ดร.สิริกร มณีรินทร์

นายกสภาสถาบันวิทยาลัยชุมชน

และอดีตผู้อำนวยการสถาบันช่างศิลป์ท้องถิ่น

31 สิงหาคม พ.ศ. 2569

บทที่ 1 ภูมิปัญญาที่สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน

อรุณรุ่งแห่งกรุงสุโขทัย และมรดกงานช่างที่สืบเนื่องสู่ปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ไทยจารึกว่า ราว พ.ศ. 1800 พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทรงสถาปนากรุงสุโขทัยเป็นอิสระ ไม่ขึ้นแก่ขอม อาณาจักรสุโขทัยเจริญรุ่งเรืองเป็นลำดับตลอดช่วงเวลาประมาณ 215 ปี ในพุทธศตวรรษที่ 19–20 ดังถ้อยคำ “ไพร่ฟ้าหน้าใส” ที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 หรือศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ประชาชนชาวสุโขทัยได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมหลายประเภท พลังศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นแรงบันดาลใจสำคัญ ก่อให้เกิดงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และงานหัตถศิลป์ เช่น ผ้าทอและเครื่องสังคโลก

อาณาจักรอรุณรุ่งแห่งนี้ยังเปรียบเสมือน “สี่แยกอินโดจีน” ในสมัยโบราณ การเดินทางและการค้าขายช่วยให้สุโขทัยมีพละกำลังที่มีความสามารถโดดเด่น เกิดมรดกภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งด้านแนวคิด รูปแบบ และเนื้อหา จนได้รับการยอมรับว่าเป็นศิลปะที่งดงามวิจิตรที่สุดยุคหนึ่งของไทย

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19–20 อาณาจักรสุโขทัยตั้งอยู่บริเวณภาคกลางตอนบนหรือภาคเหนือตอนล่าง มีเมืองสุโขทัยเป็นศูนย์กลาง บ้านเมืองสงบร่มเย็น ประชาชนมีความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจดี อีกทั้งอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ พระมหากษัตริย์ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และบ้านเมืองไม่เผชิญสงครามบ่อยครั้ง สกุลช่างสุโขทัยจึงมีโอกาสดำเนินการถ่ายทอดอุดมคติผ่านการสร้างงานศิลปที่ทรงคุณค่าได้อย่างเต็มที่ ด้วยจิตวิญญาณที่เปี่ยมด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา (สุภัทโรตติ, 2550)

ยุคทองแห่งพุทธศิลป์สุโขทัย

ภายใต้บรรยากาศแห่งความสงบสุขช่างศิลปสุโขทัยได้สร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ที่นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ศิลปะยกย่องว่าเป็น “ยุคทอง” แห่งความงาม โดยเฉพาะพระพุทธรูปปางลีลา ซึ่งหม่อมเจ้าสุภัทโรตติ ดิศกุล ทรงชี้ว่าเป็นนวัตกรรมทางประติมากรรมที่ไม่ปรากฏในศิลปะไทยยุคใดมาก่อน ท่วงท่าการเคลื่อนไหวโน้มถ่วงเป็นธรรมชาติ พระวรกายเรียวยาวได้สัดส่วนตามอุดมคติ พระพักตร์รูปไข่ พระขนงโก่งดั่งคันศร พระนาสิกโด่งงาม และพระรัศมีเป็นเปลวเหนือพระเกตุมาลา ล้วนสะท้อน การหลอมรวมอุดมคติทางพุทธศาสนากับความงามตามธรรมชาติอย่างสมบูรณ์

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์ อธิบายเพิ่มเติมว่า สุโขทัยมีความสามารถพิเศษในการหลอมรวมอิทธิพลศิลปะหลายสำนัก ทั้งมอญ ขอม และลังกา แล้วคลี่คลายเป็นรูปแบบเฉพาะของตนเอง ดังปรากฏในเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือเจดีย์ทรงยอดดอกบัวตูม อันเป็นสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นในดินแดนอาณาจักรสุโขทัย งานหัตถศิลป์สุโขทัยยังมีความสำคัญทั้งด้านเอกลักษณ์ที่เป็นอิสระ เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง และคุณค่าในฐานะหลักฐานเชิงประจักษ์ทางประวัติศาสตร์ศิลปะ ผลงานเหล่านี้สะท้อนภูมิปัญญา สุนทรียภาพอันอ่อนช้อย ตลอดจนวิถีชีวิตและความเชื่อในอดีต ความสำเร็จทางศิลปะจึงเติบโตควบคู่กับเศรษฐกิจ การค้า และเทคโนโลยีของบ้านเมือง

พระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย

มากกว่าพุทธศิลป์ ความรุ่งเรืองจากอดีตสู่ปัจจุบัน

ปัจจุบัน เรายังเห็นประจักษ์ถึงความรุ่งเรืองของสุโขทัยผ่านงานสถาปัตยกรรมในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ซึ่งครอบคลุมพื้นที่โบราณสถานของกรุงสุโขทัย ศูนย์กลางการปกครองของอาณาจักรในอดีต ผังเมืองมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ภายในและโดยรอบปรากฏโบราณสถาน พระราชวัง และวัดจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากพุทธศิลป์ “งานประติมากรรม ศิลปะและหัตถศิลป์สุโขทัย” ยังเป็นหลักฐานสำคัญของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และการค้าข้ามภูมิภาค โดยมีงาน 3 ด้านที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างเด่นชัดและยังสืบทอดคุณค่ามาถึงปัจจุบัน

เครื่องเซรามิกและเครื่องสังคโลก นวัตกรรมการค้าโลก

เครื่องสังคโลกเป็นคำเรียกสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องถ้วยชาม เครื่องประดับ ประติมากรรม สถาปัตยกรรมและสิ่งที่ทำขึ้นจากดินที่เผาหรือใช้ในพิธีกรรม ซึ่งผลิตในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย ภูมิปัญญาสำคัญอยู่ที่ความรู้เรื่องดิน ดินแต่ละแหล่งให้ผลลัพธ์ต่างกันตามเนื้อดิน สูตรการผสม และทักษะการเขียนลาย รูปแบบเครื่องสังคโลกในสุโขทัยพบเด่นชัดในอำเภอสว่างสุโขทัยและอำเภอสว่างศรีสุโขทัย ลวดลาย นอกจากแสดงความงามแล้ว ยังสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และสภาพแวดล้อมของสุโขทัยบางชิ้นอาจแฝงความหมายหรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ไว้ด้วย บริเวณบ้านเกาะน้อยมีเตาเผาเรียงรายบนฝั่งแม่น้ำยม ห่างจากแหล่งเตาเผาบ้านป่ายาง ประมาณ 1.5 กิโลเมตร พบเตาเผามากกว่า 100 เตา ผลิตทั้งเครื่องปั้นเคลือบและเครื่องเนื้อแกร่งไม่เคลือบ เนื้อดินละเอียด เมื่อเผาแล้วมีสีเทาหรือเทาดำ งานเขียนลาย การเผา และการเคลือบทำด้วยฝีมือประณีต ภาชนะมีหลายรูปแบบ เช่น กุณฑี กุณฑี จาน ชาม ถ้วย ไห โคมไฟรูปดอกบัวฉลุ ตลับมีฝาปิด โถมีฝา ปาน ตู๊กตา รูปคนและสัตว์ ตะเกียง และช้างศึก (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร, ม.ป.ป.)

ในอดีต เครื่องสังคโลกไม่ได้เป็นเพียงภาชนะในชีวิตประจำวัน แต่เป็นสินค้าส่งออกชั้นดีที่สร้างความมั่งคั่งแก่อาณาจักรสุโขทัย แหล่งผลิตขนาดใหญ่อย่างเตาทุเรียงในบริเวณเมืองเก่าสุโขทัยและศรีสุโขทัย แสดงถึงเทคโนโลยีการควบคุมอุณหภูมิขั้นสูงเพื่อผลิตเครื่องเนื้อแกร่ง (stoneware) เอกลักษณะที่โดดเด่นคือเครื่องเคลือบสีเขียวไข่กา หรือเซลาดอน และเครื่องถ้วยเขียนลายสีดำได้เคลือบ ซึ่งนิยมวาดลายปลาและลายจักร สะท้อนทั้งความอุดมสมบูรณ์และการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีกับจีน

จากอดีตสู่ปัจจุบัน ภูมิปัญญาการทำสังคโลกไม่ได้สูญหาย โดยเฉพาะในอำเภอสว่างสุโขทัยและอำเภอสว่างศรีสุโขทัย มีการรื้อฟื้นเตาเผาโบราณและสืบทอดเทคนิคการปั้น การเคลือบ และการวาดลายดั้งเดิม จนพัฒนาเป็นสินค้าส่งออกชั้นนำทางภูมิศาสตร์ (GI) และงานหัตถศิลป์ร่วมสมัยที่สร้างรายได้แก่ชุมชน

ผ้าทอโบราณ ชนบทแห่งวิถีชีวิตและชนชั้น

หลักฐานจากศิลาจารึกและไตรภูมิพระร่วงกล่าวถึงการใช้ผ้าทอเนื้อดีหลายชนิดทั้งในราชสำนักและในหมู่ประชากรราษฎร ผ้าทอสุโขทัยในอดีตสะท้อนการค้าข้ามภูมิภาค ผ่านการนำเข้าเส้นไหมและสีย้อม รวมถึงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมสิ่งทอกับอินเดียและจีน จากอดีตสู่ปัจจุบัน มรดกสิ่งทอยังคงโดดเด่นอย่างมีชีวิตชีวาดังเช่น ผ้าทอตีนจกศรีษะนาลัย ภูมิปัญญาที่สืบทอดในกลุ่มชาวไทพวนซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณเมืองเชียงขวาง บ้านพวน ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภายหลังได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากบริเวณริมแม่น้ำยม ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอสรีษะนาลัย พร้อมนำวัฒนธรรม วิถีชีวิต และทักษะการทอผ้าขึ้นตีนจกมาถ่ายทอดแก่ลูกหลาน ชาวไทพวนได้รักษากรรมวิธีการทอลายโบราณเก่าลายดั้งเดิมและพัฒนาเป็นงานหัตถกรรมหลากหลายรูปแบบ ทำให้บ้านหาดเสี้ยวเป็นแหล่งวัฒนธรรม “ผ้าตีนจกศรีษะนาลัย” ที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

ชุมชนบ้านนาต้นจั่น ตำบลบ้านดึก อำเภอสรีษะนาลัย เป็นอีกประจักษ์พยานของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การทำผ้าหมักโคลนเกิดจากการสังเกตของชาวบ้านว่า เมื่อสวมผ้าไปดำนา ส่วนที่เป็นโคลนและน้ำกลับมาซักจะนุ่มกว่าส่วนที่ไม่เปียก จึงพัฒนาเป็นภูมิปัญญาผ้าหมักโคลนที่ส่งต่อมาถึงปัจจุบัน

เครื่องทองศิลปะสุโขทัย อัตลักษณ์โลหะศิลป์ชั้นสูง

ในอดีต งานช่างทองสุโขทัยเป็นเครื่องบ่งชี้ความมั่งคั่งและความเชี่ยวชาญเชิงช่างชั้นสูง แม้โบราณวัตถุทองคำแท้จะหลงเหลือไม่มาก แต่ลวดลายประติมากรรมปูนปั้นตามศาสนสถาน เช่น ลายก้านขด ลายเครือเถา และลายดอกพิกุล ได้กลายเป็นต้นแบบสำคัญในการรังสรรค์เครื่องทองประดับกายและเครื่องพุทธบูชา

แรงบันดาลใจจากศิลปกรรมสุโขทัย

เครื่องทองสุโขทัยร่วมสมัย

จากอดีตสู่ปัจจุบัน อัตลักษณ์ดังกล่าวได้รับการถอดรหัสและฟื้นคืนเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงของชาวตำบลท่าชัยและตำบลศรีษะนาลัย อำเภอสรีษะนาลัย ในนาม “ทองโบราณศรีษะนาลัย” หรือทองสุโขทัย จุดเด่นคือการใช้ทองคำความบริสุทธิ์สูง 99.99% ผ่านกระบวนการทำด้วยมือ และใช้ลวดลายโบราณซึ่งได้แนวคิดจากความเชื่อ ความศรัทธา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และธรรมชาติ ทั้งการถักเส้นทองคำ การขึ้นเม็ดมะยม และการลงยาสีร่อนอย่างประณีต จนกลายเป็นงานหัตถศิลป์ที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย งานหัตถศิลป์ทั้ง 3 ด้านเป็นข้อพิสูจน์ว่า “ศิลปะสุโขทัย” มิได้หยุดนิ่งอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์หรือในพิพิธภัณฑ์ หากเป็นมรดกภูมิปัญญาที่มีวิวัฒนาการและได้รับการส่งต่อลมหายใจจากช่างฝีมือรุ่นสู่รุ่น เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงอดีตอันรุ่งเรืองกับวิถีชีวิตและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในปัจจุบัน

สุขุขทัยในเครือขายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก

เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก ประกาศคัดเลือกสุขุขทัยเป็น 1 ใน 66 เมืองจากทั่วโลกที่เข้าสู่เครือขายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities Network) ประจำปี พ.ศ. 2562 สาขาหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) การได้รับการคัดเลือกสะท้อนความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์และรากฐานวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันผ่านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์อย่างเด่นชัด

- ความเชี่ยวชาญด้านศิลปหัตถกรรมที่สืบทอดมายาวนานกว่า 700 ปี สุขุขทัยมีทักษะงานฝีมืออันเป็นเอกลักษณ์ที่ สืบเนื่องจากยุคอาณาจักรสุโขทัย โดยเฉพาะเครื่องสังคโลก งานผ้าทอตีนจก งานไม้ และงานโลหะศิลป์ทั้งงานหล่อพระและ เครื่องประดับทอง-เงินโบราณ งานเหล่านี้มิได้เป็นเพียงวัตถุจากอดีต แต่ยังสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจแก่ชุมชน ในปัจจุบัน

- วิถีชีวิตชุมชนที่ผูกพันกับศิลปวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีเครือข่ายผู้ผลิตงานศิลปหัตถกรรมที่เข้มแข็ง มีกระบวนการ ถ่ายทอดความรู้ระหว่างรุ่น (และ) ใช้งานหัตถกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

- ความมุ่งมั่นเชิงยุทธศาสตร์และการวางแผนอนาคต หน่วยงานท้องถิ่นและจังหวัดสุโขทัยเสนอแผนพัฒนาเมืองระยะ ยาว 20 ปี เพื่อสนับสนุนศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ครบทั้ง 9 อำเภอ การสร้างพื้นที่ สร้างสรรค์ และการส่งเสริมผู้ประกอบการรายย่อยกับช่างรุ่นใหม่ให้นำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้กับเทคนิคดั้งเดิม

จากมรดกของเมืองสู่ช่างศิลป์ร่วมสมัย

มรดกภูมิปัญญาของสุโขทัยไม่ได้หยุดอยู่เพียงในหน้าประวัติศาสตร์หรือหลังกำแพงโบราณสถาน หากยังคงมีลมหายใจผ่านฝีมือของช่างศิลป์ในยุคปัจจุบัน ผู้สืบทอดความรู้ด้านพุทธศิลป์ เครื่องดนตรี โลหะศิลป์ จักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้า ทอ งานปูนปั้นและแกะสลัก ศาสตราวุธ งานเครื่องสด และงานหัตถศิลป์แขนงอื่นทั่วจังหวัด

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงจากโครงการวิจัยและการสำรวจภาคสนาม ซึ่งรวบรวมและบันทึกประวัติช่างศิลป์ท้องถิ่น ตลอดจนสถานการณ์การสืบทอดงานช่างในจังหวัดสุโขทัย เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการอนุรักษ์ การต่อยอด และการส่งเสริม เศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้อ่านจะพบว่า ช่างหลายคนอาจมิได้สร้างงานที่วิจิตรพิสดารในความหมาย ของงานชั้นสูง หากยังรักษาเสน่ห์และความงามอันเรียบง่าย ซึ่งสะท้อนความเชื่อในคุณค่าของพระพุทธรศาสนาและวิถีชีวิต พื้นบ้านที่แนบแน่นกับธรรมชาติ

รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวัฒน์ พิระสันต์ และคณะ (2553) กล่าวไว้ในโครงการวิจัยเรื่อง “การสืบค้นข้อมูลทาง วัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัย” ว่า งานช่างชาวบ้านหรืองานช่างท้องถิ่นสุโขทัยเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ผลิตเพื่อใช้ภายใน ครัวเรือน โดยฝึกฝนสมาชิกในครอบครัวให้เกิดความชำนาญมากกว่าการเรียนรู้ทางทฤษฎี ลักษณะงานจึงแสดงทั้งอิทธิพลของ ช่างหลวง ภูมิปัญญาบรรพบุรุษ และความคิดของช่างปัจจุบันที่พยายามผสมผสานองค์ความรู้เดิมให้สอดคล้องกับตลาดและ วิถีชีวิตของผู้ใช้ วิธีผลิตมักเรียบง่ายตามธรรมชาติ และประสานเทคโนโลยีพื้นบ้านเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่

บทที่ 2 พลังแห่งการสร้างสรรค์ของช่างศิลป์กรุงสุโขทัย

วิถีช่าง ศรัทธา และมรดกที่ยังมีชีวิตของสุโขทัย

การสำรวจและสืบค้นระหว่าง พ.ศ. 2565–2567 ครอบคลุมทั้ง 9 อำเภอของจังหวัด จุดหมายสำคัญมิใช่เพียงการนับจำนวนช่าง แต่คือการทำความเข้าใจว่าเหตุใดงานช่างบางประเภทจึงดำรงอยู่ เหตุใดบางชุมชนจึงรักษาทักษะดั้งเดิมไว้ได้ และพลังใดทำให้ช่างยังสร้างสรรค์งานต่อไปในโลกปัจจุบัน การสำรวจมิได้พบเพียงรายชื่อของช่างที่มีฝีมือ หากพบภูมิทัศน์ของเมืองซึ่งสะท้อนความเป็นอาณาจักรซึ่งเป็นปฐมราชธานีไทย นักวิจัยประจักษ์ชัดเจนวางานช่างศิลปกรุงสุโขทัยยังผูกพันเชื่อมโยงอยู่กับเมืองเก่า วัด ชุมชน ความศรัทธา และวิถีชีวิตประจำวันอย่างแนบแน่น

จากการสำรวจสามเมืองประวัติศาสตร์สู่ภาพรวมทั้งจังหวัด

การสำรวจเริ่มต้นใน พ.ศ. 2565 จากสามพื้นที่หลัก ได้แก่ อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอสวรรคโลก และอำเภอเมืองสุโขทัย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สัมพันธ์โดยตรงกับพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยและเมืองบริวารในอดีต ระยะแรก นักวิจัยพบช่างศิลป์ที่ยังทำงานและมีศักยภาพในการถ่ายทอดประมาณ 100 รายในสามอำเภอ และมีช่างอีก 2 รายจากพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ศึกษา งานที่พบครอบคลุม 9 สาขา ตั้งแต่งานศาสนศิลป์ เครื่องดนตรี โลหศิลป์ จักสาน เครื่องปั้นดินเผาและสังคโลก ผ้าและสิ่งถักทอ ปูนปั้นและงานไม้ ศาสตราวุธ ไปจนถึงงานเครื่องสด

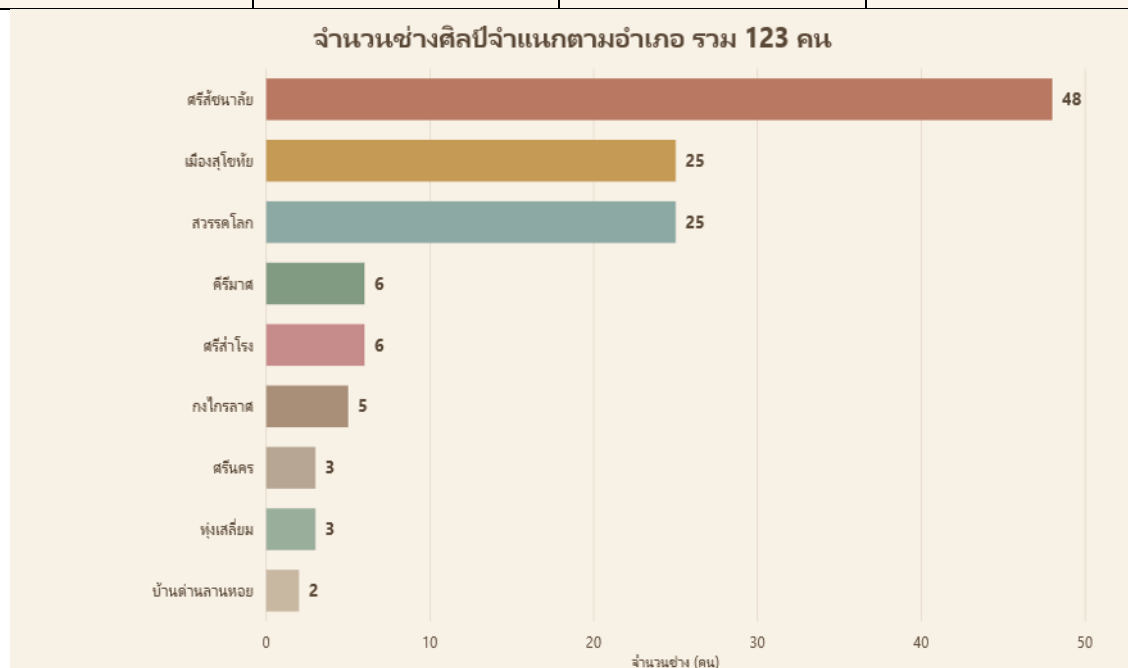
ในปีต่อมา นักวิจัยได้ขยายการสำรวจไป 6 อำเภอ ได้แก่ พงษ์เสด็จม ศรีนคร ศรีสำโรง บ้านด่านลานหอย กงไกรลาศ และศรีมาศ ทำให้เห็นงานช่างที่อยู่นอกแนวเมืองประวัติศาสตร์และสัมพันธ์กับวิถีเกษตร ชีวิตครัวเรือน และชุมชนชาติพันธุ์มากขึ้น รายงานระยะนี้บันทึกช่างเพิ่มเติม 24 รายใน 7 สาขา ส่วนฐานข้อมูลทำเนียบฉบับสรุปซึ่งรวบรวมและนับบุคคลจากประวัติช่างทั้งจังหวัด มีช่าง 123 คนจาก 117 ประวัติ เหตุที่จำนวนในเอกสารแต่ละชุดไม่เท่ากันเกิดจากช่วงเวลาและหน่วยการนับต่างกัน บางประวัติเป็นคู่สามีภรรยา บิดากับบุตร หรือครูกับทายาท จึงนับบุคคลได้มากกว่าจำนวนประวัติ

ปีที่สำรวจ	พื้นที่	ข้อค้นพบเชิงจำนวน	ความหมายต่อภาพรวม
พ.ศ. 2565	ศรีสัชนาลัย สวรรคโลก เมืองสุโขทัย	ประมาณ 100 รายในพื้นที่หลัก	เห็นความหนาแน่นของทุนช่างรอบเมืองประวัติศาสตร์
พ.ศ. 2566–2567	6 อำเภอที่เหลือในจังหวัด	พบ 24 ราย ครอบคลุม 7 สาขา	ขยายภาพจากเมืองเก่าสู่วิถีชุมชนทั้งจังหวัด
ฐานข้อมูล	ครบ 9 อำเภอ	123 คน จาก 117 ประวัติ	ฐานเปรียบเทียบการกระจายตัวประเภทงาน

วิธีการสำรวจประกอบด้วยการลงพื้นที่ใน 9 อำเภอเพื่อสำรวจและการสัมภาษณ์ช่างศิลป์ โดยมีแบบฟอร์มเป็นเครื่องมือ ผลที่ได้รับคือ นักวิจัยเห็นภาพรวมของเมืองสุโขทัยในมิติของเมืองแห่งช่างศิลป์ และความคู่ควรกับการได้รับคัดเลือกเป็น เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities Network) ประจำปี พ.ศ. 2562 สาขาหัตถกรรมและศิลปพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) ในพื้นที่พบช่างจำนวนหนึ่งที่ทำงานข้ามสาขา เช่น ช่างศาสนศิลป์หรือช่างไม้ที่ทำว่าวได้ด้วย และพบงานที่มีขอบเขตคาบเกี่ยวกัน เช่น งานปูนปั้นรูปเคารพซึ่งอาจนับได้ทั้งในกลุ่มปูนปั้นและศาสนศิลป์ การอ่านข้อมูลจึงต้องมองทั้งตัวเลขและเรื่องราวเบื้องหลังควบคู่กัน นอกจากนี้ งานช่างกรุงสุโขทัยมีเสน่ห์และลักษณะเฉพาะตัวในแบบที่แตกต่างจากเมืองอื่นดังประมวลได้ดังนี้

ช่างศิลป์ผูกพันกับประวัติศาสตร์ ช่างศิลป์กรุงสุโขทัยกระจุกตัวตามแนวเมืองประวัติศาสตร์ มีได้กระจายตัวอย่างสม่ำเสมอทั่วจังหวัด หากกระจุกอยู่ในแนวพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองสำคัญในอดีตอย่างเด่นชัด จากฐานทำเนียบ 123 คน อำเภอสรีสัชนาลัยมีช่าง 48 คน อำเภอเมืองสุโขทัย 25 คน และอำเภอสวรรคโลก 25 คน รวมสามอำเภอเป็น 98 คน หรือร้อยละ 79.7 ของช่างทั้งหมด ขณะที่อีก 6 อำเภอรวมกันมี 25 คน

อันดับ	อำเภอ	จำนวนช่าง	ร้อยละ
1	ศรีสัชนาลัย	48	39.0
2	เมืองสุโขทัย	25	20.3
3	สวรรคโลก	25	20.3
4	คีรีมาศ	6	4.9
5	ศรีสำโรง	6	4.9
6	กงไกรลาศ	5	4.1
7	ศรีนคร	3	2.4
8	ทุ่งเสลี่ยม	3	2.4
9	บ้านด่านลานหอย	2	1.6
	รวม	123	100.0

ตารางที่ 1 จำนวนช่างศิลป์กรุงสุโขทัยจำแนกตามอำเภอ

ความหนาแน่นดังกล่าวไม่ได้อธิบายได้ด้วยจำนวนประชากรเพียงอย่างเดียว แต่สะท้อนระบบนิเวศทางวัฒนธรรมที่สั่งสมมายาวนาน เมืองเก่าเป็นทั้งที่ตั้งของวัด โบราณสถาน แหล่งผลิต ตลาด แหล่งท่องเที่ยว และเครือข่ายผู้รู้ งานหล่อพระ งานปูนปั้น งานไม้ งานเครื่องทอง งานสังคโลก งานทอผ้า และงานประเพณีจึงมีพื้นที่ให้ฝึกฝน ใช้สอย แลกเปลี่ยน และส่งต่อความรู้ การมีผู้ว่าจ้างหรือผู้ใช้ผลงานอยู่ใกล้กันยังช่วยให้ทักษะของช่างไม่หลุดออกจากชีวิตจริง

ศรีสัชนาลัยมีสัดส่วนสูงที่สุดถึงร้อยละ 39.0 และมีความหลากหลายของงานช่างหลายสาขา โดยเฉพาะจักสานและผ้าทอ ส่วนเมืองสุโขทัยยังคงบทบาทของงานศาสนศิลป์ เครื่องดนตรี และงานที่สัมพันธ์กับเทศกาลสำคัญ สวรรคโลกโดดเด่นทั้งจักสาน งานเครื่องสด และการปั้นพู่ข้าวโบราณ เมื่อมองทั้งสามเมืองร่วมกันจึงเห็นแกนวัฒนธรรมที่มีได้หยุดอยู่ในเขตโบราณสถาน แต่ขยายเข้าสู่บ้าน วัด โรงงานช่าง ศูนย์เรียนรู้ และพื้นที่งานบุญ

อ.ศรีสัชนาลัย

- งานพุทธศิลป์/ ศาสนศิลป์และจิตรกรรม**
ช่างฝีมือปั้นพระพุทธรูปที่วัดระนามสกุล เข้ม
- งานเครื่องดนตรี**
- วงดนตรีไทย โรงเรียนบ้านปากกล้วย ต.ท่าชัย โดย นายสุขุม เขียนสุข ครูชำนาญการพิเศษ
- ดนตรีในวิถีชีวิตชาวไทยพวน ต.หาดเลี้ยว
- งานโลหะศิลป์**
- ร้านล้าตัดเงินโบราณ คุณแต๋มใจ เบาบาง
- ร้านทองสมสมัย ทองสุโขทัย ครูสมสมัย เขาเงิน
- งานเครื่องจักสาน**
จักสานทำกรัก (กรักลาวพวน) วัตถุนก บ้านหาดสูง
- งานเครื่องปั้นดินเผา**
เครื่องปั้นดินเผาด้วยมือ ร้านประเสริฐ แอนดิด ต.หนองฮ้อ
- งานผ้าและสิ่งถักทอ**
- ผ้าหมักโคลน บ้านนาต้นจัน แม่เสริม แสงวาลา
- ผ้าหาดเลี้ยว ผ้าทอไทยพวน ลุนทรีผ้าไทย นางลุนทรี วิชิตนาค
- สลารพืชรัดเกล้าผ้าทองคำ คุณเสาวร โรธยประเสริฐสันติ
- ผ้าทอไทโคร่ง ต.หนองฮ้อ คุณเชยชัย ชุ่มชื่น
- งานเครื่องสด**
- บ้านท่าชัย ทำกระดาสว่ว
- บ้านคุก ทำกระทง (พระภิกษุ)
- ทำพวงมโหตร วัดตลิ่งชัน
- งานศาสตราวุธ**
- ช่างตีเหล็กบ้านหาดเลี้ยว ลุงบุญ ภูมรา
- บ้านคุกพัฒนา ต.สารจิต ทำอาวุธ
- งานเครื่องสด**
- บ้านท่าชัย ทำกระดาสว่ว
- บ้านคุก ทำกระทง (พระภิกษุ)
- ทำพวงมโหตร วัดตลิ่งชัน

อ.สวรรคโลก

- งานพุทธศิลป์/ ศาสนศิลป์และจิตรกรรม**
- โรงหล่อพระ บุญผด้อย
- เขื่อนหิน (ประติมากรรม) โดยอาจารย์วุฒิ เขียนพันธ์ (พ่อ) และ ช่างหัว เขียนพันธ์
- ทำผ้าทอแบบ นวัตกรรมจากพระพุทธรูปหน้าวัดศรีชุม
- งานเครื่องดนตรี**
ดนตรีวงมโหรี ของตำบลบ้านหมื่น โดยนายพาด แสงชัย ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลบ้านหมื่น
- งานโลหะศิลป์**
เครื่องประดับจากข้าวดอกพระร่วง ชุมชนตระเวนทองแดง ลุงเหล็ง จันทฉาย บ้านข้าวดอกพระร่วง
- งานเครื่องจักสาน**
- กิ่งพันธุ์โบราณสุโขทัย วิทยาลัยเกษตรฯ บ้านหมื่น
- วัดกรรมกรังมาลัยดอกพิกุล ต.บ้านสวน
- งานเครื่องปั้นดินเผา**
- เครื่องสังคโลก ร้านสุพาสงคโลก
- เครื่องสังคโลก ร้านสุพาสงคโลก
- เครื่องสังคโลก ร้านเกษม
- ทำภาชนะปั้น/ทำตุ๊กตา โดย บำเพ็ญ คุณจุฑาจิต ชุมชนบ้านใหม่ตะกั่วทอง (นายชัยรัตน์ ภูธรเสด หรือลุง)
- งานปูนปั้น-งานไม้**
- โบสถ์วัดคอกหมู ร้านเสฉิ่งคอกหมู ต.ธานี โดย นายสุกฤษณ์ เนื้ทรวงคำ และนางศุภลักษณ์ เนื้ทรวงคำ
- สลทงไม้ ต.บ้านกล้วย
- แกะสลักพระวิฆเนศวรพิกุล เขียนพันธ์
- แกะสลักไม้รูปปลา ชุมชนบ้านใหม่ตะกั่วทอง เขตพิกุล
- เทรูปปูนปั้น ชุมชนบ้านใหม่ ตะกั่วทอง ไร่รัก
- แกะสลัก ชุมชนบ้านใหม่ตะกั่วทอง นายเนื้ เขียว
- งานเครื่องสด**
- ทำข้าวโบราณ วัดไม่ตะล่อม ต.คลองยาง อ.สวรรคโลก
- บางขลัง ทำข้าวโบราณ
- จักสานไม้คาน กระบุง ต.นาทุ่ง อ.สวรรคโลก
- งานศาสตราวุธ**
- ทำฝักมิด ต.วังหินพ่าย โดยนายทวี ประวัน
- ลุงมลงข้างตีมีดเตาจีนฮ้องเตี ลุงโกมล ชิมชัยชนะ
- งานเครื่องสด**
งานแทงหยวก วัดต้นพืด อ.สวรรคโลก

ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ยังปรากฏเป็นตัวตนของเมือง

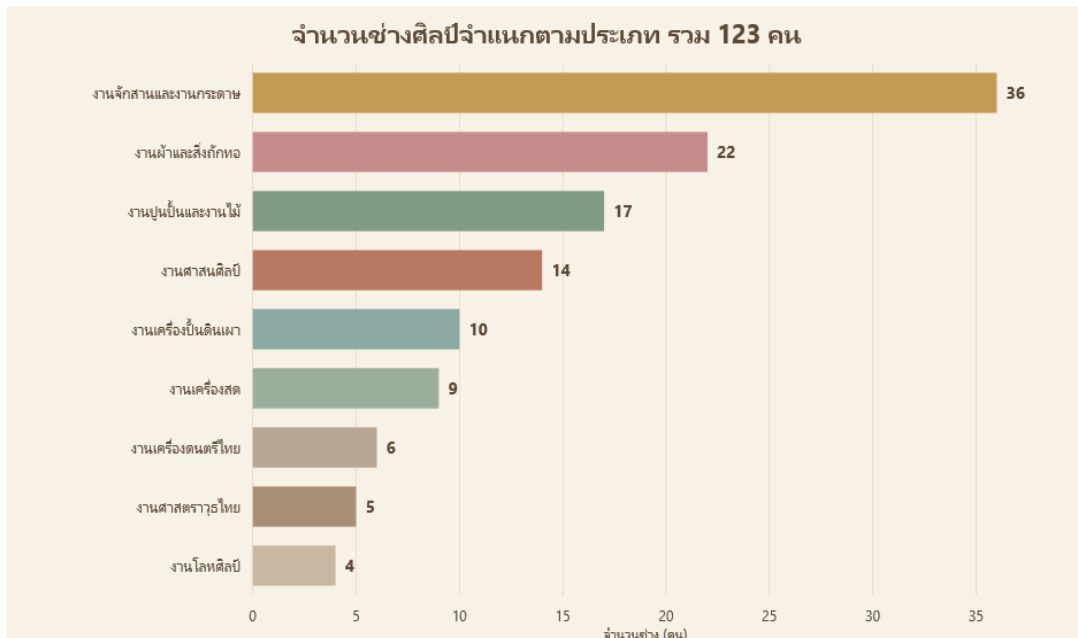
ข้อค้นพบประการที่สองคือ งานช่างจำนวนมากมีร่องรอยการสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมอย่างชัดเจน จนสามารถอ่านเป็นเอกลักษณ์ของสุโขทัยได้ งานเหล่านี้ไม่ได้เหมือนกันทั้งหมด หากเชื่อมโยงกันด้วยความรู้เรื่องวัสดุ ความประณีต การทำซ้ำ จนเกิดความชำนาญ และการต่อยอดของเดิมให้เหมาะกับชีวิตร่วมสมัย

อันดับ	ประเภทช่างศิลป์	จำนวนช่าง
1	งานจักสาน - กระดาษ - ว้าว	36
2	งานผ้าและสิ่งถักทอ	22
3	งานปูนปั้น งานไม้	17
4	งานศาสนศิลป์	14
5	งานเครื่องปั้นดินเผา	10
6	งานเครื่องสด	9
7	งานเครื่องดนตรีไทย	6
8	งานศาสตราวุธไทย	5
9	งานโลหะศิลป์	4
	รวม	123

ตารางที่ 2 จำนวนช่างศิลป์กรุงสุโขทัยจำแนกตามประเภท

งานจักสาน-กระดาษ-ว้าว มีช่างมากที่สุด 36 คน รองลงมาคืองานผ้าและสิ่งถักทอ 22 คน งานปูนปั้นและงานไม้ 17 คน งานศาสนศิลป์ 14 คน และงานเครื่องปั้นดินเผา 10 คน ตัวเลขนี้ชี้ว่า “เอกลักษณ์” ของสุโขทัยไม่ได้จำกัดอยู่ที่ชิ้นงานซึ่งมีชื่อเสียงระดับโลก เช่น เครื่องทองหรือสังคโลกเท่านั้น แต่วางอยู่บนฐานของงานใช้สอยและวิถีชีวิตประจำวันจำนวนมาก ตั้งแต่การสานไม้ไผ่ การทอผ้า การทำเครื่องเรือน ไปจนถึงงานดอกไม้ ใบตอง และการสานเปลให้เด็กทารก

ในกลุ่มศาสนศิลป์ พบช่างหล่อพระ ช่างปั้น ช่างเขียน และช่างทำองค์ประกอบสำหรับศาสนพิธี งานหล่อพระสะท้อนสายช่างที่ต้องประสานความรู้ด้านรูปแบบพุทธศิลป์ วัสดุ โลหะ ไฟ และพิธีกรรมเข้าด้วยกัน ขณะที่การทำเทียนแบบโบราณมิใช่เพียงการผลิตวัตถุให้แสงสว่าง แต่เป็นการรักษาความรู้ด้านรูปทรง ลวดลาย และการใช้งานในบริบทพิธีกรรม งานโลหะศิลป์และเครื่องทองสุโขทัยก็แสดงความละเอียดของการขึ้นรูป การประกอบ และการตกแต่ง ซึ่งอาศัยทั้งสายตา มือ และประสบการณ์ที่ฝึกมานาน

การรวบรวมข้อมูลช่างศิลป์กรุงสุโขทัย 6 อำเภอในปีที่สอง นักวิจัยพบว่า งานช่างศิลป์ในท้องถิ่นสุโขทัย มีต้นกำเนิดมาจากภายในจังหวัดสุโขทัยเองและจากคนพื้นถิ่นอื่น โดยในลักษณะคนต่างถิ่น ยกตัวอย่างงานประเภทงานผ้าและสิ่งทอ คือมีช่างทอผ้าจากภาคอีสานที่ย้ายครัวเรือนมาอยู่ที่สุโขทัย จึงนำองค์ความรู้ด้านการทอผ้ามาปรับใช้เพื่อเป็นอาชีพเสริมในชุมชน มีการนำเข้าวัตถุดิบจากภาคอีสาน เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ที่ปัจจุบันในสุโขทัยไม่นิยมเลี้ยงไหมเพื่อทอผ้าเองแล้ว แต่ช่างศิลป์ที่มาจากถิ่นอื่นได้ปรับรูปแบบลายผ้าจากเดิม ให้เป็นไปตามสภาพแวดล้อม หรือเรื่องราวที่ได้พบเจอในสุโขทัย จนกลายเป็นงานพื้นถิ่นของชุมชนในสุโขทัย อาจเรียนช่างศิลป์ลักษณะนี้ว่าเป็นช่างศิลป์สุโขทัยแบบประยุกต์

อีกลักษณะหนึ่ง คือ งานช่างศิลป์สุโขทัยที่มีต้นกำเนิดในพื้นที่สุโขทัย มีการสะสมองค์ความรู้จากบรรพบุรุษที่ยาวนาน ในแบบฉบับชาวสุโขทัย ช่างศิลป์ลักษณะนี้มักจะใช้ วัสดุในท้องถิ่นในการสร้างสรรค์งานศิลป์ เช่น ช่างศิลป์งานเครื่องปั้นดินเผา ที่ไม่พบการย้ายถิ่นแต่สร้างสรรค์งานเครื่องปั้นดินเผาจากลักษณะตามถิ่นที่ตั้งของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับน้ำ จึงได้นาดินเหนียว ดินโคลนที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งสีสันและความแข็งแกร่งของดินมาสร้างสรรค์เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีจุดประสงค์ในการใช้ในครัวเรือน อาจเรียกช่างศิลป์ลักษณะนี้ว่าเป็นช่างศิลป์สุโขทัยแบบดั้งเดิม ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นแบบเฉพาะความแท้ของสุโขทัยเองไม่มีในพื้นที่อื่นสังคมโลกและดินเผาทุ่งหลวง ความต่อเนื่องทางภูมิปัญญา

เครื่องปั้นดินเผาเป็นหลักฐานสำคัญของความต่อเนื่องที่มีมากกว่ารูปทรง คือการสืบสานทางภูมิปัญญา สังคมสุโขทัยมีทั้งแบบเคลือบและไม่เคลือบ มีลวดลายเฉพาะ และสัมพันธ์กับความรู้เรื่องดิน น้ำเคลือบ การควบคุมไฟ และเตาทุเรียงงานร่วมสมัยไม่ได้ทำซ้ำของเก่าทุกประการ แต่เลือกสืบทอดรูปทรง เทคนิค หรือลวดลาย แล้วปรับให้เข้ากับการใช้สอยและตลาดปัจจุบัน จึงเป็นตัวอย่างของการอนุรักษ์ที่ยังสร้างสรรค์ได้

อีกพื้นที่หนึ่งที่เด่นชัดคือชุมชนบ้านทุ่งหลวง อำเภอศรีมอหิมา ซึ่งรักษาการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบโดยใช้ดินในชุมชน งานปั้นเชื่อมโยงกับประเพณีชุมชน วิถีครัวเรือน ดำเนินพระร่วง และอาชีพที่สืบทอดจากบรรพบุรุษมานานกว่าหนึ่งศตวรรษ จุดสำคัญจึงมิได้อยู่ที่หม้อหรือภาชนะขึ้นใดชิ้นหนึ่ง แต่อยู่ที่ทั้งชุมชนยังมีความรู้ร่วมกัน ตั้งแต่การเลือกดิน เตรียมเนื้อดิน ขึ้นรูป เผา ไปจนถึงการปรับผลิตภัณฑ์และเปิดพื้นที่เรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

การสำรวจแบ่งพัฒนาการของงานดินเผาทุ่งหลวงออกเป็นหลายช่วง เริ่มจากการทำภาชนะใช้สอยในชีวิตประจำวัน ต่อมาปรับเครื่องมือและรูปแบบตามความต้องการของลูกค้า แล้วพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลายและกิจกรรมท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาจึงทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างสินค้า อาหารพื้นถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านเรือนเก่า และ

ประสบการณ์เรียนรู้ของนักท่องเที่ยว ความยั่งยืนในกรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อทักษะช่างยังสร้างคุณค่าให้ชีวิตของคนในชุมชน ไม่ใช่เพียงถูกเก็บรักษาไว้ในฐานะของโบราณ

การสืบทอดมิใช่การทำซ้ำ แต่คือการต่อยอดของเดิม

ผลสำรวจปัจจัยการสร้างสรรคในสามอำเภอแรกสนับสนุนภาพดังกล่าว ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ช่างให้ความสำคัญสูงสุดคือประสบการณ์ที่สะสมมาอย่างยาวนาน มีค่าเฉลี่ย 4.97 จาก 5 รองลงมาคือการดำรงชีวิตประจำวัน 4.78 และสภาพแวดล้อม 4.71 ส่วนปัจจัยด้านงานศิลป์ที่สูงที่สุดคือการต่อยอดจากผลงานเดิม 4.86 ตามด้วยความคิดริเริ่มใหม่และการเห็นว่างานเป็นมรดกของชุมชน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.84 เท่ากัน

ข้อมูลนี้ทำให้เห็นว่า ความสร้างสรรค์ของช่างสุโขทัยมิได้เริ่มจากการตัดขาดจากอดีต แต่เกิดจากการรู้จักของเดิมอย่างลึกซึ้งแล้วค่อยปรับรูปแบบ วัสดุ ประโยชน์ใช้สอย และวิธีถ่ายทอด ประสบการณ์จึงเป็นทั้งคลังความจำและเครื่องมือทดลอง ช่างที่ทำงานมานานมองเห็นข้อจำกัดของวัสดุ รู้จังหวะของมือ และรู้ว่าจุดใดควรรักษาไว้หรือเปลี่ยนแปลงได้

ศรัทธาเป็นแรงขับที่อยู่ในใจของช่าง

ข้อค้นพบประการที่สามปรากฏเด่นจากการสัมภาษณ์และการสังเกตภาคสนาม แม้คะแนนแบบประเมินเชิงปริมาณของปัจจัย “ความเชื่อและศาสนา” จะไม่สูงเท่าประสบการณ์หรือชีวิตประจำวัน แต่เรื่องเล่าเชิงคุณภาพกลับแสดงให้เห็นว่า **พระพุทธศาสนาเป็นสรณะและเป็นพื้นที่ทางใจของช่างจำนวนมาก** วัดเป็นทั้งสถานที่ใช้ผลงาน สถานที่รวมตัว แหล่งเรียนรู้ และเวทีที่ทำให้ความรู้ของช่างยังมีความหมายต่อชุมชน

งานบางประเภทดำรงอยู่ด้วยแรงศรัทธามากกว่ารายได้ ช่างหลายคนทำงานเป็นจิตอาสาหรือช่วยงานบุญโดยไม่รับค่าตอบแทน การสร้างพระพุทธรูป การทำเทียนโบราณ การปั้นหรือแกะสลักองค์ประกอบในวัด ตลอดจนการจัดดอกไม้และใบตอง ล้วนมีมิติของการถวายเป็นพุทธบูชา การลงมือทำจึงมิใช่เพียงกระบวนการผลิต หากเป็นการฝึกความละเอียด ความอดทน และความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเคารพ

พวงมโหตรหรือพวงเต่าร้างเป็นตัวอย่างของงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่บุญ ช่างต้องรู้วิธีตัด พับ และประกอบวัสดุให้เกิดจังหวะ รูปทรง และการเคลื่อนไหวที่งดงาม เมื่อติดประดับในศาลาหรือบริเวณพิธี งานชิ้นเล็กจำนวนมากจะรวมกันเป็นบรรยากาสแห่งศรัทธา ความรู้ไม่ได้อยู่ในแบบแปลนตายตัว แต่อยู่ในมือของผู้ทำและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างการเตรียมงาน

เช่นเดียวกับการพับของใบตองเพื่อนำไปทำบุญในงานเทศน์มหาชาติหรืองานบุญตามประเพณี รูปทรงของ ใบตองที่เลือก การกรีด การพับ และการกลัด ล้วนเป็นความรู้ซึ่งถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้อาจไม่ปรากฏเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูง แต่มีคุณค่าต่อการคงอยู่ของความสัมพันธ์ในชุมชน การได้ช่วยกันทำงานก่อนวันบุญทำให้คนต่างรุ่นพบกัน และเปิดโอกาสให้เด็กหรือผู้สนใจเรียนรู้จากของจริง

เมื่อมองในมิตินี้ งานศาสนศิลป์และงานเครื่องสัจจะไม่ควรถูกแยกออกจากกระบวนการวัฒนธรรมของเมือง เพราะหากประเพณีและพื้นที่รวมตัวอ่อนแรงลง งานช่างซึ่งอาศัยโอกาสเหล่านี้ก็อาจขาดทั้งผู้ใช้ ผู้เรียน และความหมาย การอนุรักษ์จึงต้องรักษาทั้งตัวทักษะและเงื่อนไขทางสังคมที่ทำให้ทักษะนั้นถูกนำมาใช้

ว่าวพระร่วง วิถีเล่นที่เผยแพร่ฝีมือของคนสุโขทัย

นอกเหนือจากงานที่สัมพันธ์กับศาสนาการสำรวจยังพบเสน่ห์จากวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยเฉพาะการทำและเล่นว่าวซึ่งพบในพื้นที่น้อยมากในประเทศไทย ชายไทยหลายคนในจังหวัดยังมีความรู้เรื่องการคัดและเหลาไม้ฝ่ การขึ้นโครง การมัดด้าย การถักลาย การติดกระดาษ การถ่วงสมดุล และการทดลองเสี่ยงชีวิตว่าว ความรู้เหล่านี้ต้องอาศัยความเข้าใจทั้งวัสดุ ภูมิปัญญา และรูปทรง จึงเป็นงานช่างที่รวมศาสตร์กับความสนุกไว้ด้วยกัน

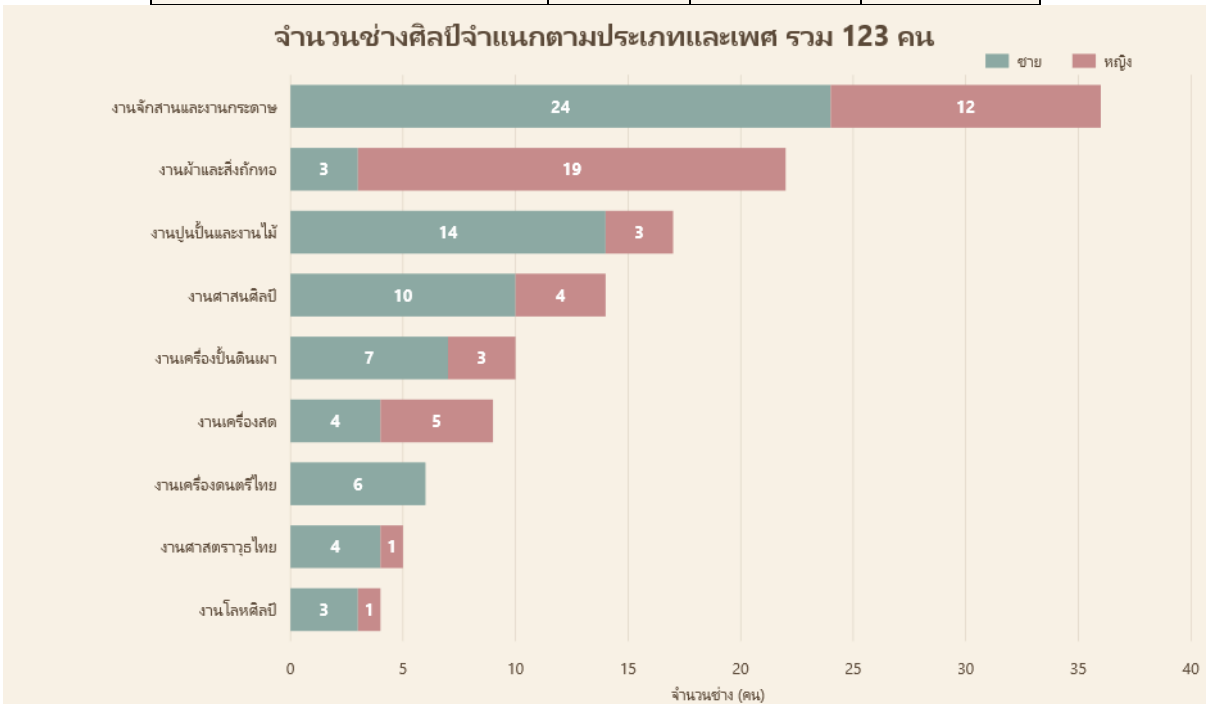
ว่าวพระร่วงและว่าวพระลือโดดเด่นเป็นพิเศษในตำบลสารจิตรอำเภอศรีษะนาถ และมีการฟื้นฟูประเพณีในชุมชนบ้านคุปพัฒนา ขณะเดียวกันยังพบว่าว่าวหลายแบบกระจายอยู่ในอำเภออื่น เช่น ว่าวจุฬา ว่าวตุยตุย ว่าวใบไม้ และว่าวทองถิ่นของสวรรคโลก ความหลากหลายนี้แสดงว่าว่าวไม่ได้เป็นเพียงสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว แต่มีฐานอยู่ในความทรงจำและการละเล่นของผู้คน

กราฟเกี่ยวกับเพศช่วยให้เห็นโครงสร้างทางสังคมของงานช่างบางส่วน กลุ่มจักสาน งานกระดาษ และว่าวมีช่างชาย 24 คนจาก 36 คน ขณะที่งานผ้าและสิ่งถักทอมีช่างหญิง 19 คนจาก 22 คน ข้อมูลนี้ไม่ควรใช้ตีกรอบว่าเพศใดทำงานชนิดใดได้เท่านั้น แต่ช่วยชี้ให้เห็นช่องทางการเรียนรู้ในครัวเรือนและชุมชนที่ต่างกัน ว่าวมักถ่ายทอดผ่านกลุ่มชายและกิจกรรมกลางแจ้ง ส่วนผ้าทอมักสืบทอดผ่านเครือญาติและกลุ่มสตรี

การรื้อฟื้นงานประกวดว่าวทำให้ความรู้ที่เคยกระจัดกระจายกลับมามีเวทีช่างได้แสดงฝีมือ เด็กและผู้มาเยือนได้เห็นขั้นตอนตั้งแต่เหลาไม้จนถึงวิ่งว่าว และชุมชนมีโอกาสรังรายได้จากกิจกรรมร่วมกัน งานวิจัยจึงเลือกว่าวพระร่วง-พระลือเป็นหนึ่งในงานที่มีศักยภาพต่อยอดทั้งด้านหลักสูตร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยยังต้องระวังไม่ให้เกิดการพัฒนาเหลือเพียงรูปลักษณะของสินค้า แต่ควรรักษาความรู้เรื่องโครง สมดุล เสี่ยง ลาย และความสัมพันธ์กับการเล่นจริงไว้ด้วย บ้านคุปพัฒนาเป็นชุมชนที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรและเกิดภาวะการขาดทุนเนื่องจากผลผลิตไม่เป็นไปตามแผนและภัยแล้ง จึงเกิดแนวคิดการสร้างรายได้ให้ชุมชนโดยรื้อฟื้นประเพณีว่าวพระร่วงจากวิถีดั้งเดิมของชุมชน เพื่อต่อยอดการเป็นชุมชนท่องเที่ยว ชาวบ้านคุปพัฒนาได้นำตำนานพื้นบ้านพระร่วงมาเป็นจุดขายหลัก ความเชื่อความผูกพันต่อพระร่วงเล่าเรื่องพระร่วงผู้หลงรักนางคำ และพระร่วง-พระลือ สองพี่น้องที่ชอบเล่นว่าว ซึ่งเชื่อมโยงถึงประวัติศาสตร์ที่ได้มีการค้นพบหลักฐานต่างๆ ที่อาจบ่งชี้ได้ว่าเป็นเส้นทางถนนพระร่วงและคนสมัยโบราณใช้ในการคมนาคมขนส่ง รายได้ที่เกิดขึ้นหลักๆเกิดจากการจัดงานประกวดว่าวพระร่วง-พระลือ ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจและเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจ ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มจากการประยุกต์ใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมมานำเสนอให้น่าสนใจในรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน

ตารางที่ 3 จำนวนช่างศิลป์จำแนกตามประเภทและเพศ

ประเภทช่างศิลป์	ชาย	หญิง	รวม
งานจักสาน-กระดาษ-ว่าว	24	12	36
งานผ้าและสิ่งถักทอ	3	19	22
งานปูนปั้น งานไม้	14	3	17
งานศาสนศิลป์	10	4	14
งานเครื่องปั้นดินเผา-สังคโลก	7	3	10
งานเครื่องสด	4	5	9
งานเครื่องดนตรีไทย	6	0	6
งานศาสตราวุธไทย	4	1	5
งานโลหะศิลป์	3	1	4
รวม	75	48	123

การรื้อฟื้นงานประเพณีว่าวทำให้ความรู้ที่เคยกระจัดกระจายกลับมามีเวทีช่างได้แสดงฝีมือ เด็กและผู้มาเยือนได้เห็นขั้นตอนตั้งแต่เหลาไม้จนถึงวิ่งว่าว และชุมชนมีโอกาสรังรายได้จากกิจกรรมร่วมกัน งานวิจัยจึงเลือกว่าวพระร่วง-พระลือเป็น

หนึ่งในงานที่มีศักยภาพยอดเยี่ยมทั้งด้านหลักสูตร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยยังต้องระวังไม่ให้เกิดการพัฒนาเหลือเพียงรูปลักษณ์ของสินค้า แต่ควรรักษาความรู้เรื่องโครง สมดุล เสี่ยง ลาย และความสัมพันธ์กับการเล่นจริงไว้ด้วย

เสน่ห์ที่ไม่พบในพื้นที่อื่น

เสน่ห์ของช่างศิลป์สุโขทัยไม่ได้อยู่ที่การมีงานประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงลำพัง หลายจังหวัดมีช่างจักสาน ช่างทอผ้า หรือช่างปั้นดินเช่นกัน สิ่งที่ทำให้สุโขทัยแตกต่างคือการที่งานหลายแขนงยังเกาะเกี่ยวอยู่กับภูมิประเทศทางประวัติศาสตร์อันยาวนานถึงกว่า 700 ปี เรื่องเล่าพระร่วง พระพุทธศาสนา งานบุญ วัตถุโบราณท้องถิ่น และการดำเนินชีวิตของชุมชนในพื้นที่เดียวกัน

ประการแรก พื้นที่เมืองประวัติศาสตร์สามแห่งยังทำหน้าที่เป็นแหล่งรวมทุนช่างอย่างเข้มข้น ตัวเลขร้อยละ 79.7 ทำให้เห็นแนวทางที่ควรได้รับการดูแลเชื่อมโยง ทั้งการสร้างเส้นทางเรียนรู้ การสนับสนุนแหล่งผลิต และการที่วัดหรือศูนย์ชุมชนยังเป็นพื้นที่ถ่ายทอด ประการที่สอง งานซึ่งสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมยังมีตัวอย่างจับต้องได้ ทั้งงานหล่อพระ เทียนโบราณ เครื่องทอง สังคโลก และดินเผาทุ่งหลวง ไปจนถึงจักสานและกี่ทอผ้า ประการที่สาม ศรัทธาและประเพณียังทำให้งานบางชนิดดำรงอยู่แม้ไม่สร้างรายได้โดยตรง และประการที่สี่ วิถีเล่นวาวเผยให้เห็นว่าความสร้างสรรค์เกิดผลเป็นความสุข ความภูมิใจและความสามัคคีของชุมชนได้

“เมืองสร้างสรรค์ UNESCO ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน” อยู่ในความเสี่ยง

ทำเนียบช่างศิลป์ประมุขารวม 123 คน แต่หัวข้อสถานการณ์ผู้สืบทอดปรากฏ 118 ชุดประวัติ เนื่องจากบางประวัติรวบรวมช่างมากกว่าหนึ่งคน การประเมินความเสี่ยงในส่วนนี้จึงใช้ “ชุดประวัติ” เป็นหน่วยวิเคราะห์ เพื่อไม่ให้นับชื่อสถานการณ์ผู้สืบทอดเดียวกันซ้ำหลายครั้ง เกณฑ์แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความเสี่ยงสูง เมื่อไม่มีผู้สืบทอด ผู้สืบทอดลดลง เป็นช่างคนสุดท้าย หรือมีข้อจำกัดด้านวัย สุขภาพ และวัตถุดิบที่กระทบการถ่ายทอด ระดับเฝ้าระวัง เมื่อมีการถ่ายทอดในครอบครัวหรือชุมชนแต่ยังไม่เห็นผู้รับช่วงที่ทำงานต่ออย่างชัดเจน และระดับค่อนข้างมั่นคง เมื่อมีทายาทหรือกลุ่มผู้เรียนที่ทำงานต่อ มีแหล่งเรียนรู้ หรือมีการสอนอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลอายุในทำเนียบยังไม่บันทึกอายุปัจจุบันครบทั้ง 123 คน ตัวเลขอายุที่ปรากฏหลายแห่งเป็นอายุเมื่อเริ่มฝึกงานหรือเป็นอายุของครูช่างและผู้เฒ่าผู้แก่ที่ถ่ายทอดความรู้ จึงไม่เหมาะจะนำมาคำนวณค่าเฉลี่ยหรือค่ามัธยฐานของช่างทั้งหมด อย่างไรก็ตาม หลักฐานเชิงคุณภาพสะท้อนภาวะสูงวัยอย่างชัดเจน ทั้งการกล่าวถึงครูช่างอายุ 74-93 ปี ช่างปั้นและช่างทอส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ผู้มีปัญหาสุขภาพจนออกไปหาวัตถุดิบไม่ได้ ตลอดจนงานบางชนิดที่เหลือผู้ทำได้เพียงคนเดียว ภาวະดังกล่าวทำให้ช่วงเวลาสำหรับบันทึกและถ่ายทอดองค์ความรู้แคบลง แม้ยังไม่สามารถระบุสัดส่วนผู้สูงอายุของช่างทั้ง 123 คนได้อย่างแม่นยำ

ระดับความเสี่ยงในการสืบทอดองค์ความรู้จาก 118 ชุมประวัติน

สถานการณ์	จำนวน	ร้อยละ	ลักษณะสำคัญ
เสี่ยงสูง	46	39.0	ขาดผู้สืบทอด ผู้สนใจลดลง เป็นช่างคนสุดท้าย มีข้อจำกัดด้านวัย สุขภาพ และ วัสดุดิบ
เปราะบาง	28	23.7	มีสืบทอดบ้าง แต่จำกัดในครอบครัว เป็นครั้งคราว หรือยังขาดผู้สืบทอดชัดเจน
ค่อนข้างมั่นคง	44	37.3	มีทายาท กลุ่มช่าง แหล่งเรียนรู้ การสอนต่อเนื่อง หรือระบุว่าไม่เสี่ยง
รวม	118	100.0	หน่วยวิเคราะห์เป็นชุดประวัติน ไม่ใช่จำนวนบุคคล

เมื่อรวมกลุ่มความเสี่ยงสูงและกลุ่มเปราะบาง พบ 74 จาก 118 ชุดประวัติน หรือร้อยละ 62.7 จึงสรุปได้ว่า การส่งต่อ องค์ความรู้ของช่างศิลปหัตถ์โดยรวมอยู่ในภาวะเสี่ยง แม้งานบางสาขาจะมีครอบครัว กลุ่มอาชีพ และแหล่งเรียนรู้รองรับอยู่ แล้วก็ตาม ความเสี่ยงมิได้เกิดจากอายุเพียงปัจจัยเดียว แต่เกิดจากการซ้อนทับกันของช่างสูงวัย ผู้เรียนรุ่นใหม่มีน้อย รายได้ไม่แน่นอน วัสดุดิบหายาก กระบวนการทำงานใช้เวลานาน และพื้นที่ใช้สอยหรือประเพณีที่รองรับงานช่างลดลง

ตารางที่ 5 ระดับความเสี่ยงจำแนกตามประเภทงานช่าง

ประเภทงานช่าง	สูง	เปราะบาง	ค่อนข้างมั่นคง	รวมประวัติน
งานศาสนศิลป์และจิตรกรรม	5	2	7	14
งานเครื่องดนตรีไทย	3	0	3	6
งานโลหะศิลป์	0	0	3	3
งานจักสาน - กระดาษ - ว่าง	21	7	9	37
งานเครื่องปั้นดินเผาและสังคโลก	1	1	7	9
งานผ้าและสิ่งถักทอ	6	7	7	20
งานปูนปั้นและงานไม้	5	6	4	15
งานสาสตราวุธ	0	4	1	5
งานเครื่องสด	5	1	3	9
รวม	46	28	44	118

เมื่อพิจารณาเป็นรายสาขา งานจักสาน งานกระดาษ และว่าว รวมทั้งงานเครื่องสด มีสัดส่วนประวัติที่ระบุความเสี่ยงสูงมากกว่าครึ่ง งานเครื่องดนตรีมีความเสี่ยงสูง 3 จาก 6 ประวัติ ส่วนงานผ้า งานปูนปั้นและงานไม้ แม้ยังมีเครือข่ายชุมชนหรือครอบครัวรองรับ แต่หลายกรณียังอยู่ในระดับเฝ้าระวัง งานโลหะศิลป์และเครื่องปั้นดินเผา มีฐานการถ่ายทอดค่อนข้างเข้มแข็งกว่า เพราะเชื่อมโยงกับธุรกิจครอบครัว แหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม งานเฉพาะทางบางรูปแบบ เช่น หม้อกรัน การทำฟืม งานเกวียน งานแทงหยวก งานพับซองใบตอง และงานเครื่องสดบางชนิด ยังคงต้องได้รับการบันทึกและสร้างผู้เรียนอย่างเร่งด่วน

แนวทางลดความเสี่ยงควรเริ่มจากการมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อาทิ สถานศึกษา หน่วยงานระดับจังหวัด ทั้งด้านการปกครอง พัฒนาชุมชน วัฒนธรรม อุตสาหกรรมและพาณิชย์ ที่ตระหนักถึงปัญหา และร่วมกันวางแผนอนุรักษ์ ต่อยอดในมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อาทิ จัดทำทะเบียนช่างศิลป์ต่อจากงานวิจัยนี้ให้สมบูรณ์ขึ้น เช่น จัดทำทะเบียนอายุ และปีเกิดให้ครบทุกคน บันทึกขั้นตอนสำคัญของช่างที่ไม่มีผู้สืบทอดก่อนเป็นลำดับแรก จัดระบบครูช่าง-ผู้เรียนที่มีระยะเวลาฝึกต่อเนื่อง และเชื่อมการเรียนรู้กับรายได้หรือการใช้งานจริงในชุมชน การมีเพียงกิจกรรมสาธิตระยะสั้นยังไม่เพียงพอ เพราะการสืบทอดจะถือว่ามั่นคงต่อเมื่อผู้เรียนสามารถทำงานได้ครบกระบวนการ ผลิตงานได้ด้วยตนเอง และถ่ายทอดต่อให้ผู้อื่นได้

จากฐานข้อมูลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การยกระดับคุณค่าของช่างศิลป์จึงไม่ควรเริ่มจากการเปลี่ยนงานทุกชนิดให้เป็นสินค้า แต่ควรเริ่มจากการมองเห็นคุณค่าหลายระดับพร้อมกัน ได้แก่ คุณค่าทางศาสนาและจิตใจ คุณค่าต่อความสัมพันธ์ในชุมชน คุณค่าทางประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ คุณค่าด้านการเรียนรู้ และคุณค่าทางเศรษฐกิจ งานบางชนิดเหมาะกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ขณะที่บางชนิดควรสนับสนุนผ่านงบประมาณงานประเพณี พื้นที่ฝึกปฏิบัติ หรือการบันทึกองค์ความรู้ก่อนที่ผู้จะลดจำนวนลง

ผลการวิเคราะห์ทำให้เห็นว่า มาตรการสนับสนุนต้องออกแบบต่างกันตามระดับความเสี่ยง งานที่ไม่มีผู้สืบทอดหรือเหลือช่างเพียงคนเดียวควรเร่งบันทึกองค์ความรู้และสร้างผู้เรียน ส่วนงานที่มีเครือข่ายครอบครัวหรือชุมชนแล้วควรพัฒนาเป็นหลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมสร้างรายได้ โดยให้ครูช่างร่วมกำหนดแก่นขององค์ความรู้และมาตรฐานการถ่ายทอด

ผลการสำรวจช่างศิลป์กรุงสุโขทัยระหว่าง พ.ศ. 2565–2567 ทำให้เห็นสุขทัยในฐานะเมืองช่างที่ยังมีชีวิต มีชีวิตเพียงเมืองซึ่งมีมรดกจากอดีต ช่างแต่ละคนเป็นผู้เชื่อมเวลาเข้าด้วยกัน มือหนึ่งรับความรู้จากครูและบรรพบุรุษ อีกมือหนึ่งปฏิบัติงานให้เดินต่อไปในปัจจุบัน หากเมืองสามารถรักษาผู้รู้ พื้นที่ปฏิบัติ วัตถุประสงค์ งานบุญ และชุมชนผู้ใช้ไว้พร้อมกัน พลังแห่งการสร้างสรรคของสุขทัยก็จะไม่หยุดอยู่ในทำเนียบหรือพิพิธภัณฑ์ แต่จะยังออกมาเป็นมรดกที่คนรุ่นต่อไปมีส่วนร่วมสร้างได้

แผนที่วัฒนธรรมช่างศิลป์กรุงสุโขทัย

แผนที่ช่างศิลป์ท้องถิ่น สุโขทัย ทุ่งเสลี่ยม, บ้านด่านลานหอย, กองกราส, ดิรมาส, ศรีนคร, และศรีสำโรง

โครงการศึกษาช่างศิลป์ท้องถิ่นสุโขทัย เมื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาอย่างยั่งยืน
๑ 2566

แผนที่วัฒนธรรมช่างศิลป์กรุงสุโขทัย

บทที่ 3 ทำเนียบช่างศิลป์กรุงสุโขทัย

จากการสำรวจภาคสนามต่อเนื่องสองปีระหว่างปี พ.ศ.2564-2566 คณะผู้วิจัยได้รวบรวมประวัติช่างศิลป์ในจังหวัดสุโขทัยได้ทั้งสิ้น 123 คนในงานช่าง 9 ประเภท ครอบคลุม 9 อำเภอได้แก่ อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอกงไกรลาศ อำเภอดรณิคร อำเภอบ้านด่านลานหอย อำเภอศรีนคร อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอศรีสำโรง และอำเภอสวรรคโลก ดังตารางสรุปด้านล่าง

ตาราง จำนวนช่างศิลป์ในแต่ละอำเภอ

อันดับ	อำเภอ	จำนวนช่าง (คน)	สัดส่วน (%)
1	ศรีสัชนาลัย	48	39.0%
2	เมืองสุโขทัย	25	20.3%
3	สวรรคโลก	25	20.3%
4	ศรีนคร	6	4.9%
5	ศรีสำโรง	6	4.9%
6	กงไกรลาศ	5	4.1%
7	ศรีนคร	3	2.4%
8	ทุ่งเสลี่ยม	3	2.4%
9	บ้านด่านลานหอย	2	1.6%
	รวม	123	100.0%

งานศาสนศิลป์และจิตรกรรม

น.ส. สมบูรณ์ โฆษประสิทธิ์ (ป้าแอ๋ว)

ช่างทำเทียนขี้ผึ้งโบราณ

ที่อยู่ 67 ม.3 บ้านเมืองเก่า ต.ศรีสัชนาลัย อ.ศรีสัชนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ทำเทียนมาตั้งแต่รุ่นยาย(ยายชั่งบังตวร)มารุ่นแม่แดงกวย แซ่จ้ง เริ่มทำมาตั้งแต่อายุ 15 ปี ทำงานนี้มาต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดให้กับผู้สืบทอด คือ เครือญาติ ได้แก่ หลานชายนายบุญหัน ป้าบังเอิญ ผาไทสง อายุ 80 ปี ผลงานศิลป์ที่ภาคภูมิใจ คือการมีความรู้ในการปั้นเทียนคาถาพัน เป็นการทำเทียนขี้ผึ้งหนึ่งเดียว ในสุโขทัย ใช้ในงานบุญต่างๆของชุมชน มีความประณีต ละเอียดสูงเทคนิคการทำเบื้องต้น คือนำขี้ผึ้งแท่งบริสุทธิ์จริงๆ มาจากป่าแถบบ้านหัวดง อ.ลับแล อุตรดิตถ์ มีกลิ่นเกสรทุเรียน เกสรดอกกลางสาด บางครั้งก็มั่งคุด สิ่งดีงามของเทียนจากธรรมชาติ 100 % คือจุดแล้วไร้ควันหรือเขม่าที่เป็นพิษ มีกลิ่นหอมอ่อนๆจากธรรมชาติ เทียนอยู่ได้นานกว่าปกติ เปลวเทียนงาม ขนาดบางเล็กสำหรับใช้จุดในพิธีสวดคาถาพัน จนถึงเทียนขนาดใหญ่ไว้จุดสะเดาะเคราะห์ รายได้ ต่อชิ้น 60-300 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีผู้สืบทอดเป็นคนในครอบครัว ตั้งใจอนุรักษ์ให้ผู้คนได้ใช้ในงานบุญต่างๆ อยากส่งต่อไปยังรุ่นลูกรุ่นหลานได้จัดทำ

นางอารี กัดจิต (ป้ารี)

ช่างทำธงคาถาพัน ธงออกพรรษา(กลุ่มช่างฝีมือวัดเชิงคีรี)

ที่อยู่ 211/2 ม.5 บ้านหนองช้าง ต.ศรีสันดาลย์ อ.ศรีสันดาลย์

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ทำมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า เพื่อให้เป็นประจําในงานประเพณีท้องถิ่น เรียนรู้งานทำเทียนนี้มาประมาณ 30-40 ปีทำเทียนต่อเนื่อง ส่งต่อวิธีการทำให้คนในชุมชนอย่างแพร่หลาย ผลงานที่ภาคภูมิใจคือการทำธงคาถาพัน เพื่อประดับงานบุญ แนวคิดหลักที่ใช้ในงานช่างศิลป์นี้คือ สืบทอดงานบุญด้วยงานจริง และเป็นแห่งเดียวในจังหวัดสุโขทัย เอกลักษณะของการทำธงนี้คือ เป็นรูปแบบเดียวไม่เหมือนใครในสุโขทัย เทคนิคการทำเบื้องต้น ใช้ก้านไม้ยาวประมาณ 1 ฟุต เป็นส่วนประกอบของก้านธง ตัดกระดาษ ตามแบบ ตามลวดลายต่างๆเพื่อทำเป็นธง ส่วนใหญ่ใช้ในงานบุญ ใช้ในงานทำขวัญข้าว แรกนาขวัญ ใช้เวลาผลิต ประมาณ 1 สัปดาห์ เป็นอย่างน้อย ไม่มีค่าตอบแทน ทำเป็นอาสา ทำบุญ

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีการสืบทอดการทำอย่างแพร่หลายในชุมชน อยากให้มีการทำอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการอนุรักษ์ไปโดยไม่รู้ตัว ปัจจุบันมีทำกันที่วัดเชิงคีรี จังหวัดสุโขทัย อยากให้แพร่หลายออกไป ให้ลูกหลานได้มีโอกาสเห็นธงคาถาพัน

นายวัล จันทวงษ์

ช่างตัดฉัตร พวงมโหตร เต่าร้าง ดอกทานตะวัน (กลุ่มช่างฝีมือวัดเชิงคีรี ศรีสัชชนาลัย)

ที่อยู่ 2/1 ม.5 บ้านหนองช้าง ต.ศรีสัชชนาลัย อ.ศรีสัชชนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

หัดทำมาจากรุ่นพ่อ โดยปกติแล้ว จะมีการมาช่วยกันทำพวงมโหตรในงานบุญของชุมชน จึงหัดทำทดลองทำเองโดยธรรมชาติ หัดทำจนมีความชำนาญ ทำงานนี้อย่างต่อเนื่อง ในชุมชนจากงานบุญตลอดทั้งปี ภูมิใจที่ได้ทำอย่างต่อเนื่องทุกปีในวันออกพรรษาที่วัดเชิงคีรี แนวคิดหลักในการสร้างงานศิลป์ คือ เพื่อใช้ในงานบุญ งานประเพณีท้องถิ่นของชุมชน เอกลักษณ์ของงานศิลป์ที่ทำคือ ลวดลายละเอียดสวยงาม มีวิธีการทำที่เป็นเอกลักษณ์ อุปกรณ์ประกอบด้วย กระดาษด้าย หรือเชือก, กรรไกร, กาว พับกระดาษแล้วตัดลวดลายตามที่ร่างไว้ ไม่มีค่าตอบแทน ทำเป็นงานอาสา งานบุญ ระยะเวลาในการผลิต 1-2 วัน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ปัจจุบันไม่ค่อยมีคนรุ่นใหม่ในชุมชนสืบทอด คือ อยากให้มีการอนุรักษ์ตัดพวงมโหตรนี้ต่อเนื่องในงานบุญของชุมชน

นายอุเทน ลำไย

จิตรกร

ที่อยู่ 191/4 ม.7 ต.เมืองบางขลัง อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สนใจงานศิลปะ จบสาขาจิตรกรรมสากล ม.ราชภัฏนครปฐม เรียนรู้การทำงานช่างศิลป์ ประมาณ 20 ปี เป็นผู้สืบทอดและอนุรักษ์ โดยทำงานศิลป์ต่อเนื่องและส่งต่อให้คนในชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ภูมิใจที่เป็นวิทยากรสอนเยาวชน ที่โรงเรียนบ้านไร่ ได้รับรางวัลดีเด่น งานฉลองครองราชย์ 60 ปี รัชกาลที่ 9 มหาวิทยาลัยนเรศวร หลักการในการทำงานคือชื่นชอบส่วนตัวในบรรยากาศในวิถีชีวิตชนบท วัฒนธรรม วิถีชีวิต เอกลักษณะงานศิลป์ คือ เป็นผลงานภาพวาดโทนรายละเอียดแสงเงา โทนอบอุ่น สีเหลืองน้ำตาลและในลักษณะภาพเหมือนจริง เทคนิคสำคัญ การวาดภาพด้วยสี ใช้พื้นที่บ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ ระยะเวลาในการผลิต แล้วแต่ชิ้นงาน รายได้ ขึ้นอยู่กับชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีการเผยแพร่ในชุมชน และสอนเยาวชน อยากให้เป็นศิลปินที่เข้ากับวิถีชีวิตชุมชน และเข้ากับศิลปะพื้นบ้าน สร้างสรรค์ผลงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ

นางอุบล จริยา
ช่างทำเทียนขี้ผึ้งโบราณ

ที่อยู่ 137 ต.เมืองสวรรคโลก อ.สวรรคโลก (แถวห้าแยก)

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สืบทอดมาจากวิธีดั้งเดิมจากพี่สาว แม่ก็มั่ว เชื้อผู้ดี ซึ่งเสียชีวิตแล้ว ตนเห็นรูปแบบจึงสนใจ ทำเทียนน้ำมันดี เทียนคาถาพัน สวดมหาชาติ มาประมาณ 50 ปี ใช้ในงานบุญประเพณีต่างๆของไทย เช่น เทศน์มหาชาติ การทำน้ำมันดี เทคนิคคือ นำขี้ผึ้ง มาปั้นเข้ากับด้ายฝ้าย ตามขนาดที่ต้องการ รายได้ 20 บาท ต่อ ชิ้น ตอนนี้เหลือรายเดียวในอ.สวรรคโลก

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีคนสืบทอด วัตถุดิบค่อนข้างหายาก อยากให้มีคนมาสืบทอดหวังว่างานทำเทียนจะคงอยู่คู่เมืองสวรรคโลกต่อไป

นายสิทธิพร สุขเกษม

ช่างหล่อพระพุทธรูป (โรงหล่อศิลป์เสรี)

ที่อยู่ 311/6 ม.3 ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สืบทอดโดยตรงจากบรรพบุรุษ คือ นายเสรี สุขเกษม ซึ่งเคยทำงานที่บ้านป่าน้ำค้าง ได้รับวิชาช่างหล่อจากหลวงพ่อน้อย หลวงพ่อเม็ก วัดราชธานีและลูกศิษย์ของจำที บุรณศาสตร์ ประมาณปี พ.ศ. 2530 มาเปิดโรงหล่อพระ แล้ว ช่างสิทธิพร มารับช่วงงานต่อ ความที่จบจากโรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์ เรียนรู้งานมากกว่า 10 ปี ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษาฝึกงาน เอกลักษณะของงานคือหล่อรูปเหมือน เป็นงานฝีมือละเอียด รับปั้นหล่อและออกแบบงานประติมากรรมทุกขนาดและประติมากรรมขนาดใหญ่พิเศษ ส่วนเทคนิค ประกอบด้วย แบบ ปั้นดินน้ำมันสำหรับงานปั้น ถอดพิมพ์หุบ จากนั้นทำการหล่อขึ้นฝั่ง แล้วหุ้มปูนเก็บรายละเอียด รายได้ รายได้ของชิ้นงาน ประมาณ 120,000 บาท ต่องาน แล้วแต่ความละเอียดความยากของงาน รวมกลุ่มทำงานกัน 5-6 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ยังไม่มีคนสืบทอดอย่างชัดเจน อยากอนุรักษ์และสืบทอดวิธีการใหม่ๆ เช่น รื้อฟื้นแบบดั้งเดิมแบบนำดินมาใช้ในการทำ

นายบุญสร้าง คำคุ้ม

ช่างหล่อพระพุทธรูป (โรงหล่อพระ)

ที่อยู่ ม.2 ต.ยางซ้าย อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เคยมีทำงานในโรงหล่อพระมาก่อน จนสามารถเปิดกิจการของตัวเองตั้งแต่ พ.ศ. 2550 ประสบการณ์เรียนรู้งานช่างมากกว่า 10 ปี ทำงานนี้อย่างต่อเนื่อง ผลงานที่ภาคภูมิใจคือได้สร้างรูปหล่อพระพุทธรูป ทำศาลาแก้ว วัดกระซงคาราม และวัดทับยายเชียง อ.พรหมพิราม จ.พิษณุโลก หลักการในการทำงานคือ ตั้งใจให้ได้ตามแบบที่ต้องการและให้ได้ตามแบบโบราณมากที่สุด วิธีการสำคัญ คือ เริ่มจากการปั้นพิมพ์พระเป็นแม่แบบ และใช้ซิลิโคนมาทำพิมพ์ซ้ำ เพื่อให้ได้จำนวนมากตามที่ต้องการ เทปูนและถอดพิมพ์ขึ้นฝั่ง จากนั้นขึ้นสูตรทำตกแต่งชิ้นงานให้ละเอียดสวยงาม ระยะเวลาในการผลิต ประมาณ 1 เดือนขึ้นไป ขึ้นอยู่กับชิ้นงาน รายได้แล้วแต่ความละเอียดและความยากง่ายของงาน ปัจจุบันมีการรวมกลุ่ม 3-5 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

อยากอนุรักษ์งานศิลป์แบบสุโขทัยต่อไป มีการสืบทอดโดยบุตรชาย คือนายพงศกร คำคุ้มไปเรียนวิชาช่างศิลป์จากวิทยาลัยเพาะช่าง กรุงเทพฯ มีแนวโน้มที่จะต่อยอดผลงานจากที่ได้เรียนมาและพัฒนาต่อไปในรูปแบบแปลกใหม่ต่อไป

นายธีระพงษ์ ทิมแบบ

ช่างดอกลายกระดาษ พวงมโหตร หมอทำขวัญ ชั่นเสาเอก-โท

ที่อยู่ 50/1 ม.2 ต.บ้านหลุม อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มเรียนวิชาดอกกระดาษมาจากพ่อ (นายมนตรี สาครเทศ) เป็นงานช่างที่สืบทอดมาตั้งแต่โบราณในตระกูล ระยะเวลาในการเรียนรู้งานช่างศิลป์ประมาณ 20-30 ปี บทบาทงานศิลป์ในปัจจุบัน คือเป็นผู้สืบทอด อนุรักษ์โดยตรงจาก บรรพบุรุษ และยังเป็นผู้ทำงานศิลป์ท้องถิ่นสุโขทัยอย่างต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดความรู้ให้บุตร ผลงานศิลป์ที่ภาคภูมิใจ การ ได้รับงานทำกระดาษดอกลายในงานมงคล และทำกระดาษสำหรับติดฉัตร แนวคิดหลักการในการนำมาสร้างงานศิลป์ คือ ยัง อยากให้มีการใช้กระดาษดอกลายในการติดในงานพิธีกรรมต่างๆ เอกลักษณะงานศิลป์คือ มีลายเฉพาะ ทั้งลายพระ ลายนาคร วิธีการและ เทคนิคสำคัญ คือ วาดแบบลงบนกระดาษ และใช้ส้อมตอกตามลายที่วาดไว้ ระยะเวลาในการผลิต 1 วัน ได้ ประมาณ 3-5 แผ่น รายได้ หักได้ 130-150 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในครอบครัว อยากสืบสานโดยการสอน เพื่อให้วิธีการดอกลายกระดาษ และการทำพวงมโหตรยังคงอยู่ต่อไป

นายบุญมา สวงาม

ช่างหล่อพระพุทธรูป (โรงหล่อพระบุญมาศิลป์ ประติมากรรม)

ที่อยู่ 114/5 ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สืบทอดจากบรรพบุรุษ เคยร่วมคณะทำงานเป็นเวลา ๗ ปี ที่กรมศิลปากรยุคที่นายธนิศ อยู่โพธิ์ เป็นอธิบดีกรมศิลปากร ได้เห็นพระพุทธรูปในกรุต่างๆ เก็บความงาม ลักษณะเด่นของพระพุทธรูปแต่ละสมัยได้แม่นยำ โดยเฉพาะพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยที่โดดเด่นงดงาม เพราะขุดพบพระพุทธรูปและวัตถุโบราณวันละ ๕ - ๘ กรุทุกวัน ช่วยจัดส่งควบคุมลงทะเลเบียนเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร และเชียงใหม่ ก่อนลาออกจากกรมศิลปากร ได้ลองปั้นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยด้วยตนเอง ๑ องค์ หน้าตักกว้าง ๘ นิ้ว ปั้นเสร็จมีผู้สนใจซื้อในราคา ๘,๐๐๐ บาท ยิ่งมั่นใจว่าเลี้ยงชีพโดยการปั้นพระพุทธรูปได้ หัดทำถอดพิมพ์พระกับนายประสงค์ ชัลวาล แล้วทดลองฝึกทำด้วยตนเองนานกว่า 58 ปี ผลงานที่ภูมิใจคือทำอนุสาวรีย์หมื่นดั่ง ต.บ้านตึก อ.ศรีสัชนาลัย หล่อซ่อมพระพุทธรูปสิริมารวิชัย อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี จ.ลำพูน พระพุทธรูปหน้าศาลากลางจังหวัดสุโขทัยได้รับรางวัลรางวัลสิงห์ทอง กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2543 รางวัลครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม รุ่น 4 เอกลักษณะของงานคือ งานพิมพ์หล่อโลหะแบบสุโขทัย ใช้วัสดุทองเหลือง วัสดุเรซิน ในการทำพิมพ์ขึ้นรูป ค่าตอบแทนขึ้นอยู่กับชิ้นงาน มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตงานศิลป์ 3-10 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ส่งต่อองค์ความรู้แก่บุตรและเครือญาติ อยากถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจต่อไป

นางพรหมพร ภูมราเสวต

ช่างทำตะคันประทีป

ที่อยู่ 633/3 ม.3 บ้านใหม่ตระพังทอง ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มจากการทำกระทงใช้ในงานลอยกระทง มีการตั้งตะเกียงน้ำมัน แต่มีกลิ่นและเขม่า จึงเป็นจุดริเริ่มที่อยากทำตะคัน โดยได้แรงบันดาลใจจากผางประทีปของเชียงใหม่ ทำงานนี้มากกว่า 10 ปี ถ่ายทอดให้บุตรหลาน และคนในชุมชน ผลงานที่ภาคภูมิใจคือได้เป็นผู้ริเริ่มทำตะคันประทีปในสุโขทัย และได้มีโอกาสทำจำหน่ายและจัดระดับโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ใช้แนวคิดการสืบทอดจากภูมิปัญญาและเรียนรู้ด้วยตัวเอง เอกลักษณะที่โดดเด่น คือ การทำไส้เทียนด้วยลวด ทำให้เป็นสามขา สามารถจุดตั้งได้อย่างสวยงาม วิธีทำคือนำวัตุดิบ ฝ้ายนำมาจากเชียงใหม่ อุปกรณ์เช่น เทียน ลวดด้วยดินเผาหาได้ในท้องถิ่น โดยนำไส้เทียนที่เตรียมไว้มาต้มใส่น้ำเทียน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

คนในครอบครัวและคนในชุมชนสืบทอดต่อตั้งใจอนุรักษ์ ทำเป็นแหล่งเรียนรู้ชื่อ บ้านตะคัน อยากพัฒนาให้มีรูปแบบที่สวยงาม เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมมากยิ่งขึ้น มีประสิทธิภาพการใช้งานได้ดีขึ้น ระยะเวลาในการผลิต ประมาณ 1 สัปดาห์ - 1 เดือน รายได้โดยประมาณ ถ้วยใหญ่ 35 บาท ถ้วยมีขาเล็ก 20 บาท/ถ้วยมีขาใหญ่ 30 บาท มีการรวมกลุ่มทำ 5-8 คน

นายณรงค์ชัย โตอินทร์

ช่างทำพิมพ์พระ ("บ้านพระพิมพ์")

ที่อยู่ 51/7 ม.8 บ้านเซตุน ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มทำพระพิมพ์องค์แรก ตอน 8 ขวบ ได้รับวิชามาจากน้ำเล็ก คนบ้านมนต์ศิริและช่างนั้นจากเมืองเก่าสุโขทัย ได้ได้พิมพ์แบบพระแบบโบราณเก็บไว้ มีโอกาสดูงานบ้านพระพิมพ์ที่จังหวัดกำแพงเพชร จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการทำบ้านพระพิมพ์ที่สุโขทัย เปิดในปี พ.ศ. 2550 ถ่ายทอดความรู้ในเครือญาติ ผลงานที่ภาคภูมิใจ ได้เป็นแหล่งเรียนรู้บ้านพระพิมพ์สุโขทัย ปี พ.ศ. 2550 สุโขทัยมีแบบพระพิมพ์มากมาย เกิดจากความศรัทธาของคนโบราณที่สร้างสัญลักษณ์เพื่อระลึกถึงและสักการบูชา จึงมีการทำพระพิมพ์บรรจุไว้ในกรุเจดีย์ สุสานอุโบสถ วิหาร สุสานพระพุทธรูป ซึ่งจากการศึกษาพบพระพิมพ์สุโขทัยกว่า 1,000 แบบพิมพ์ เอกลักษณ์ของงานศิลป์ คือ เอกลักษณ์การทำพระพิมพ์เลียนแบบโบราณ เทคนิคเริ่มจากการพิมพ์แบบ โดยใช้ดินเหนียวหรือปูนดำ ใช้อุปกรณ์ มีด ในการแต่งขอบ แล้วจากนั้นนำไปเผา

สถานการณ์ผู้สืบทอด

เผยแพร่ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจในรูปแบบแหล่งเรียนรู้ ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจ พัฒนาให้มีความสวยงาม โดยนำมาใส่กรอบ เพื่อเป็นที่ระลึกแก่ท่านที่สนใจในแบบพระพิมพ์ต่าง ๆ ของสุโขทัย รายได้ ค่าตอบแทน 250-300 บาท ต่อคน ในการเรียนรู้ทำพระพิมพ์

นายสิงห์ มะวาพ

ช่างฉลุกระดาษ ขึ้นฉัตร แกะสลักแท่นหุ่นขึ้นธรรมาสน์

ที่อยู่ 76 ม.10 ต.ปากน้ำ อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เคยช่วยลุงตัดและต่อกระดาษและนำให้เครื่องตอกกระดาษเป็นอุปกรณ์ ในช่วงอายุ 59 ปี ได้วิชาต่อกระดาษทำฉัตรมาจนถึงปัจจุบัน งานนี้เป็นงานช่างโบราณซึ่งได้ทำงานมาอย่างต่อเนื่อง ในเขตพื้นที่จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดใกล้เคียง นิยมตั้งฉัตรประดับกระดาษฉลุเมื่อมีงานบุญมงคล เช่น งานบวชพระ งานสมโภช งานกฐิน งานบวชพระ ของชุมชน เอกลักษณ์ของตนคือ จะมีการทำยอดฉัตรเป็นรูปเครื่องบิน เทคนิควิธีการสำคัญทำแบบลายกนก ลายไทยมาเป็นแบบแล้วใช้กระดาษแก้วกระดาษสีมาวางแล้วตัด ระยะเวลาในการผลิต 1-2 วัน รายได้ ทำโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายเพียงแค่เตรียมอุปกรณ์มาให้

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีผู้สืบทอด อยากให้วิชาช่างต่อกระดาษสอนให้เป็นที่รู้จักและดำรงอยู่ต่อไป อยากถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจ

นายพลอย จันทะมิตร

ช่างทำต้นมโหตร พวงมาลา เต่าร้าง

ที่อยู่ เลขที่ 106/1 หมู่ 3 ต.น้ำชุม อ.ศรีนคร จ.สุโขทัย เบอร์โทร 081-0441550

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ประเพณีงานบุญออกพรรษาและเทโวโรหนะ เป็นประเพณีที่ขึ้นชื่อของชุมชนน้ำชุม อ.ศรีนคร จ.สุโขทัย มากกว่า 100 ปี ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านเชื่อว่าต้นมโหตร เป็นต้นไม้มงคลจะรวมกันทำต้นมโหตรไว้บนศาลาวัด ประดับดอกไม้ พวงมาลา พวงมโหตรและเต่าร้างให้สวยงาม ในอดีตจะนำใบมะพร้าว ใบตาล ใบลาน มาพับเป็นรูปต่างๆ แล้วนำมาร้อยเข้ากับก้านไม้ แต่ด้วยวัสดุค่อนข้างหายากในปัจจุบันและประกอบกับช่างฝีมือเริ่มไม่มีการสานต่อและเสียชีวิตลง จึงประยุกต์ใช้วัสดุที่มีตามยุคสมัยเพื่อความสะดวก แต่เดิมใช้กระดาแก้ว กระดาหย่น มาตัดเป็นดอกไม้ ส่วนสายดอกไม้ใช้การนำเชือกมาถัก ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นกระดาษสี ลูกปัดพลาสติก ริบบิ้นถักและดอกไม้ปลอม ชั้นที่ 1. นำกระดาษพอยล์มาตัดเป็นพวงเต่าร้าง ชั้นที่ 2. นำริบบิ้นถักเป็นรูปต่างๆร้อยเข้ากับลูกปัด ชั้นที่ 3. ประดับยอดต้นด้วยดอกไม้ปลอม ชั้นที่ 4. นำพวงเต่าร้าง ก้านดอกมโหตร ประกอบขึ้นเป็นต้น วัสดุที่ใช้ทำต้นมโหตรคือ กระดาษพอยล์สีต่างๆเน้นสีสดใส ลูกปัด ริบบิ้นและไม้ไผ่สำหรับเหลาเป็นก้าน การทำต้นมโหตรเป็นความร่วมมือร่วมใจของคนในหมู่บ้าน คือ หมู่ 3,4,6,7 และหมู่ 10 ร่วมกันทำและประดับต้นมโหตร ในช่วงงานบุญซึ่งจัดยิ่งใหญ่ ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยทำพวงมโหตรและเต่าร้างเป็นเครื่องประกอบการเทศน์มหาชาติในวันออกพรรษาและเทโวโรหนะ ทำให้ไม่มีรายได้เชิงประจักษ์ ขาดาร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านในชุมชน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ต้องการสืบสานการทำต้นพวงมโหตรที่อยู่คู่ชุมชนมาร้อยปีให้คงอยู่ต่อไป หากหมดรุ่นปัจจุบันจะไม่มีผู้สืบสานต่อ ไม่มีความแน่นอนว่าจะมีผู้สืบทอดงานนี้ สามารถติดต่อเพื่อสอบถามการทำต้นมโหตรได้ที่วัดประจำชุมชน

นายโปรด หอมชื่น

ช่างฉลุลายกระดาษ

ที่อยู่ เลขที่ 73 หมู่ 5 บ้านวังสมบุญ ต.นาขุนไกร อ.ศรีสำโรง จ.สุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

จากการเห็นคนสมัยก่อนทำ เริ่มจากการตัดกระดาษช่วยงานบุญที่วัดของชุมชน มีอุปกรณ์ที่บ้าน จึงได้ฝึกเรียนรู้เอง นำลายไทยมาถอดแบบและทำเป็นแม่แบบสำหรับทำฉลุ ทำพอได้บ้าง ฉลุลายกระดาษ ทำฉลุตานแบบชะลอมและทำว่าว พระร่วง ตัดกระดาษ ฉลุลายกระดาษ ตัดพวงมโหตร เตำร้าง ในงานบุญประเพณีพื้นถิ่นของจังหวัดสุโขทัย ปัจจุบันนำกระดาษฉลุลายไทยมาติดกาและแปะประกอบเป็นฉัตรได้เลย รูปแบบกระบวนการตัดกระดาษ และฉลุลายกระดาษ คือนำกระดาษสีมาพับครึ่งแล้วหนีบกระดาษไว้มาให้เคลื่อน ขั้นที่ 2 นำแบบมาทาบ และตอกตะปูให้ติดกับกระดาษ และนำอุปกรณ์การฉลุกระดาษ สว่านและค้อน มาฉลุลายกระดาษตามแบบ คัดเลือกอุปกรณ์เพื่อฉลุกระดาษ คือ สว่าน ซึ่งมีหลายขนาดในการนำมาฉลุ และเลือกกระดาษสีที่นิยมใช้ในงานบุญ ทำงานด้วยใจรักในการสืบสานงานช่างตอกกระดาษเพื่อใช้ในงานบุญประเพณีท้องถิ่น การฉลุลายกระดาษด้วยมือเป็นงานค่อนข้างละเอียด ปัจจุบันยังไม่มีผู้สืบทอด และมีเทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวทุนแรง ทำให้ไม่นิยมใช้มือในการฉลุกระดาษ เป็นช่างตอกกระดาษคนเดียวในเขต ตำบลนาขุนไกร รับตัดกระดาษเพื่อจำหน่ายให้ร้านนิเวศ โดยทางร้านนำกระดาษมาให้ฉลุ คิดค่าฉลุลายกระดาษธรรมดาแผ่นละ 1 บาท กระดาษแก้วแผ่นละ 8 บาท กระดาษฟอยล์แผ่นละ 12 บาท ขายเป็นชุด ชุดละ 5 แผ่น แผ่นละ 25-35 บาท ขึ้นอยู่กับชนิดของกระดาษ ประมาณ 1 วัน ได้กระดาษฉลุ 100 แผ่น

สถานการณ์ผู้สืบทอด

อยากให้งานตอกกระดาษอยู่กับวิถีชีวิตชุมชน รร.วังสมบุญที่ศรีสำโรง ประสานให้สอนตัดลายกระดาษแต่ฉลุกระดาษยังไม่มีผู้เรียน

งานเครื่องดนตรีไทย

พระภานุ อนุตฺตโร (สกุล พิมพ์ภูเขียว)

ช่างเครื่องดนตรีไทพวน (กุยหล่วยซุ่ม), เป่าแคน

ที่อยู่ วัดภูธาดู บ้านหาดสูง ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มหัดทำเครื่องดนตรี สนใจมาตั้งแต่เด็ก จบการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย และได้สืบทอดการเป่าแคนเป็นเพียงท่านเดียวในวัฒนธรรมพวนในปัจจุบัน ระยะเวลาการเรียนรู้งานช่างศิลป์ประมาณ 20 ปี ส่วนบทบาทการทำงานศิลป์ในปัจจุบัน ยังเป็นผู้สืบทอด อนุรักษ์โดยตรงจากบรรพบุรุษ และยังเป็นผู้ทำงานศิลป์อย่างต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดให้คนในชุมชนผลงานที่ภาคภูมิใจ ได้สืบทอดวัฒนธรรมงานดนตรีพวนและถ่ายทอดงานดนตรีท้องถิ่นของชาวไทพวนให้คงอยู่ต่อไป แนวคิดและหลักการในการสร้างงานศิลป์ เป็นดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมของวัฒนธรรมพวนเอกลักษณ์ของงานศิลป์คือ เครื่องดนตรี และเสียงดนตรีที่มีลักษณะจังหวะเสียงเฉพาะ เทคนิคและวิธีการที่สำคัญ คือ วงดนตรีประกอบด้วย กลองเพล ซอซัย 2 ใบ ฉาบ 12 นิ้ว จังหวะเอกลักษณ์คือ เรียกว่าจังหวะกุยหล่วยซุ่ม และต่อมา ผอ. สนอง โกสสัย ได้แต่งเนื้อร้องมาผสมระยะเวลาในการผลิต แล้วแต่ชิ้นงาน รายได้ ค่าตอบแทนแล้วแต่ชิ้นงาน มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตงานช่างศิลป์ 3-10 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีการสืบทอดอย่างแพร่หลายและใช้ในพิธีกรรมในชุมชนความตั้งใจในการอนุรักษ์งานศิลป์คืออยากถ่ายทอดต่อเยาวชนและให้มีเล่นอย่างต่อเนื่องสืบทอดในงานประเพณีต่างๆตลอดปี มีแนวโน้มในการพัฒนาต่อยอด อยากให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสนับสนุนเพื่อรักษาวรรณกรรมท้องถิ่นนี้สืบต่อไป ช่างศิลป์ พระภานุ อนุตฺตโร (สกุล พิมพ์ภูเขียว)

นายวันชัย บุญญา
ช่างทำเครื่องดนตรีไทย

ที่อยู่ 117/7 ม. 6 ต.คลองกระเจง อ.สุวรรณคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สืบทอดอนุรักษจากบรรพบุรุษ เกิดจากความสนใจทำเครื่องดนตรีไทยและเป็นเจ้าของ วงปี่พาทย์ซ็อง เอกชัย มาเล็ก ทำเมื่อ พ.ศ. 2565 เนื่องจากปัญหาสุขภาพ ไม่มีผู้สืบทอด ผลงานที่ภาคภูมิใจ แม้จะไม่ค่อยมีงานซ่อมหรือสร้างเครื่องดนตรี แต่ยังได้รับการเชิญให้เป็นวิทยากรเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียนอยู่เสมอ เทคนิคการทำโดยสังเขป การทำต้องเริ่มจากการไม้เพื่อมาแกะสลัก และทำคานส่วนเครื่องดนตรีไทยที่เป็นโลหะ สักทำเพื่อมาประกอบเอง ระยะเวลาในการผลิต อย่างน้อย 1 เดือน รายได้ ค่าตอบแทนแล้วแต่ชิ้นงาน ส่วนการรวมกลุ่มทำงานช่างศิลป์นั้น เมื่อก่อนมีการรวมกลุ่มการทำ 3-5 คน ปัจจุบัน ไม่มีคนรวมกลุ่มทำแล้ว

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ปัจจุบันยังไม่มีผู้สืบทอด

นายทศพล ช่างเตี้ย

ช่างทำเครื่องดนตรี เจ้าของวงดนตรี "ศ.ราชพฤกษ์ศิลป์"

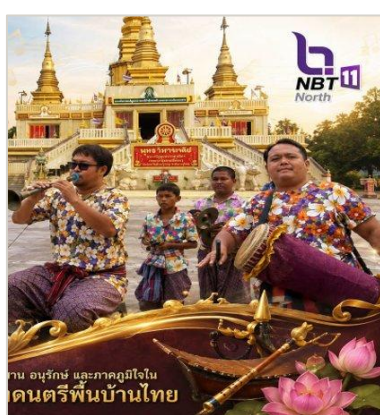
ที่อยู่ 35/2 ม.8 ต.บ้านหลุม อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มเรียนรู้โดยตรงจากครูช่างดนตรีในชุมชนบ้านหลุม ครูดำรง ศรีม่วง อายุ 78 ปี ครูเมืองทองเป้า อายุ 85 ปี ครูอารี ไกรบุตร อายุ 74 ปี ครูจูน คุ่มมี อายุ 75 ปี ตั้งแต่พ.ศ. 2522 ผลงานที่ภูมิใจ คือเป็นนักดนตรีไทยที่ซ่อมและแสดงได้และมียานแสดงตลอดทั้งปี โดยที่ดนตรีมังคละ เป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของ จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดรอบข้างใกล้เคียงมีเสียงทำนองเพลงที่แตกต่างและไพเราะ ลักษณะรูปร่างของเครื่องดนตรีนี้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดคือ มีลักษณะเป็นชนน้ำพานรอง และคานจะเข้เป็นลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากทางพิษณุโลกที่เป็นรูปแบบหัวนาค วิธีการทำที่สำคัญ คือ เครื่องดนตรีมังคละใช้วัสดุจากไม้สักมาแกะสลักและทำคาน และใช้หนังวัวจากลูกวัวเป็นส่วนประกอบ ระยะเวลาในการผลิต ประมาณ 2 สัปดาห์ ค่าตอบแทนแล้วแต่ชิ้นงาน มีการรวมกลุ่มช่าง 3-5 คน ทศพลเป็นประธานสภาวัฒนธรรมตำบลบ้านหลุมด้วย

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ปัจจุบันยังไม่มีคนรุ่นใหม่สืบทอดเนื่องจากมีวิธีการทำซับซ้อน พยายามเรียนรู้จากผู้อาวุโสในชุมชนที่รู้เกี่ยวกับมังคละ

นายอนุสิทธิ์ โทมั่น

ช่างทำเครื่องดนตรี เจ้าของคณะลิเก "รวมพลคนรักศิลป์"

ที่อยู่ 56 ม.12 ต.ยางซ้าย อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มจากการเป็นครู แล้วสอบถามลูกหลานลิเกศรีสำโรง โดยนักเรียน ประถม 4-6 เริ่มแรกให้เล่นเรื่องจันทโครพ ในปี พ.ศ. 2548 ต่อมาเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และลูกศิษย์ในวงดนตรีปี่พาทย์สามารถซ่อมและทำเครื่องดนตรีได้ ปัจจุบัน ยังทำงานอยู่ต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดให้แก่ผู้ที่สนใจอยู่อย่างสม่ำเสมอ ผลงานที่ภูมิใจคือได้รับรางวัลจากการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านจากกระทรวงวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2556 แนวคิดและหลักการในการทำงานช่างศิลป์ คือ ลิเกเป็นศิลปะพื้นบ้านของสุโขทัย แต่เกมที่มากใน อ.สวรรคโลก และ อ. ศรีสำโรง ตั้งคณะลิเกเพราะต้องการให้เยาวชนช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป เอกลักษณ์ของงานคือ มีการประยุกต์เนื้อเรื่องให้เข้ากับยุคสมัยอยู่อย่างสม่ำเสมอ นักดนตรีวงปี่พาทย์สามารถ สร้างและซ่อมเครื่องดนตรี รวมถึงทำเครื่องแต่งกายในการแสดงได้ รายได้ในการแสดง ต่อครั้ง 20,000 บาท ขึ้นไป ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มของคนทำดนตรี ประมาณ 35-48 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ส่งต่อความรู้ให้ผู้สนใจอยู่อย่างสม่ำเสมอ อยากให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้รับความรู้ มีการแสดงอยู่เป็นประจำ อยากพัฒนาเนื้อหาให้กระชับ สนุกสนานแบบสุภาพ สวยงาม

นายภาณุวัฒน์ บุญลือ

ช่างทำเครื่องดนตรี (รางระนาด, กลอง) บายศรีแบบสุโขทัย เจ้าของวงปี่พาทย์ "บุญลือ บรรเลง"

ที่อยู่ 33 ม.10 ต.บ้านกล้วย อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

คุณปู่ สนิท เทียนพันธุ์ เป็นเจ้าของวงดนตรี จึงสนใจเรื่องเครื่องดนตรี ได้เรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัยจนจบเมื่อ พ.ศ. 2554 สาขาดุริยางค์ไทย งานที่ภูมิใจคือเป็นครูสอนดนตรีที่โรงเรียนบ้านสวนวิทยาคม, เป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนหนองปลาหมอ เชี่ยวชาญการเป่าปี่ชวาจีน ผลงานที่เป็นรูปธรรมคือเป็นเจ้าของวงปี่พาทย์ "บุญลือบรรเลง" ซึ่งรวมกลุ่มกัน 10 คนมีเอกลักษณ์คือเป็นดนตรีเฉพาะถิ่นแบบสุโขทัย มีเทคนิคที่แตกต่างคือใช้ใบตาลทำเป็นลิ้นเครื่องดนตรีให้เกิดเสียง

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีการสืบทอดแก่คนในชุมชน และเยาวชนที่สนใจ อยากให้สืบทอดจากบรรพบุรุษ ต่อไป

นายศิริเวช ค้างคิริ

ช่างทำเครื่องดนตรีปกาเกญอ

ที่อยู่ 11 ม.6 บ้านแม่सान ต.แม่ส้า อ.ศรีสขนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เตหนาเป็นเครื่องดนตรีพื้นถิ่นของปกาเกญอบ้านแม่सान ใช้เล่นในการจับสาวไม่มีวาระโอกาสในการเล่นใช้ไม่เนือแข็งมาเป็นวัสดุ เดิมใช้เอ็นสัตว์ ปัจจุบันใช้ลวดหรือสายกีตาร์ ชนิดนี้เรียนรู้จากครูพงศ์ภัทร ประทุมมาศ และฝึกเล่นเป็นมาตั้งแต่เด็กด้วยความสนใจและอยากเป็นผู้สืบทอด ต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำเครื่องดนตรีเตหนา ของปกาเกญอ ให้อยู่สืบทต่อไป

สถานการณ์ผู้สืบทอด

เสี่ยงในการสืบทอดเพราะปัจจุบันมีคนเล่นเครื่องชนิดนี้ได้้น้อยมาก อยากเข้าใจทฤษฎีเครื่องดนตรีจะได้นำไปเผยแพร่ต่อไปได้

งานโลหะศิลป์

นายวุฒิชัย - นางจิตหทัย แสนแสง

ช่างทำเครื่องละครไทย

ที่อยู่ 134 ม.3 บ้านเมืองเก่า ต.ศรีสัชนาลัย อ.ศรีสัชนาลัย FB: วุฒิชัยเครื่องไทย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ก่อนที่จะมาเป็นช่างทำเครื่องละคร เริ่มจากการเป็นช่างทำทองมาก่อน ในปี พ.ศ. 2534 เป็นช่างถักลาย แล้วได้รับคำแนะนำจากกลุ่มพี่จึงได้มีโอกาสมาทำเครื่องละครภรณ์ ระยะเวลาในการเรียนรู้งานช่างศิลป์ ประมาณ 25 ปี บทบาทงานช่างศิลป์ในปัจจุบัน ยังเป็นผู้ทำงานศิลป์นี้อยู่อย่างต่อเนื่อง มีการทำเครื่องละคร (ชุด) ส่งขายตลาดพาหุรัด สามารถผลิตแบบขายปลีกได้ตามแบบที่ลูกค้าสั่ง หลักการในการทำงานศิลป์ คือ ใช้การต่อยอดลวดลายที่มาจากลายโบราณ เอกลักษณ์ของงานศิลป์นี้ คือ การทำลวดลายที่มีความละเอียดสวยงามวิจิตร อุปกรณ์สำคัญในการทำงานศิลป์ เช่น ประเก็น ทองคำเปลว ดินกดลาย ลวด กระดาษประดับลาย 6 ไม่ยอตกถึง ดินกดลาย แป้งข้าวเจ้า ปูนซีเมนต์ ผงยิปซัม และสารกันบูด ระยะเวลาในการผลิตผลงาน ประมาณ 1-2 วัน แล้วแต่ความละเอียดของชิ้นงาน รายได้แล้วแต่ชิ้นงาน มีการรวมกลุ่มของช่างศิลป์ 7 คน ประกอบด้วย ช่างตีลายและช่างกดลาย

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีการสืบทอดวิธีการทำโดยผู้ที่สนใจและต่อยอดจนไปถึงการทำเป็นอาชีพอยู่อย่างสม่ำเสมอ ความตั้งใจในการอนุรักษ์ คือ ได้ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมและส่งเสริมด้านรายได้ และแนวโน้มในการต่อยอดงานช่างศิลป์ มีการพัฒนารูปแบบใหม่ๆตามที่ถูกคำต้องการ แล้วนำมาต่อยอดต่อไป

นายลำดัด เปาบาง
ช่างทำเครื่องประดับเงิน

ที่อยู่ 99 ม.3 ต.ท่าชัย อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย 64190

จุดเริ่มต้นการทำงาน

คุณเตือนใจ เปาบาง บุตรสาวคนโตของ พ่อลำดัด เปาบาง เห็นว่าเครื่องทองเป็นวัสดุที่มีราคาสูงจึงคิดนำวัสดุเงินมาผลิต โดยใช้กระบวนการแบบเดียวกับเครื่องทอง ลวดลายส่วนใหญ่คล้ายกัน ต่างกันเพียงแค่วัสดุ เปิดกิจการปี พ.ศ. 2537 ได้ความรู้มาจากพ่อ มีการรวมกลุ่มในการทำ 20 คน ชื่อร้านลำดัดเครื่องเงินและประยุกต์ลายเพิ่มเติมด้วยตัวเอง ผลงานที่ภูมิใจคือได้รางวัลสถานประกอบการกิจการโครงการเพิ่มผลิตภาพแรงงานสู่ sme 4.0 รางวัล OTOP 5 ดาวประเภทงานหัตถกรรม สามารถซ่อมเครื่องเงินได้ทุกชนิด วิธีการทำโดยสังเขปนำเม็ดเงินบริสุทธิ์ที่ถูกหลอมละลายกลายเป็นของเหลวมาปรับสภาพเป็นแท่งเงินสี่เหลี่ยมนำไปรีดให้บาง แล้วออกแรงดึงให้เป็นเส้นเล็กแล้วถักลายเส้นย่นเป็นแกนกลางของเครื่องประดับ นอกจากนี้ เครื่องเงินลำดัดเงินโบราณยังมีการใช้สีลงยาเหมือนเช่นทองเพื่อเน้นลายให้เด่นชัดขึ้นด้วยคุณสมบัติของเครื่องเงินมีลักษณะเป็นเนื้อแข็งเปราะบางง่าย ทำให้ช่างต้องชำนาญพิเศษในการทำ การผลิตผลงานจะนานหรือไม่ แล้วแต่ความละเอียดของชิ้นงาน รายได้แล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในครอบครัวและชุมชน เป็นแหล่งฝึกอาชีพของคนในชุมชน ช่างฝีมือส่วนใหญ่เป็นคนท่าชัยและใกล้เคียงเข้ามาฝึกหัดจนชำนาญ บางคนมีฝีมือดีก็แยกไปเปิดกิจการของตนเอง จนเห็นได้ว่าชุมชนท่าชัยเป็นแหล่งผลิตเครื่องเงินโบราณที่มีชื่อเสียง

ครูปราโมทย์ เขาเหิน

ครูช่างศิลปหัตถกรรม ปี พ.ศ. 2568 สาขาเครื่องโลหะ (เครื่องทองสุโขทัย)

ที่อยู่ บ้านทองสมสมัย 343/1 ม.5 ต.ท่าชัย อ.ศรีสัชนาลัย 64190

จุดเริ่มต้นการทำงาน

นายฟังและนายชู่ เป็นชาวจีนเดินทางมาจากกรุงเทพถึงตำบลท่าชัยได้ถ่ายทอดวิชาช่างทองให้กับนายเชื้อ วงศ์ใหญ่ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2463 แล้วถ่ายทอดมาสู่นางสมสมัย เขาเหิน (วงศ์ใหญ่) บุตรสาวเริ่มต้นทำทองถัก 99.99 เปอร์เซ็นต์เลียนแบบลายโบราณ ระยะเวลาการเรียนรู้งานมากกว่า10 ปี ผลงานที่ภาคภูมิใจ ได้รับรางวัลศิลปิน OTOP ปี พ.ศ. 2560 จากกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยรางวัลเกียรติยศประเภททองรูปพรรณปีพ.ศ.2539 เอกลักษณะคืองานทองคำทำด้วยมือเป็นงานทองถัก 99.99% เจ้าแรกของตำบลท่าชัยอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย หลักการในการทำงานศิลป์ คือ สืบทอดงานเครื่องทองลายโบราณ ปัจจุบัน ในยุคของคุณสมสมัยนี้งานทำทองเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นและได้เริ่มผลิตสร้อยถักรูปแบบทองโบราณซึ่งได้รับการตอบรับที่ดีจากตลาด จึงเริ่มผลิตทองคำรูปพรรณลวดลายอื่นๆ โดยศึกษาลวดลายจากแหวนทอง สร้อยถักโบราณและลวดลายที่ปรากฏในลายปูนปั้นตามโบราณสถานในจังหวัดสุโขทัย พร้อมกับใช้ทองคำบริสุทธิ์ 99.99% ซึ่งเป็นเนื้อทองที่ใช้ทำทองคำในสมัยโบราณ ซึ่งมีข้อดีคือ ได้เนื้อทอง "สีดอกจําปา" มีความสุภาพกว่า หรือที่เรียกว่า "ทองสีดอกบวบ" ซึ่งแทบทุกชิ้นได้ผลตอบรับดีมียอดการผลิตเป็นอย่างมาก ส่งผลให้เวลาต่อมาการทำทองคำลวดลายโบราณเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและมีการถ่ายทอดการทำทองคำไปในหมู่เครือญาติของครอบครัว ระยะเวลาในการผลิตผลงาน แล้วแต่ความละเอียดของชิ้นงาน รายได้แล้วแต่ชิ้นงาน มีการรวมกลุ่มในชื่อร้านบ้านทองสมสมัย ทองสุโขทัย และมีคนรุ่นใหม่มาช่วยออกแบบด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในครอบครัว และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชน อยากส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้การทำเครื่องโลหะเป็นอีกรายได้

งานจักสาน-กระดาดและว่าว

นายประนอม แผลงภู

ช่างตัดกระดาษลาย

ที่อยู่ 77 ม.5 ต.เมืองบางขลัง อ.สุวรรณภูมิ

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ประนอมหัดงานกระดาษในครอบครัวตั้งแต่ ประถม4 มีโอกาสหัดทำในงานบุญประจำในชุมชน แล้วจึงทำเสมอมา แต่ปัจจุบันการทำลดลงเนื่องจากมีรูปแบบกระดาษที่ทำขายแบบสำเร็จรูป ผลงานที่ภาคภูมิใจ คือตัดกระดาษทุกปีในงานบุญที่วัดโบสถ์ เทคนิคที่สำคัญของงานศิลป์ คือ ใช้กระดาษแก้ว กระดาษว่าว 12 สี มาพับ แล้วตัดลวดลาย ใช้เวลาประมาณ 5 แผ่น ต่อ 10 นาที เป็นการทำอาสา ไม่มีรายได้

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีความเสี่ยง เพราะมีแบบสำเร็จรูปขายทั่วไป

นายยง กระบาย

ช่างจักสานกวักทอผ้า กงฝ้าย ชะลอม กระดัง กระโจมน้ำอ้อย

ที่อยู่ 166 ม.3 บ้านหาดสูง ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มทำมาตั้งแต่รุ่นพ่อ เห็นมีการทำอยู่เรื่อยๆ จึงซึมซับมา เคยเป็นมรรคนายกอยู่ที่วัดหาดสูง ได้นำงานจักสานมาใช้เวลาที่วัดมีงานประจำปี ในท้องถิ่นของชาวไทยพวนศรีสัชนาลัย จะเห็นการใช้"กวัก" ในกระบวนการทอผ้าใช้ เป็นอุปกรณ์ใช้ตอนเตรียมเส้นด้ายฝ้าย เพื่อจัดระเบียบเส้นด้ายก่อนนำไปทอผ้า เป็นรูปแบบการทอผ้าวัฒนธรรมพวนที่สืบทอดมาแต่โบราณ ใช้วัสดุในการทำเฉพาะ คือ ฝ้ายสีสุก ใช้เวลาทำประมาณ 1 วัน รายได้ ค่าตอบแทน 20-100 บาทต่อชิ้น ปัจจุบันไม่ได้ทำแล้ว เนื่องจาก อายุมาก และวัตถุดิบเช่นไม้ฝ้ายหายากแต่ปัจจุบันได้มีการถ่ายทอด ให้นายชนะ แก้วชาหยาบเป็นผู้ทำต่อ

สถานการณ์ผู้สืบทอด

เสี่ยงต่อการไม่มีผู้สืบทอด เนื่องจากช่างอายุมาก ไม่ได้ทำประจำ ส่งต่อความรู้ให้ผู้สนใจ แต่ยังมีจำนวนน้อย

นางมัน พลอยเพชร

ช่างสานกระด้าง, ตะแกรง, กระจาด

ที่อยู่ 228 ม.13 บ้านกนกใต้ ต.บ้านตึก อ.ศรีสัชนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เรียนรู้มาจากพ่อและแม่ประมาณ 50 ปีมาแล้ว ยังทำงานนี้ต่อเนื่อง แต่ไม่มีผู้สืบทอดต่อ ผลงานที่ภาคภูมิใจคือได้มีโอกาสทำกระทงกระจาด และงานทำกระด้าง ไปจำหน่ายที่งานพระเพณีที่ จังหวัดอุดรธานี ทำงานจักสานเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและครัวเรือน เป็นรายได้หลักให้แก่ครอบครัว เอกลักษณ์ของงานสานกระด้าง กระจาดของตัวเองคือใช้ลายสอง ลายสาม เทคนิคการทำเบื้องต้นคือ การใช้ไม้ข้าวหลาม นำมาจักตอก และสานขึ้นลาย ใน 1 วันสามารถสานกระด้าง หรือกระจาดได้ 2-3 ลูก รายได้แล้วแต่งานและขนาด ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มการทำงานช่างจักสาน 13-14 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีความเสี่ยง หมดรุ่นนี้แล้วไม่มีผู้ทำได้แล้ว อยากให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และนำไปพัฒนาสร้างมูลค่าเพื่อเป็นอาชีพ

นางบัว ดวงเดือน และนายลาน ดวงเดือน

ช่างสานกระดัง กระจาด ตะแกรง และ กวักฝ้ายขนาดต่างๆ

ที่อยู่ 32 ม.4 บ้านภูนก (เหนือ) ต.บ้านดึก อ.ศรีสัชนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ได้วิชาจักสานกวักมาจาก แม่เนี่ยน ละของทรง และป้าบัว ถนัดงานจักสานกระดัง กระจาดเพราะทำมาต่อเนื่อง ผลงานที่ภาคภูมิใจ คือได้มีโอกาสทำกวักประดับโคมไฟในงานต่างๆ มีการแปลงกระจาด กระดัง ไปใช้ตกแต่งอาคาร อยากอธิบายว่า"กวัก" เป็นเครื่องมือหลักในการทอผ้า คำว่า "กวัก" มาพ้องกับการกวักเงิน กวักทอง เพื่อเป็นสิริมงคล งานของตนมีเอกลักษณ์ที่สามารถทำกวักได้ละเอียดสวยงาม ปรับเปลี่ยนตามรูปแบบที่ลูกค้าต้องการได้ การจักสานอุปกรณ์แต่ละชนิดจะใช้ไม้ที่ต่างกัน เช่น การทำกวักต้องใช้ไม้ซาง ส่วนกระดังใช้ไม้ข้าวหลาม การสานพัดใช้ไม้เหี้ยะ และมีเทคนิคทำให้เนื้อไม้ไม่เืองคือ นำไม้ไปรมควันฟาง นอกจากจะเกิดความสวยงามแล้ว ยังยืดอายุการใช้งานทำให้มีความคงทนมากยิ่งขึ้น ใช้เวลาสานประมาณ 1 อาทิตย์ ปัจจุบัน รวมกลุ่มการจักสานประมาณ 3 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีความเสี่ยง ถ่ายทอดการจักสานให้แก่คนในครอบครัว และตั้งใจถ่ายทอดให้คนในชุมชนให้สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ อยากให้มีการนำเครื่องจักสานไปต่อยอดเป็นเครื่องประดับต้องแต่งในร้านอาหาร หรือจัดนิทรรศการต่างๆ

นายชนะ แก้วชาหยาง

ช่างจักสาน

ที่อยู่ 57 ม.3 บ้านหาดสูง ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เรียนรู้มาจากพ่อ นายสงวน แก้วชาหยาง ซึ่งเสียชีวิตแล้ว มีประสบการณ์ทำงานจักสานอย่างต่อเนื่องเป็นแห่งเดียวในหาดเลี้ยวที่สานกวัก กระดัง ชะลอม ตะแกรง ค่องดักปลา อูเปดเด็กและ แห ซึ่งเป็นอาชีพเก่าแก่ในชุมชนที่ปัจจุบันมีผู้สืบทอดน้อย การจักสานกวักเป็นเอกลักษณ์และภาคภูมิปัญญาของชาวพวน บ้านหาดเลี้ยว เทคนิควิธีการประกอบด้วยขั้นตอนหลักคือ การเตรียมไม้ การจักตอก และการสานขึ้นรูป กวักลูกละ 100 บาท ชะลอมลูกละ 30 บาท มีการรวมกลุ่มเพื่อจักสาน 2 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ปัจจุบันไม่มีผู้สืบทอด

นายชาติ เฝ้าหาผล
ช่างจักสาน กระจิมน้ำอ้อย

ที่อยู่ 168/1 ม.4 บ้านคลองน้ำหัก ต.ย่านยาว อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ได้เรียนรู้จากนายเถิง กระเด็น ใช้เวลาประมาณ 7-8 ปี และทดลองนำมาทำเอง ยังเป็นทำงานสานอย่างต่อเนื่อง ผลงานที่ภาคภูมิใจคือ สามารถทำกระจิมน้ำอ้อยและไม่ซ้อนได้ เทคนิคสำคัญเริ่มจากการเอาดอกมาสาน มาถึงตาแล้วใส่ท้ายบน ล้าง ใส่ไฟ แล้วตกแต่งเก็บขอบด้านบน กระจิมนแต่ละลูกจะไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับไฟแต่ละกระทะ 1 ชุด ประมาณ 9 กระจิมน 1 ปี สั่ง 30-40 ลูก ส่วนการหีบน้ำอ้อย ช่วง ธันวาคม ถึง เมษายน ซึ่งเป็นช่วงฝนไม่ตก ระยะเวลาในการผลิตผลงาน ประมาณ 2 วัน มีรายได้ ค่าตอบแทน ประมาณ 500 บาทต่อชิ้น

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีความเสี่ยงต่อการสูญหาย เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด

นายสนอง คันสร

ช่างทำว้าวสุโขทัย

ที่อยู่ 31/1 ม.8 ต.ย่านยาว อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สืบทอดการทำว้าวจากบรรพบุรุษ ชอบเล่นว้าวโดยส่วนตัว ได้แรงบันดาลใจมาจากไปเห็นการเล่นว้าวที่ จังหวัดอุดรธานี และนำเข้ามาที่สุโขทัย เนื่องจากการทำว้าวที่สุโขทัยหายไปประมาณ 30-50 ปี ปัจจุบันถ่ายทอดความรู้ให้คนในชุมชนและบุคคลภายนอกที่สนใจ ผลงานที่ภาคภูมิใจ คือ การได้เป็นกรรมการตัดสินการแข่งขันว้าวที่ จังหวัดสุโขทัย และได้มีโอกาสร่วมแข่งขันว้าวในจังหวัด ประมาณ 7 แห่ง ต่อปี อยากสืบทอดการละเล่นว้าวไทยให้คงอยู่ในท้องถิ่น เอกลักษณ์ของงานว้าวของตนคือ เป็นว้าวที่มีสีสวย เสียงดัง ได้ลมและสายดี มีรูปทรงที่แตกต่างจากว้าวชนิดอื่นๆ และในชุมชนมีการเล่นว้าว ในช่วงต้นฤดูหนาว เดือน พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ เทคนิคสำคัญหรือวิธีการ คือ การทำโครงใช้ไม้สีสุกแต่ถ้าจะเป็นไม้ที่ดีควรเป็นไม้ขาวซึ่งมีแหล่งวัตถุดิบที่ วังลึก บ้านสวนไม้ต้องมีอายุ 3 ปีขึ้นไปส่วนการทำให้เกิดเสียง จะใช้ใบตาลทำให้เกิดเสียง การยัดตัวว้าวจะใช้กาบเป็นตัวยึด เมื่อตกแต่งแล้วจะเคลือบว้าวด้วยแลคเกอร์ ระยะเวลาในการผลิตผลงาน ประมาณ 1 สัปดาห์ รายได้ ส่วนใหญ่ทำว้าวเล่นเองให้ลูกหลานเล่นในชุมชน แต่หากมีคนสั่งทำราคาจะตกอยู่ที่ 2,000-3,000 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่เสี่ยงต่อการสูญหาย ชุมชนร่วมกันสืบสานการทำว้าว ตนเองอยากเผยแพร่ความรู้การทำว้าว ให้ผู้ที่ได้มาเรียนรู้มีทักษะทำว้าว เผยแพร่วิธีการออกไปกว้างขวาง

นายเสน่ห์ หอมเย็น

ช่างสานฉัตรไม้ไผ่

ที่อยู่ 16/2 ม.2 ต.เมืองบางขลัง อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เป็นผู้สืบทอด และอนุรักษ์โดยตรงจากบรรพบุรุษ ทำงานจักสานมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ ปัจจุบันยังมีช่างที่สามารถทำได้คือ คุณนิตยา คงอินทร์ ผลงานที่ภาคภูมิใจ คือ ได้ทำโครงฉัตรไม้ไผ่ในงานอุปสมบท ที่วัดปากคลองช้าง งานหนึ่งๆใช้เวลาผลิตประมาณ 1 สัปดาห์ แล้วแต่นาของชิ้นงาน ไม่มีค่าตอบแทนทำเป็นจิตอาสา ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มในการทำงานศิลป์ 6 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีผู้สนใจสืบทอดการจักสานงานทำฉัตรไม้ไผ่ อยากให้มีใช้แพร่หลายในงานบุญต่างๆ เป็นการอนุรักษ์งานศิลป์ชนิดนี้

นายสมาน หอมกระจูน

ช่างทำวาวว้ายด้วย

ที่อยู่ 19/1 ม.8 ต.บ้านข่าน อ.ศรีสำโรง

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มจากความสนใจและฝึกเรียนด้วยตัวเอง เรียนรู้การทำวาวมาประมาณ 50 ปี ผลงานที่ภาคภูมิใจ คือ ได้ไปแสดงในงานเทศกาลตำบลเมืองบางขลัง ปี พ.ศ. 2550-2555 การทำงานนี้เกิดจากความชอบจนฝึกฝนจนชำนาญ เอกลักษณ์ของงานศิลป์ คือ รูปร่างของวาวที่มีลักษณะเฉพาะ โดยให้พลาสติกจากของเหลือใช้ เช่น ครอบป้องกันมาทำคั่น วิธีการทำหลักๆคือ 1. การทำเหลาไม้ทำวาว 2. การทำคั่นเสียงจากครอบป้องกัน 3. ใช้ไฟสีสูงในการทำ 4. จำนวนขนาดวาว สามารถดูจากปล่องไม้ไฟ การผลิตวาวใช้เวลาประมาณ 2 วัน รายได้ ค่าตอบแทนต่อชิ้น 150-300 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีผู้สืบทอดในการทำวาวต่อ อยากให้มีการพัฒนารูปแบบและมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้รู้จักมากยิ่งขึ้น อยากพัฒนาให้วาวมีความแตกต่าง มีสีสันสวยงามและมีเสียงแปลกใหม่มากยิ่งขึ้น

นายธีรพล เทือนแพ (อ.นิว)

ช่างทำว้าวพระร่วง สุโขทัย

ที่อยู่ 12/4 ม.9 ต.ปากแคว อ.เมืองสุโขทัย <https://www.facebook.com/teerapon.thuaenphae>

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เกิดจากความชอบว้าวเป็นส่วนตัวเริ่มตั้งแต่อายุ 12-13 ปี เมื่อเรียนจบปริญญาตรี พ.ศ. 2560 เริ่มหันมาทำเป็นอาชีพเพื่อจำหน่าย และส่งประกวดในปี พ.ศ. 2561 ปัจจุบันเป็นอาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พร้อมกับเป็นผู้ช่วยเลขาธิการสมาคมว้าวไทยและนานาชาติ ไปร่วมงานประกวดว้าวในต่างประเทศประจำ ได้รับเกียรติเป็นกรรมการในการตัดสินว้าวของ อบจ.สุโขทัย ผลงานทำว้าวที่ภาคภูมิใจ คือ เข้าร่วมประกวดงานว้าวที่มหาสารคาม พ.ศ. 2560 ที่สุโขทัย ปี พ.ศ. 2560-2563 ที่ จันทบุรี ปี พ.ศ. 2563 ที่สุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ. 2565 และที่ต่างประเทศบ้าง ผลงานที่ได้รับรางวัล เช่นการประกวด ว้าวจุฬา (ว้าวพระร่วง) ,ว้าวสองห้อง, ว้าวควาย, ว้าวนก ยากให้งานนี้เป็นมรดกที่สืบทอดต่อไปในจังหวัดสุโขทัย เอกลักษณะของการทำว้าวของตนคือ ลวดลายที่ว้าวไม่เหมือนใคร เทคนิคสำคัญ คือ นำไม้ไผ่มาเหลาเป็นโครงว้าว นำมาดัดเพื่อขึ้นรูป นำกระดาษว้าวและกระดาษสามาดัดและทำการประดับตกแต่งลายให้สวยงาม โดยตอกลวดลายด้วยตุ๊ดตู่ ใช้เวลาผลิตงาน 1-7 วัน ขายได้ ค่าตอบแทน 300-4500 บาท แล้วแต่ความสวยงาม ขนาด ความละเอียด ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มทำงานศิลป์ 3-5 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในชุมชน มีการจัดงานประกวดอยู่เสมอๆ ส่วนตัวทำงานอนุรักษ์ว้าว เผยแพร่ความรู้และต่อยอดเพื่อจำหน่าย ด้วยความรักและหลงใหลว้าว “If I were still alive, the Thai kite would definitely not disappear”

นายสมศักดิ์ บัวแก้ว

ช่างทำว่าวพระร่วง

ที่อยู่ 91 ม.4 ต.สารจิตร อ.ศรีษะขันดาลย์ จ.สุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้มีบทบาทสำคัญในการสืบสานและอนุรักษ์ "ว่าวพระร่วง พระลือ" แห่งอำเภอศรีษะขันดาลย์ จังหวัดสุโขทัย ทำว่าวมากับกลุ่มผู้ใหญ่ที่อำเภอบ้านคึก จนชำนาญ ร่วมกันกับหมู่บ้านจัดตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านคึก มีงานประเพณี แข่งขันและแสดงตำนานว่าวพระร่วง พระลือ ผลงานที่ภาคภูมิใจคือสามารถเป็นหนึ่งในผู้สืบสานการทำว่าวพระร่วง การทำว่าว และเล่นว่าวเป็นการละเล่นของชุมชนในสุโขทัยสืบทอดกันมา จึงอยากรื้อฟื้นและสืบทอดต่อไป ถือเป็นเอกลักษณ์ของเมืองสุโขทัยที่มีว่าวพระร่วง พระลือเชื่อมโยงกับตำนานโบราณเรื่อง "พระร่วงวิ่งว่าว" ในสมัยสุโขทัย ซึ่งแทนด้วย ว่าวสีขาวและสีแดง โครงสร้างของว่าวมักมีลักษณะเฉพาะตัว และนิยมวาดลวดลายเป็นลายปลาหรือลวดลายที่มีอัตลักษณ์เลียนแบบเครื่องสังคโลกสุโขทัย วิธีการสำคัญ เริ่มจากใช้ไม้ไผ่สีสุกเอามาตากแดดให้แห้ง จากนั้นเหลาและตัดให้ได้รูป ขึ้นรูปเก็บรายละเอียดและติดกระดาษทำว่าว 1 ตัวใช้เวลาประมาณ 2 วัน รายได้ค่าตอบแทน แล้วแต่ผลงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ปัจจุบันชุมชนบ้านคึกพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยว มีการรื้อฟื้นจัดประเพณีวิ่งว่าวในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้สอนทำว่าว

นายพรวน แผลงฤทธิ์

ช่างทำว่าวพระร่วง

ที่อยู่ 54 ม.4 ต.สารจิตร อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มทำว่าวเล่นเองมาตั้งแต่ประถมศึกษา 3-4 ทำเรื่อยมาจนชำนาญ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านคูก อ.สารจิตร (ผู้ใหญ่หนูช) มีโครงการส่งเสริมให้หมู่บ้านเป็นเอกลักษณ์ท่องเที่ยว จึงได้เริ่มทำว่าวให้กับชุมชนบ้านคูก เป็นผลงานที่ภาคภูมิใจ เพราะได้สืบสานประเพณีดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งว่าวมีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์คือว่าวมีลักษณะปีก 2 ปีกและไม้ 2 ขา ออกว่าวจะยาวขนาดเท่ากัน ใช้เวลาในการทำ 1 สัปดาห์ขึ้นไป รายได้ค่าตอบแทน ราคา 300-400 บาทต่อองาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในชุมชน อยากอนุรักษ์ให้คนในชุมชนสามารถได้เล่นว่าวอยู่สม่ำเสมอและส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ต่อผู้ที่สนใจ

นายประเทือง ทองเป่า

ช่างจักสาน

ที่อยู่ 210 ม.8 ต.บ้านหลุม อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สืบทอดมาจากรุ่นพ่อแม่และเรียนรู้ด้วยตัวเองจนเกิดเป็นความชำนาญมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับบุตร ภาควุมิใจ มีการนำเครื่องจักสานไปใช้ในงานบุญต่างๆ แนวคิดหลักในการทำงานคือทำให้ในงานบุญในชุมชนบ้านหลุมเอกลักษณ์ของงานมีความละเอียดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านหลุม มีเทคนิคการทำ 3 ขั้นตอนหลักคือ เริ่มจากการจักตอกนำมาเตรียมไว้ จากนั้นทำการเหลาตอกและเริ่มขึ้นชิ้นงานตามต้องการ ระยะเวลาในการผลิตผลงาน เริ่มต้นจาก 30 นาที ต่อการสานชะลอม 1 ลูก รายได้ ค่าตอบแทน เริ่มต้นที่ 30 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีผู้สืบทอดในการทำน้อย เนื่องการมีวิธีการทำที่ละเอียด ทำยาก ในอนาคตอาจไม่มีคนทำต่อ เสี่ยงต่อการสูญหาย

นายฉลาด บุญชุ่ม

ช่างสานกระบุง-กระดัง สลากภัตร

ที่อยู่ 8/1 ม.2 ต.บ้านหลุม อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สืบทอดมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่ประมาณ 60 ปีก่อน วัสดุที่สำคัญคือ หวายและไม้ไผ่ ปัจจุบันไม่ได้ทำแล้วเนื่องจากอายุมาก และไม่มีวัสดุ วัสดุหายาก การจักสานกระบุงใช้ในการทำบุญตามประเพณี โดยการหาไปทำบุญ จึงต้องเป็นการทำอย่างปราณีตและมีความละเอียดในการสานลาย งานจักสานของตนมีเอกลักษณ์ที่เป็นงานละเอียดมาก ลายที่นิยมคือ ลายดอกพิกุล และสุดท้ายลงน้ำยาชั้น วิธีการหลักๆ คือ นำไม้ไผ่มาสานเป็นตอก และใช้หวายซึ่งเป็นพืชที่อยู่ในเขตเขาหลวง ปัจจุบันไม่สามารถหาได้แล้วเพราะเขาหลวงเป็นเขตอนุรักษ์ป่า จากนั้นนำมาวางโครงแล้วขึ้นลายสาน ผลิตงานหนึ่ง ประมาณ 1 เดือนได้กระบุง สลากภัตร 1 คู่ รายได้ คู่ละ 1,000 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีผู้สืบทอดและวัสดุหาได้ยาก

นายโหล กะแยม

ช่างจักสาน ช่างไม้ปรุงเรือน

ที่อยู่ 192/2 ม.8 ต.บ้านหลุม อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เป็นช่างไม้มาก่อน ทำเก้าอี้ ทำโต๊ะ และได้วิชาการถักแหมจากพี่ชาย โดยลายนพเก้า หัดทำเอง เรียนรู้งานมาประมาณ 50-60 ปี คือเป็นผู้สืบทอดงานจากบรรพบุรุษ ถ่ายทอดให้แก่ผู้ที่สนใจอยู่บ้าง ผลงานที่ภาคภูมิใจคือการถักปลอกมีดลายนพเก้า ทำไม้คานห้วนาค เป็นวิชาช่างที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ชาวต่างชาติให้ความสนใจ เอกลักษณ์ของงานของตนคือลวดลาย เช่น ลายห้า ลายนพเก้า ระยะเวลาในการผลิตขึ้นอยู่กับชิ้นงาน รายได้ เริ่มต้นที่ 500-2,000 บาท ต่อชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีความเสี่ยงต่อการสูญหายของงานศิลป์เนื่องจากมีผู้สืบทอดและสนใจน้อยลง
อยากพยายามถ่ายทอดงานให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

นายเพ็ญ สร้อยสวาท

ช่างจักสาน

ที่อยู่ 130/1 ม.1 ต.นาทุ่ง อ.สวรรคโลก 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

หัดทำมาตั้งแต่เด็กหัดทำจากพ่อ (นายกลีบ สร้อยสวาท) แรงผลักดันที่ยังคงทำงานจักสานอยู่คือมีความผูกพันเนื่องจากทำต่อกันมาตั้งแต่รุ่นพ่อ จึงอยากทำต่อและสามารถเป็นอาชีพสร้างรายได้ เป็นงานพื้ที่บ้านที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์เทคนิควิธีการสำคัญ เริ่มจาก ตัดไม้ไผ่มาจักตอกและขึ้นรูปเป็นภาชนะต่างๆตามต้องการ สามารถจักสานได้ทุกประเภท มีทั้งของใช้และของใช้ในงานประเพณี การผลิตผลงาน ขึ้นอยู่กับชิ้นงาน รายได้ เริ่มต้นที่ 500-2,000 บาท ต่อชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีการรวมกลุ่มการทำงานจักสานในชุมชนอย่างแพร่หลายทั้งในครอบครัวและชุมชน อยากสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามแบบที่ลูกค้าต้องการ หรือมีการนำแบบมาให้ทำตามแบบ และมีจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจเพื่อเป็นรายได้ชุมชน

นายเฟื้อ จันทราช

ช่างทำไม้คาน ว่าว

ที่อยู่ 118/2 ม.6 บ้านดงไทย ต.นาทุ่ง อ.สวรรคโลก 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

หัดทำมาตั้งแต่วัยหนุ่มกับพ่อและคนในชุมชน เป็นเจ้าของบ้านบางดงไทย นิยมใช้ไผ่ซางหรือไผ่สีนวล ความหมายของแต่ละช่องของการทำไม้คานคือ คาน แคน ยาก แคนมั่ง มี อยากอนุรักษ์งานช่างท้องถิ่นนี้ให้คนในชุมชนได้ใช้และสร้างเป็นรายได้ ภาควิชาใจที่เป็นช่างทำไม้คาน เพราะรายได้ใช้เลี้ยงดูครอบครัวเพื่อประกอบอาชีพ การผลิตผลงาน ขึ้นอยู่กับชิ้นงาน รายได้ค่าตอบแทน 100 ถึง 400 บาทต่อชิ้น

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ยังไม่มีผู้สืบทอดงานช่างทำไม้คานต่อ ตั้งใจอนุรักษ์ให้คงอยู่ อยากทำจำหน่ายอยู่เสมอ ให้ชุมชนได้ใช้เป็นประจำ

นายถวิล อินทรกุล

ช่างจักสาน

ที่อยู่ 62 ม.2 บ้านดงไทย ต.นาทุ่ง อ.สุวรรณภูมิ 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

หัดทำและเรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนตั้งแต่อายุ 15-16 ปี ภาควิชาที่สามสามารถสานกระชัง สุ่ม กระบุงเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัว ทำงานจักสานผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและมีการสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน จึงมีความผูกพันและอยากรักษาวิธีการหัดอยู่ต่อไป ใช้เวลาผลิต 1 สัปดาห์ขึ้นไป รายได้แล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

การสืบทอดในครอบครัว ปัจจุบันไม่มีผู้สืบทอด อยากพยายามถ่ายทอดงานศิลป์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

นายสุชอย คำศิริ

ช่างจักสาน

ที่อยู่ เลขที่ 6 ม.5 บ้านห้วยหยวก ต.บ้านแก่ง อ.ศรีสัชนาลัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

หัดทำเครื่องจักสานหวาย อัตลักษณ์ของบ้านห้วยหยวกและชุมชนกะเหรี่ยงในชุมชนรุ่นสู่รุ่น สานไม้ไผ่และหวายทำเป็น ปลอกมิด กระบุงและภาชนะเครื่องใช้ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านห้วยหยวก จึงอยากสืบสานวิธีการทำไว้ วิธีการคือนำหวายมาจากในป่า ปกติจะมีการตัดหวายปีละ 1 ครั้งและมีการปลูกเพื่อทดแทน แล้วนำมาสานขึ้นรูปตามต้องการ การผลิตแล้วแต่ชิ้นงาน รายได้เริ่มต้นที่ราคา 100 บาทต่อชิ้น

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีผู้สืบทอดงานหัตถกรรมนี้ในชุมชนน้อยลง พยายามถ่ายทอดการจักสานให้คนรุ่นใหม่ในชุมชน เพื่อร่วมกันอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาการทำหวายของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านห้วยหยวก

นายมาลี หินหล่าย

ช่างจักสานปลอกมิด, เสวียนข้าว, ไม้คานหาน้ำ

ที่อยู่ เลขที่ 222/3 ม.4 บ้านปากคะยาง ต.บ้านแก่ง อ.ศรีสัชนาลัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เรียนรู้การจักสานจากพ่อ ที่เป็นช่างจักสาน ชื่อนายวอ หินหล่าย (พ่อ) เกิดปี พ.ศ. 2463 และเสียชีวิตตอนอายุ 90 ปี เมื่อได้วิชาจากพ่อ จึงทำเป็นอาชีพมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มทำเป็นตั้งแต่อายุ 20 ปี ผลงานที่ภาคภูมิใจ สามารถสานปลอกมิด, เสวียนข้าว, ไม้คานหาน้ำได้เพื่อเป็นอาชีพ แนวคิดและหลักการในการสร้างสร้งงานช่างคือ เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการสืบทอดมาจากพ่อ จึงอยากทำต่อเพื่ออนุรักษ์ไว้ เทคนิคการทำคือ นำหวายที่มีลักษณะเป็นเส้นเอ้าส์ด้านในออกเอาแต่ผิวไว้ แล้วเหลาจะให้ได้ขนาดขึ้นรูปของตัวปลอกมิด ทั้งไว้ให้แห้งแล้วเอามารมควัน ปัจจุบันเปลี่ยนวิธีการลงควันเป็นลงแลคเกอร์เบอร์ 1 แทนระยะเวลาในการผลิตประมาณ 1 สัปดาห์ แล้วแต่ชิ้นงาน รายได้ค่าตอบแทน เริ่มต้นที่ราคา 100 บาทต่อชิ้น

สถานการณ์ผู้สืบทอด

การสืบทอดองค์ความรู้งานช่างศิลป์อยู่ในระดับครอบครัว มีผู้สืบทอดงานหัตถกรรมนี้ในชุมชนน้อยลง และมีความตั้งใจในการอนุรักษ์ คือ อยากพยายามถ่ายทอดงานการจักสานหวายให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นเพื่อรักษาภูมิปัญญาของชุมชนเอาไว้ให้ลูกหลานได้เห็นต่อไป

นายนวน มโนกัน

ช่างสานตะเหลว เปล ช้องปลา กระชังปลา

ที่อยู่ เลขที่ 324 ม.11 บ้านปากคะยาง ต.บ้านแก่ง อ.ศรีสัชนาลัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

พ่อตา (พ่อใหญ่ป้อ หินหล่าย) ปัจจุบันเสียชีวิตแล้วเป็นผู้สอนให้จักสาน การจักสานนั้นทำใช้ในท้องถิ่นอยู่ตลอด ทำให้ช่างก็ได้ผลิตงานและเป็นรายได้ประจำ วิธีการคือ 1. นำไม้ไผ่มาจักตอก และ 2. นำมาจักสานขึ้นรูปตามต้องการ จากนั้น ขั้นที่ 3. นำมารมควันฟาง เพื่อให้ไม้แข็งตัว เวลาในการผลิตประมาณ 1 สัปดาห์แล้วแต่งงาน รายได้ค่าตอบแทน แล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบสานในครอบครัว ปัจจุบันช่างผู้ทำมีปัญหาสุขภาพไม่สามารถออกไปหาวัตถุดิบ เช่น ไม้ไผ่ได้ ตนเองพยายามถ่ายทอดงานจักสานให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในหมู่คนรุ่นใหม่ ๆ จะด้วยวิธีการสอน หรือเพื่อทำไปโชว์

นายอนุพงษ์ ทำนาย

ช่างสานใบตาลอ่อน ตัดพวงมโหตร

ที่อยู่ 156 ม.4 ต.หาดเสี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สังเกตเห็นคนแต่ก่อนทำในงานบุญประเพณี จึงสนใจและหัดทำมาได้ประมาณ 5 ปีแล้ว เกิดเป็นความชำนาญและออกแบบเป็นรูปนกหงส์ ตะขาบ ปู ตั๊กแตน มีการเพิ่มลายให้เกิดความสวยงาม ผลงานที่ภาคภูมิใจคือได้มีโอกาสจักสานใบตาลเพื่อใช้ประดับในงานเทศน์มหาชาติช่วงออกพรรษาช่วงบุญจุนี ต้องการอนุรักษ์ให้ประเพณีท้องถิ่นนี้ให้คงอยู่ตลอดไปเอกลักษณ์ของงานของตนคือ การสาน รูปนก รูปหงส์ ปู ตะขาบ ตั๊กแตนและสัตว์อื่นๆ ได้ เทคนิควิธีการสำคัญ เริ่มจากนำใบตองอ่อนมาทำความสะอาด แล้วสานขึ้นรูปตามต้องการเก็บให้เรียบร้อย และตัดลายประดับลงไป ระยะเวลาในการผลิตประมาณ 10 ถึง 30 นาทีต่อ 1 ชิ้น ขายได้ค่าตอบแทน แล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดกันในครอบครัว อยากอนุรักษ์และเผยแพร่วิธีการทำให้กับคนที่สนใจ

นายสี - นางคราม หล่อหลอม

ช่างจักสาน

ที่อยู่ 157 ม.13 บ้านภูนก ต.บ้านตึก อ.ศรีณรงค์ จ.สุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ทำมาตั้งแต่รุ่นพ่อและเอาไปขายในงานพระเพณีจังหวัดอุดรธานี ระยะเวลาการเรียนรู้มากกว่า 10 ปี การทำเครื่องจักสาน และการถักทอเป็นวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนบ้านตึก บ้านภูนก จึงอยากสืบสานให้อยู่ต่อไป งานเด่นที่มีลาย 2 ลาย 3 ลาย ดอก ใช้เวลาสาน 1 ชิ้นประมาณ 1 ถึง 3 วัน ขายได้ค่าตอบแทน ราคา 100-120 บาท ต่อชิ้นแล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

การสืบทอดในครอบครัว มีความเสี่ยงต่อการสูญหาย มีผู้สืบทอดน้อยลงและไม่เฝ้าหายาก

นางมุก พิมพิสัย

ช่างจักสาน

ที่อยู่ 246 ม.13 บ้านภูนก ต.บ้านตึก อ.ศรีสัชนาลัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ได้วิชาการจักสานโดยตรงมาจากบรรพบุรุษ พ่อพัว พิมพิสัย ซึ่งปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ทำเพื่อประกอบอาชีพมาเรื่อยๆ การจักสานและงานทอผ้าเป็นอาชีพท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมาในชุมชน ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์ให้สืบทอดไป วิธีการคือใช้ไม้ซ้าว หลามจักสานกระด้าง ใช้ไม้ซางขึ้นขอบ ผลิตงานประมาณ 1 สัปดาห์ รายได้ค่าตอบแทน แล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้อยู่ในครอบครัวและชุมชน อยากถ่ายทอดงานจักสานให้ผู้ที่สนใจ ใครสนใจ ช่างยินดีสอนให้

นางจำเนียร ละอองทรง

ช่างจักสาน

ที่อยู่ 62 ม.4 บ้านกนกเหนือ ต.บ้านตึก อ.ศรีสัชนาลัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เป็นช่างทอผ้าและมีประสบการณ์การทำเครื่องจักสานมาจากครอบครัว มีความชำนาญในการจักสานทุกประเภท ประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี ภูมิใจที่เป็นวิทยากรจักสานที่อำเภอทุ่งเสลี่ยมและอำเภอมืองจังหวัดสุโขทัย สานลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายห้า ลายนพเก้า งานจักสานเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ต้องใช้ความชำนาญช่วยกันและเผยแพร่ ทั้งมีการใช้ในชีวิตประจำวันและงานประเพณี เทคนิคมี 3 ขั้นตอน คือการนำไม้ไผ่มาจักตอก เพื่อเตรียมขึ้นรูปตามที่ต้องการ จากนั้นนำมาอบรมควันเพื่อรักษาสภาพ และเพิ่มความเงางามทำให้ไม้ไม่ผุพังทนและแข็งแรง รายได้ค่าตอบแทน แล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดความรู้อยู่ในชุมชน ยังไม่มีคนรุ่นใหม่มา กลัวจะหายไปจากชุมชน อยากให้ทุกคนร่วมกันรักษาและสืบทอดวิชา

นายเพ็ม ถนอมกาย

ช่างจักสาน

ที่อยู่ 69/1 ม.3 ต.สารจิตร อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

แต่เดิมการจักสานทำกันอยู่ที่บ้าน ต่อมาปรึกษากันว่าจะรวมเป็นกลุ่มจักสานวัดสารจิตร มา 8 ปี โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าอาวาสวัดสารจิตร ช่วยกันสร้างรายได้ต่อยอดงานหัตถกรรมชุมชน และสืบทอดงานช่างจักสาน คนในชุมชนมีการทำงานจักสานที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษในชุมชนอยู่แล้ว เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับของใช้ในชีวิตประจำวัน นายเพ็มสามารถทำว่าวได้ด้วย รายได้ค่าตอบแทน แล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

พระอธิการเฉลิมเจ้าอาวาสวัดสารจิตรตั้งใจอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรม จึงมีการสืบทอดองค์ความรู้ในชุมชน อยากให้มีโอกาสแสดงในงานเทศกาลต่างๆของชุมชน

นางแถว เพ็ชรพูล

ช่างสานปลาตะเพียน

ที่อยู่ วัดศรีชุม 279/4 ม.10 ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย 64210

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ยายเฉลา บุญกลั่น ผู้เป็นแม่ สานปลาตะเพียนที่หน้าวัดศรีชุม แล้วขายหน้าวัดศรีชุมช่อละ 10 บาท ปัจจุบันยายเฉลา เสียชีวิตแล้ว ได้ลูกหลานในครอบครัวเป็นผู้สืบทอดการสานปลาตะเพียน ผลงานที่ภาคภูมิใจคือได้เป็นวิทยากรสอนการทำปลาตะเพียนให้กับนักเรียนและผู้สนใจ วัสดุที่สำคัญสำหรับสานปลาตะเพียนคือใบลานงานช่างจักสาน เป็นวิชาช่างที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ชาวต่างชาติให้ความสนใจ รายได้ค่าตอบแทน ราคา 20 บาทต่อชิ้น แล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ถ่ายทอดวิธีการทำตามโอกาส เช่น งานประเพณีประจำปี

นางสมนึก ศิริโกคา

ช่างจักสานเปล ตะกร้า

ที่อยู่ 75/5 ม.5 ต.บ้านกล้วย อ.เมืองสุโขทัย จ.สุโขทัย 64210

จุดเริ่มต้นการทำงาน

กลุ่มจักสานบ้านศรีสุขเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 20 ปีสืบทอดมาจากปู่ย่า ตายายมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 50 ปีแล้ว
ทำเพื่อเป็นอาชีพมาตลอด ระยะเวลาในการผลิต 2-3 วัน แล้วแต่งงาน ค่าตอบแทน ราคา 20 บาทต่อชิ้น แล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้ในชุมชน อยากถ่ายทอดงานจักสานให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

นายมา มะลิป่า

ช่างจักสานตะแกรง, กระดัง, สานกวาง

ที่อยู่ 182/1 ม.2 ต.ดงคู่อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เดิมเป็นช่างก่อสร้างทำบ้าน จากนั้นได้กลับมาอยู่บ้าน ได้หันมาทำจักสาน เริ่มจากสานกวางจากพ่อ (นายหล้า มะลิป่า) พ่อเป็นช่างไม้และช่างจักสาน มีภูมิลำนานอยู่ที่ บ้านสารจิตรและพึ่งมาเริ่มสานขายได้ประมาณ 2 ปี เพื่อสร้างรายได้ให้ครอบครัว เทคนิคการทำคือ ใช้ไม้ข้าวหลาม และไม้ซางมาจักสาน การสานกวางใช้เวลา 30 นาที ส่วนกระดังและตะแกรงประมาณ 1-2 สัปดาห์รายได้ค่าตอบแทน ราคา 80 ถึง 120 บาทแล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้ในครอบครัว เสี่ยงต่อการขาดผู้สืบทอด พยายามถ่ายทอดงานให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

นายชัน ค้างคี่

ช่างจักสาน

ที่อยู่ 20 ม.6 บ้านแม่ส้าน ต.แม่ส่า อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มทำมาตั้งแต่วัยหนุ่มอายุ 15 ปี เรียนรู้จากครอบครัวซึ่งเป็นการทำเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตรประจำวันและการเกษตร จักสานเพื่อสร้างรายได้ให้ครอบครัว รายได้ค่าตอบแทนแล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในครอบครัว และเสี่ยงต่อการขาดผู้สืบทอด อยากให้มีโอกาสในการแสดงในงานเทศกาลต่างๆของชุมชน

นางบุญมี นุ่มเหล็ก

ช่างสานเปลยวน

ที่อยู่ 38 ม.16 ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

กลุ่มจักสานแม่สิน เริ่มทำเมื่อปี พ.ศ. 2563 เริ่มจากความสนใจเองในการดูจากสื่อออนไลน์ แล้วลองทำเองและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐส่วนท้องถิ่น จึงมีการตั้งกลุ่มจักสานแม่สินขึ้น เห็นว่างานจักสานนี้สามารถเป็นอาชีพได้ เทคนิคคือ ใช้ไม้สีสุก จำนวน 1 ลำผ่าเป็นซี่ที่สานเข้าช่องให้แน่นและจักสานเก็บรายละเอียด ค่าตอบแทนแล้วแต่ชิ้นงาน เริ่มต้นที่ราคาต่อชิ้น 700 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในครอบครัว เสี่ยงต่อการสูญหาย มีผู้สนใจน้อยลง อยากให้ทำกันเพื่อเป็นรายได้ในชุมชนอีกทางหนึ่ง

นางกัญญา ธรรมเสน

ช่างทำแหจิ๋ว

ที่อยู่ 108 / 1 หมู่ 10 บ้านแม่ทุเลาพัฒนา ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

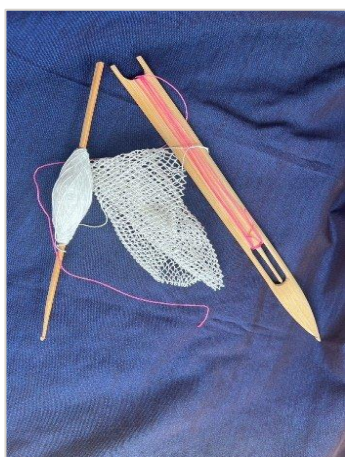
เบอร์ 081-0424305

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มเรียนวิชาการสานแห สานสวิงมาจากพ่อชื่อ นายเสาร์ วงเป็ง เพื่อใช้หาปลาในชีวิตประจำวันตั้งแต่อายุ 15 เมื่อเริ่มมีกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่ทุเลาพัฒนาจึงได้มีการประยุกต์รูปแบบ ประดิษฐ์แหที่มีขนาดเล็กเรียกว่ายอจิ๋วและแหจิ๋ว เพื่อจำหน่ายเป็นที่ระลึกขาย วิธีทำขั้นที่ 1 นำขุ่น สอดด้ายในลอนเทียมถักเป็นตารางให้ได้ขนาดตามที่ต้องการแล้วนำไซ้แห มา ร้อย ติดท้าย จะได้เป็นแหจิ๋ว ขั้นที่ 2 นำฝ้ายมาทอถักให้ได้ขนาดตามที่ต้องการแล้วนำไม้มาหลาวให้ได้ขนาดจะได้เป็นยอจิ๋ว - การ คัดเลือกวัสดุ ประยุกต์ใช้วัสดุที่มีในชุมชนและสิ่งวัสดุสำเร็จรูปประกอบด้วย ไม้บง เชือก ด้ายในลอนเทียม ขุ่นสำหรับถัก นำ เอกลักษณะของชุมชนทุ่งเสลี่ยมมาประยุกต์ใช้จึงเป็นที่รู้จัก ที่เด่นเพราะแต่ละบ้านลงทุนทำเองและนำมารวมกันขายจัดตั้งเป็น กลุ่มอย่างมีระบบ ตอบสนองความเชื่อเรื่องยอและแหเรียกทรัพย์เข้าบ้าน เมื่อห้อยไว้หน้าบ้านจะช่วยดักเงิน นักท่องเที่ยวเรียกทรัพย์ ส่วนยอจิ๋ว ห้อยไว้หน้าบ้านจะมีคนยกยอปอปั้นในเรื่องชื่อเสียง ราคาขายยอจิ๋วราคา 30 - 50 บาท และแหจิ๋วราคา 50 -70 บาท แบ่ง ออกเป็นการผลิตสำหรับทำถุงย่ามนั้นจะนำผ้าที่ทอเป็นผืนแล้วมาตัดเย็บให้ได้ย่ามประมาณหนึ่งเดือนจะได้ย่าม 30 ใบ

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในชุมชน มีผู้สืบทอดในครอบครัวและ แหจิ๋ว

นางสาวธิดาภรณ์ อิศระธนาชัยกุล

ช่างสานใบลาน ใบตาล

ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ที่อยู่ 136 / 2 หมู่ 2 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย โทร 093-138-4018 / 081-0424305

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ในอดีตจักสานใบลาน ใบตองเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน ต่อมาเมื่อหน่วยงานมาทำวิจัยสกว. เพื่อสืบค้นภูมิปัญญาของชุมชน จึงปรับจากการทำจักสานของใช้ในชีวิตรประจำวัน มาเป็นของที่ระลึกและของใช้ที่นักท่องเที่ยวสนใจ พัฒนาไปพร้อมกับนักวิจัย จนประสบความสำเร็จ สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ ใบตอง ใบลาน เช่น กล่องทิชชู กระเป๋าใบตาล เป็นสินค้าชุมชน ได้รางวัล Green products ของ อพท.4 เพื่อเป็นกล่องข้าวเหนียว จากนั้นทางกลุ่มได้นำภูมิปัญญามาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ปัจจุบันยังคงใช้วัสดุหลักเป็นใบลานและใบตอง แต่ประยุกต์ให้มีรูปแบบใหม่ที่เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น จากเมื่อก่อนทำเป็นกล่องข้าวเหนียวใส่ข้าว มีทำเป็นกล่องใส่ทิชชู กระเป๋าใส่สติกเกอร์ เป็นต้น ชุมชนอื่นที่คล้ายกัน เช่น ที่ตำบลเมืองเก่าสุโขทัย สานใบลานเป็นปลาตะเพียน ทำเป็นกระทงและที่บ้านด่านลานหอย นำใบลานมาสานเป็นกระติบข้าวเหนียว นำใบลาหรือใบตองมาทำความสะอาดสานเป็นรูปแบบที่ต้องการ เทคนิคคือ เลือกใบที่สามนิ้วจากยอดไม่เกินใบที่หก เพราะหากเกินใบที่หกไปจะเป็นใบแก่ทำให้ไม่สามารถนำมาสานเป็นผลิตภัณฑ์ได้ ความเป็นธรรมชาติของวัสดุที่นำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์สามารถส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เข้ากับยุคสมัย ปัจจุบันมีผู้เชี่ยวชาญในการทำใบลาน 2-5 คน เท่านั้น แต่มีผู้ที่สนใจจะทำจำนวนมาก ผลิตไม่ทัน นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมสอนทำผลิตภัณฑ์ให้แก่นักท่องเที่ยวในโปรแกรมการท่องเที่ยวเป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมตามการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ สินค้ามีราคาแตกต่างกันเริ่มต้นตั้งแต่ 15 บาทไปจนถึงกว่า 300 บาท ส่วนใหญ่จะทำหลังจากเลิกงานคือช่วงเย็นและกลางคืน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

อยากส่งเสริมคุณค่าภูมิปัญญาชุมชน ช่วยกันพัฒนาให้อยู่ต่อไป

นางเจริญ คล้ายคลึง

ช่างสานกระดัง ตะกร้า กระบุงและตะแกรง (ประธานกลุ่มจักสานบ้านดงเดือย)

ที่อยู่ เลขที่ 57 / 1 หมู่ 2 ตำบลดงเดือย อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เบอร์โทร 087-2115036

จุดเริ่มต้นการทำงาน

งานจักสานของตำบลดงเดือยถือว่ามียี่สิบปีในอำเภอองไกรลาศ ตนเรียนรู้จากคนในชุมชน สามารถสานกระดัง ตะแกรง สานกระบุงและตะกร้าเป็นอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ เริ่มรวมกลุ่มจักสานบ้านดงเดือยปีพ.ศ. 2545 เดิม ชาวบ้านทำเครื่องจักสานขายอยู่แล้ว แต่ละบ้านทำไม่เหมือนกัน วัสดุส่วนใหญ่จะใช้เหมือนกัน จึงเกิดแนวคิดรวมกลุ่มจักสานเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ ออกสู่ตลาดอย่างมีระบบ ผลิตภัณฑ์จักสานของชุมชนเป็นแบบดั้งเดิมตั้งแต่อดีตทั้งรูปแบบและการใช้งาน การทำกระบุงหรือกะทอสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในอดีต สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ยังทำงานจักสานรูปแบบเดิมในอดีต แต่ประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น ขั้นตอนคือ การนำไม้ไผ่มาเหลาให้เป็นดอก คัดเลือกไม้ไผ่ที่มีขนาดพอดี อายุไม่แก่จนเกินไป จากนั้นนำไปสานขึ้นรูปตามแต่ภาชนะที่จะทำ ได้แก่ กระดัง ตะแกรง เป็นต้น แล้วนำไปจักสานผลิตภัณฑ์ต่อไป จักสานของชุมชนดงเดือยโดยเฉพาะกระดังละเอียดมาก เป็นงานที่มีชื่อเสียงของอำเภอองไกรลาศ ราคากระดังเริ่มต้นที่ 120 บาทขึ้นไป ราคาตะแกรงขนาดเล็กเริ่มที่ 100 บาทขึ้นไป ตะแกรงและกระดังขนาดเล็กใช้เวลาในการผลิตประมาณ 1-2 วัน ส่วนตะแกรงและกระดังขนาดใหญ่ใช้เวลาในการผลิตประมาณ 1 สัปดาห์จะได้ 5 ใบ

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ยังไม่มีแนวทางส่งต่อความรู้จักสาน บางครอบครัวลูกหลานออกไปประกอบอาชีพนอกชุมชนและไม่ได้สืบทอดต่อ

นางสายฝน ช่างเขียน
ช่างสานฝาชีเตียบ ตะกร้าโตก

ที่อยู่ เลขที่ 57 หมู่ 3 บ้านก้วว ตำบลบ้านน้ำพุ อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย เบอร์โทร 087-7855474

จุดเริ่มต้นการทำงาน

บ้านน้ำพุเป็นหมู่บ้านที่ทำจักสานเป็นอาชีพโดดเด่น ในปีพ.ศ. 2559 เริ่มรวมกลุ่มผู้มีฝีมือในการจักสานในบ้านน้ำพุได้ 10 คน ซึ่งหัดทำกันเองมาจากรุ่นสู่รุ่น มีบรรพบุรุษเป็นผู้สอนสืบต่อกันมา แต่แต่ละคนมีความชำนาญ มีหน่วยงานราชการและกลุ่มเครือข่ายช่วยประชาสัมพันธ์และสนับสนุนการเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ สามารถทำแข่งเสิร์ฟอาหาร ชะลอมปิ่นโตจิ๋ว ตะกร้าชะลอม ตะกร้าโตกและฝาชีเตียบ รางวัลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในอดีตจักสานกระดัง กระจาด ตะแกรงและอุปกรณ์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันประยุกต์เอารูปแบบเดิมมาสร้างสรรค์ใหม่ เป็นชุดเสิร์ฟอาหาร สามารถจัดเบรคอาหารว่างได้ ใช้วัสดุไม้ไผ่ดั้งเดิม แต่ประยุกต์รูปแบบและลักษณะการใช้งานให้สอดคล้องกับเมืองมรดกโลก เป็นจุดขายที่เป็นความต้องการในปัจจุบัน วิธีทำคือเลือกไม้ไผ่ให้ได้ขนาด อายุของไม้ไผ่ไม่แก่จนเกินไป จักตอกให้ได้ขนาด แล้วนำมาสานตามแบบและขนาดตามต้องการ เลือกวิธีการและวัสดุให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่ทำ เราเชี่ยวชาญในการทำฝาชีเตียบ รายได้จากจักสานเดือนละประมาณ 50,000 บาท สานชะลอมตะกร้าใบใหญ่ใช้เวลาหนึ่งวันได้ 3-4 ใบ

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ถ่ายทอดให้คนในชุมชนเพื่อเป็นรายได้เสริม ทำให้ครอบครัวที่ร่วมทำงานจักสานมีรายได้ถึง 500 บาทต่อวัน

นายณัฐพล พูลดี

ช่างสานตาลปัตร

ที่อยู่ เลขที่ 141/1 หมู่ 1 ตำบลหนองจิก อำเภอศรีมามาศ จังหวัดสุโขทัย และทำที่วัดศรีศรีสุวรรณาราม

จุดเริ่มต้นการทำงาน

งานจักสานเป็นงานฝีมืออัตลักษณ์ทรงคุณค่าของชุมชนศรีมามาศ ซึ่งในอดีตสานกระดังเป็นหลัก เริ่มสานตาลปัตรในปี พ.ศ. 2563 ก่อนหน้านั้น เป็นช่างจักสานตะแกรง กระบุง เรียนรู้จากยายประจวบ แสงธรรม ในอดีต สานของใช้ทั่วไป ปัจจุบัน พัฒนา มาสานของใช้อื่นๆ ในลักษณะเฉพาะ แนวคิดทำตาลปัตรเกิดในงานบำเพ็ญกุศลพระครูวรธรรมประยุทธ์(หลวงพ่อบุเรียน) ณ วัด ศรีศรีสุวรรณาราม การสานตาลปัตรที่งามวิจิตร เพิ่มรายได้และยกระดับงานจักสานได้ จึงสานตาลปัตรเรื่อยมา ซึ่งพบที่ตำบล หนองจิก อำเภอศรีมามาศที่เดียว วิธีทำ เริ่มต้นด้วยการเลือกไม้ไผ่ที่อายุเหมาะสมมาเหลาเป็นตอก เพื่อสาน ทำโครงเหล็ก วัดขนาด ตามแบบ แล้วสานด้านหน้าและหลังนำมาประกอบกัน จากนั้นเข้าขอบด้วยหวาย ไล่ด้ามตาลปัตรด้วยไม้กลึง เคลือบด้วยยูรีเทนเพิ่มความคงทน ต้องตั้งใจทำให้งามละเอียดคงทน ลวดลายแตกต่างเป็นที่ยอมรับ จึงประสบความสำเร็จ ตาลปัตรราคาเริ่มต้น ที่ 3,000 บาท หนึ่งด้ามใช้เวลาทำ 1 เดือน เคยทำตาลปัตรมากที่สุดในงานบุญของหลวงพ่อบุเรียน 50 ด้าม

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีแรงผลักดันที่ยังคงสืบสานมาจากการทำเป็นอาชีพเครื่องจักสานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ถ่ายทอดให้คนในชุมชน

งานเครื่องปั้นดินเผาและสังคโลก

นายเกศ พูลดี
ช่างทำเครื่องปั้นสังคโลก

ที่อยู่ 131/1 ม.5 บ้านเกาะน้อย ต.หนองอ้อ อ.ศรีลำนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ทำเครื่องสังคโลกตั้งแต่ปีพ.ศ.2527 ภูมิใจในการทำเครื่องสังคโลกแบบโบราณ เพราะเครื่องสังคโลกเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีมาแต่สมัยสุโขทัยเป็นเอกลักษณ์ของสุโขทัย โดยที่ศรีลำนาลัยมีเตาเผามากที่สุด เทคนิคการทำเครื่องสังคโลกแบบโบราณ คือหาดินเหนียวมาหมักและปั้นเอง ระยะเวลาในการผลิตผลงาน อย่างน้อย 1 สัปดาห์ รายได้ เริ่มต้นที่ 50-1,000 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีผู้สืบทอดทอดงานนี้ทำให้เสี่ยงต่อการสูญหาย อยากถ่ายทอดวิธีการทำให้กับผู้ที่สนใจ

นายเฉลิมเกียรติ - นางอนุรักษ์ บุญคง ช่างทำเครื่องปั้นสังคโลก (โมทนาเชรามิก)

ที่อยู่ โมทนาเชรามิก 9 ม.12 ถ.1054 บ้านสวน-ศรีสำโรง ต.เกาะตาเลี้ยง อ.ศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย 64120

จุดเริ่มต้นการทำงาน

มีการรวมกลุ่มของช่างศิลป์ภายในครอบครัว 3 คน เกิดจากความชอบของคนในครอบครัวจึงได้ศึกษา และพัฒนาเครื่องปั้นดินเผา จนกระทั่งมีการทำเครื่องปั้นดินเผาครบทุกกระบวนการ ตั้งแต่การเตรียมดิน เริ่มก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ ตั้งแต่ 30 พฤศจิกายน 2542 ระยะเวลาการเรียนรู้ในงานช่างศิลป์ คือ มากกว่า 10 ปี บทบาทการทำงานช่างศิลป์ในปัจจุบัน คือ เป็นผู้ทำงานศิลป์นี้อยู่อย่างต่อเนื่อง และมีการถ่ายทอดให้แก่คนในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีโครงการทำเป็นหลักสูตรระยะสั้น ภายใน 1 วันในการเรียนรู้การทำเครื่องปั้นดินเผา ผลงานศิลป์ที่ภาคภูมิใจ ได้ไปจัดแสดงที่งาน Exhibition ที่เมืองทองธานี โดย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และได้ไปโชว์ที่ ประเทศเกาหลีและญี่ปุ่น หลักการในการสร้างสรรค์งานศิลป์ คือ การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และพัฒนาให้เป็นที่ต้องการตามแนวทางของตลาดอยู่เสมอ วิธีการที่สำคัญ คือ ใช้ดินจากเกาะตาเลี้ยง ซึ่งเนื้อดินแตกต่างจากที่อื่น รับซื้อหินฟันม้า นำมาผสมดินหรือทำน้ำเคลือบ และต้องเผาที่อุณหภูมิ 1,200- 1,300 องศา ระยะเวลาในการผลิตผลงาน แล้วแต่ชิ้นงาน รายได้ ราคาขึ้นอยู่กับลักษณะงาน เริ่มตั้งศูนย์การเรียนรู้ ตั้งแต่พฤศจิกายน 2542 เอกลักษณะของตนคือ สร้างสรรค์ให้เครื่องสังคโลกแตกต่างจากที่อื่น มีความเป็นสากลและไม่ทิ้งรากเหง้า มีความร่วมสมัยเป็นที่ต้องการของลูกค้าเป็นแบรนด์โมทนาเชรามิก ราคาตามความยากง่ายของงาน และมีคอร์สระยะสั้น รอบละ 600 บาท ช่างเวลา เข้า 10.00 น. -- 12.00 น. และ รอบบ่าย 14.00 น.- 16.00 น. หากเหมาหนึ่งวัน 1,000 บาท ขึ้นอยู่กับชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีผู้สืบทอดงานช่างเป็นธุรกิจครอบครัว เปิดสอนเป็นแหล่งเรียนรู้ ตั้งใจอนุรักษ์โดยเผยแพร่สู่ผู้สนใจอย่างสม่ำเสมอ ต่อยอดงานศิลป์โดยสร้างสรรค์ให้มีความแตกต่างจากที่อื่น มีความเป็นสากลและไม่ทิ้งรากเหง้า ด้วยการสร้างเป็นแบรนด์โมทนาเชรามิก

นายราเชนทร์ โสภาศรี

ช่างทำเครื่องปั้นสังคโลก

ที่อยู่ 124/6 ม.5 ต.เมืองบางขลัง อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มจากสมัยเด็กได้รับการชี้นำจากคุณพ่อวาดภาพ จึงมีความสนใจที่อยากศึกษา และมีโอกาสได้ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ สาขาศิลปกรรม และไปฝึกงานที่กะเจียงสังคโลกเป็นเวลา 4 เดือนและทำงานที่สุเทพสังคโลก 3 เดือน ถ่ายทอดให้คนในชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ผลงานที่ภาคภูมิใจ ได้แก่ งานเสือ 11 ตัวที่โรงนาบ้านไร่ ปี พ.ศ. 2565 และงานอาร์ตมิวเซียม ปี พ.ศ. 2565 สร้างงานแนวเหนือจริง ตามจินตนาการ เอกลักษณ์ของงานศิลป์ คือ การลงสีและแนวคิดของการสร้างงานศิลป์ที่เฉพาะตัวแล้วแต่ชิ้นงาน เทคนิคที่ใช้ในการทำงานศิลป์ คือ การวาดภาพเหนือจริง การวาดภาพตามสั้วและ งานประติมากรรมการปั้นดินโดยใช้ดินจากบ้านเกาะน้อย ระยะเวลาในการผลิตผลงานแล้วแต่ความละเอียดของผลงาน รายได้ ตัวอย่างเช่นงานจิตรกรรม ตร.ม.ละ 2,500 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สอนคนในชุมชน อยากเผยแพร่ให้เยาวชนที่สนใจอย่างต่อเนื่อง พยายามพัฒนาให้ชิ้นงานมีความน่าสนใจอยู่เสมอ

นางจันทรา อ่วมพรม

ช่างทำเครื่องปั้นสังคโลก (สังคโลกอาร์ต)

ที่อยู่ 532/1 ม.10 ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ครูจันทนาเคยสอนอยู่ที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุโขทัยสาขาศิลปกรรมเซรามิกประมาณ 12 ปีและเคยเรียนด้านการทำเครื่องเคลือบจึงสนใจและมีโอกาสทำงานให้กับผู้ผลิตเครื่องสังคโลกในเมืองเก่าสุโขทัย บวกกับพี่สาวและสามี มีความสนใจในด้านการศิลป์จึงร่วมกันเปิดร้านสังคโลกเมื่อปี พ.ศ. 2560 สร้างพื้นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ถ่ายทอดให้ผู้สนใจ วิธีการคิดราคาตามชิ้นงานของแต่ละคนในการทำผลงาน เช่นถ้วยกาแฟและจาน ผลงานที่ภาคภูมิใจคือ ได้รับรางวัลโห่ท็อป 4 ดาวปี พ.ศ. 2562 และได้จดทะเบียนเอกลักษณ์ลายปลาคราฟวงข้าว เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2564 เอกลักษณ์ของที่นี่คือเครื่องสังคโลกลายปลาคราฟวงข้าวและการวาดภาพเหมือนลงหน้าจานหรือภาชนะ เทคนิคหรือวิธีการที่สำคัญมีเทคนิคคือจะนำดินมาปั้นที่ได้จากอำเภอสารภี อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ ใช้เวลาผลิตงาน ประมาณ 1 เดือน รายได้ ราคาชิ้นละ 70 บาทขึ้นไป ขึ้นอยู่กับลายและขนาด

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ส่งต่อความรู้ให้คนในครอบครัวและผู้สนใจ อยากถ่ายทอดให้กับเยาวชนและเด็กๆ เพื่ออนุรักษ์งานนี้ จึงเปิดบ้านให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้สนใจ อยากพัฒนาให้เครื่องสังคโลกมีประโยชน์มากขึ้นในการใช้สอย ทำเป็นของที่ระลึกและออกแบบให้ร่วมสมัยมากขึ้น

นายสุเทพ พรหมเพชร (ซ้าย) ช่างปั้นสังคโลก - ครูศิลป์ของแผ่นดิน พ.ศ. 2565

นายอลงกต สุขดี (ขวา) บุตรชาย - ช่างปั้นสังคโลก ที่อยู่ 203/2 ม.3 ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย (สุเทพสังคโลก)

จุดเริ่มต้นการทำงาน

คุณสุเทพเป็นช่างปั้นสืบทอดมาจากรุ่นพ่อ (นายเผ่ง พรหมเพชร) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 เริ่มจากเป็นช่างซ่อมเครื่องสังคโลก และต่อมาจึงได้รื้อทำสังคโลกขึ้นมาเองกว่า 50 ปี เปิดบ้านเป็นพิพิธภัณฑ์ด้วยใจรักมากกว่า 10 ปี ถ่ายทอดให้บุตรสาว บุตรชาย ญาติและคนในชุมชนได้เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ผลงานที่ได้รับรางวัล คืองานนวัตกรรมสีเขียวของกระทรวงวิทยาศาสตร์ ผลงานของครูสุเทพโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับในการสืบสานภูมิปัญญาเครื่องสังคโลกโบราณ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่น่าสนใจคือได้พัฒนาสูตรน้ำเคลือบเฉพาะตัวและสีของเครื่องสังคโลกขึ้นเอง โดยอาศัยส่วนผสมจากธรรมชาติอย่างขี้เถ้า ดิน และหิน: ผลงานส่วนใหญ่เน้นการสร้างสรรคัลวดลายดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ ลักษณะพุทธศิลป์และตำนาน เช่น พระพิฆเนศ ครุฑ ฯลฯ เทคนิคคือการใช้ดินในพื้นที่ผสมกับดินพอสเลน ใช้น้ำเคลือบเฉพาะ เผาด้วย อุณหภูมิ 1,250 องศาขึ้นไป ปรับร้านสุเทพสังคโลกให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สอนทำเครื่องสังคโลก ราคาเรียนเริ่มต้นที่ 500 บาท/คน การผลิตงานใช้เวลา ประมาณ 1เดือนขึ้นไป

สถานการณ์ผู้สืบทอด มีทายาทคือบุตรสาวและบุตรชาย (นายอลงกต สุขดี) พัฒนาผลงานอยู่อย่างต่อเนื่องให้ทันยุคสมัย

นายรณชัย มโหธร

ช่างปั้นสังคโลก

ที่อยู่ 73/2 ม.5 บ้านเกาะน้อย ต.หนองอ้อ อ.ศรีสำดวน

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มต้นมาจากคุณพ่อเป็นผู้เริ่มทำ พ่อเป็นคนชอบของเก่าและเครื่องสังคโลก จึงเริ่มต้นด้วยการเผาเองเมื่อประมาณ 40 ปีก่อน ต่อมาเรียนรู้และต่อยอดจากพ่อแล้ว เริ่มทำลวดลายสังคโลกที่เลียนแบบโบราณ ได้เข้าร่วมโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน กศน.ศรีสำดวน และโครงการอบรมทำเครื่องปั้นดินเผาสังคโลก วิทยาลัยการอาชีพศรีสำดวน ปี พ.ศ. 2561 ยากสืบสานงานสังคโลกจากบรรพบุรุษที่เคยทำไว้และสามารถสร้างเป็นอาชีพ โดยใช้องค์ความรู้จากรูปแบบลายสังคโลกโบราณ เอกลักษณ์ของตนคือทำเครื่องสังคโลกที่เลียนแบบของเก่า เช่นภาชนะ ไห อุ เป็นต้น เทคนิคสำคัญประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักๆคือการเตรียมดินการปั้นและการเผาที่อุณหภูมิ 1,250 องศาขึ้นไป มีการรวมกลุ่มการทำงานช่างศิลป์ 5 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีการสืบทอดกันในครอบครัวและส่งต่อความรู้ให้ในชุมชน

นายสุวัฒน์ กู้กอง
ช่างปั้นเครื่องสังคโลก

ที่อยู่ 79/1 ม.5 บ้านเกาะน้อย ต.หนองอ้อ อ.ศรีสำราญ

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เดิมมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านป่าไผ่และย้ายมาอยู่เกาะน้อยเมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้ว ทำงานช่างศิลป์มาตั้งแต่รุ่นแรกของการสำรวจโดย Mr.โดนัล ดอนฮาย ได้มีโอกาสศึกษางานเครื่องสังคโลกมาตั้งแต่ที่กรมศิลปากรมาสำรวจ จึงได้เข้าร่วมอบรมและจัดทำเครื่องสังคโลกที่มีลักษณะเลียนแบบโบราณ มีกลุ่มเพื่อผลิตงานศิลป์ประมาณ 3 คน ถ่ายทอดงานให้กับบุตรและคนในครอบครัว ผลงานที่ได้รับรางวัลในงานสิ่งป้งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย GI Thailand Geographical Indication ปี พ.ศ. 2562 และจากงาน Home Lodge ผ่านเกณฑ์คุณภาพนักท่องเที่ยวจากกรมการท่องเที่ยว เอกลักษณ์ของตนคืองานฝีมือละเอียดและสวยงาม เฉพาะ วิธีการ 3 ขั้น คือ การเตรียมดินเหนียวสำหรับปั้นการทุบดินการหมักดินและการนวดดิน การเตรียมน้ำเคลือบซึ่งส่วนประกอบคือ ขี้เถ้า ดินเลน นำมาผสมกัน การขึ้นรูป การวาดลาย ใช้เวลาผลิต ประมาณ 2 สัปดาห์ถึง 1 เดือน แล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่เสี่ยง ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คนในครอบครัวและชุมชน ปรับพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้สนใจได้ศึกษา

นางสาวนภาพร อ้นทอง

ช่างทำเครื่องปั้นดินเผา ประธานกลุ่มวิทยาลัยไถ่ถอนบ้าน

ที่อยู่ 310 หมู่ 2 บ้านหน้าวัดลาย ตำบลทุ่งหลวง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย เบอร์โทร 062-8325477

จุดเริ่มต้นการทำงาน

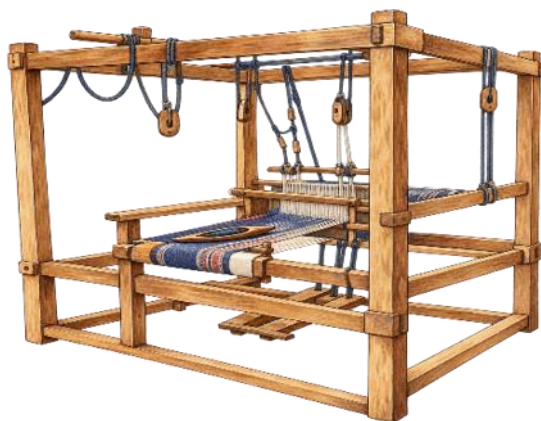
ทุ่งหลวงเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผามานับร้อยปี เอกลักษณะคือการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบ ด้วยดินในพื้นที่ชุมชนมีการออกแบบให้ทันสมัยตอบโจทย์การใช้งานและความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น รวมกลุ่มในชื่อ“วิทยาลัยไถ่ถอนบ้าน” ให้ชุมชนทำเครื่องปั้นดินเผาต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เครื่องปั้นของบ้านทุ่งหลวงขึ้นรูปและปั้นด้วยมือตามวิถีของชุมชนทุ่งหลวงแบบโบราณ มี 3 ขั้นตอนคือเตรียมดิน แล้วนำดินขึ้นแบบหมุน เมื่อได้ชิ้นงานแล้วจึงเผา ใช้ดินเหนียวดำในพื้นที่ทุ่งหลวง โดยนำดินมาหมักและแช่น้ำหนึ่งคืนก่อนปั้น ช่างปั้นดั้งเดิมในชุมชนราว 150 ครอบครัวเป็นผู้สูงอายุ หม้อกรันซึ่งเป็นภาชนะดินเผาใส่น้ำแบบโบราณ นิยมใช้ในงานมงคลเชื่อกันว่าเรียกความอุดมสมบูรณ์ได้ เหลือคนปั้นได้เพียงหนึ่งคนเท่านั้นคือยายโถม ซึ่งมีอายุ 90 ปี ช่างที่น่ายได้เฉลี่ยเดือนละ 30,000 บาท ในหนึ่งเดือนจะมีการเผาเครื่องปั้นดินเผาสองครั้ง เมื่อผลิตภัณฑ์เต็มเตาเผา

สถานการณ์ผู้สืบทอด

อยากให้เครื่องปั้นดินเผาคงอยู่คู่ชุมชนต่อไปจึงช่วยเป็นผู้ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกับเทศบาลทุ่งหลวง ออกบูธนอกสถานที่เพื่อประชาสัมพันธ์และจำหน่าย มีช่างปั้นดั้งเดิมราว 150 ครอบครัว ช่างปั้นทุ่งหลวงมีจำนวนลดน้อยลงเพราะส่วนใหญ่ผู้สูงอายุ มีปัญหาสุขภาพ จึงประยุกต์รูปแบบการปั้นโดยนำเครื่องมือที่ทันสมัยช่วยปั้น ปัจจุบันมีคนรุ่นใหม่ที่เรียนงานปั้น ประมาณ 10 คน เสี่ยงต่อการขาดผู้สืบทอดการปั้นบางรูปแบบ คือหม้อกรัน

งานผ้าและสิ่งถักทอ

นางพัชรี สุริย์กมลชัย

ช่างทำพวงกุญแจผ่านกลุ่ม

ที่อยู่ 633/6 ม.3 บ้านใหม่ตระพังทอง ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มต้นจากช่วงที่มีงานตลาด 800 ปีของอุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัย ได้ไอเดียจากการเห็นภูมิปัญญาและเรื่องเล่าเกี่ยวกับนกคุ้ม จึงคิดออกแบบพวงกุญแจนกคุ้ม ผลงานที่ภูมิใจคิดทำแบรนด์พวงกุญแจนกคุ้ม"นะโม แอนติกราฟท์" ที่เป็นเอกลักษณ์ของสุโขทัย รวมกลุ่มเพื่อผลิตงาน 5 คน หลักการในการสร้างสรรค์คือใช้วัสดุธรรมชาติเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลิตอย่างประณีต มีเอกลักษณ์แบบการทอผ้าสุโขทัย นำนกคุ้มมงคลมาปักด้วยมืออย่างละเอียด มีเรื่องราวที่ใช้ป้องกันคุ้มภัยเป็นของมงคลได้ วิธีการคือวาดลวดลายลงบนผ้าและนำมาปักลายประกอบแต่ละตัวให้มีลวดลายและสีสันที่ต่างกันไม่ซ้ำกัน ใน 1 เดือนทำพวงกุญแจนกคุ้มได้ประมาณ 150 ตัว รายได้ ตั้งแต่หลักสิบจนถึงหลักพันบาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ส่งต่อและสอนการทำให้แก่คนในชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมีรูปแบบแปลกใหม่เข้ากับยุคสมัยอยู่เสมอ

นางเสงี่ยม แสงวลาภ

ช่างทอผ้าหมักโคลน นาดันจัน

ที่อยู่ 111 ม.5 บ้านนาดันจัน ต.บ้านตึก อ.ศรีสัชนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

กลุ่มแม่บ้านในชุมชนรวมกลุ่มทอผ้าหมักโคลนพ.ศ.2541 ถึง 2542 มีโอกาสไปดูงานที่ญี่ปุ่นเรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้เรียนรู้การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทำให้เป็นที่รู้จัก ภูมิใจที่ทำผ้าหมักโคลนและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้ปรับพื้นที่เป็นท่องเที่ยวโฮมสเตย์วิถีชุมชน สร้างรายได้ให้ครอบครัวและส่งต่อไปถึงชุมชน เอกลักษณะคือผ้าฝ้ายหมักโคลนเพิ่มความนิ่ม ผสมสีและทำลวดลายมากกว่า 1,000 แบบโดยใช้สีจากธรรมชาติ นำมาหมักโคลน

สถานการณ์ผู้สืบทอด ไม่เสี่ยงส่งต่อองค์ความรู้ในชุมชน ต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์สม่ำเสมอ ทั้งรูปแบบงานผ้าทอให้สนองความต้องการของตลาดและใช้วัสดุคุณภาพ อยากให้สมาชิกและชุมชนช่วยกันพัฒนาต่อเนื่อง

นางนิภา ค้างคิริ

ที่อยู่ 15 ม.5 บ้านห้วยหยวก ต.บ้านแก่ง อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ชาวบ้านในหมู่บ้านใช้สกุล"ค้างคิริ" กันเกือบทั้งหมู่บ้าน เป็นนามสกุลพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อเสด็จพระราชดำเนินพร้อมสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ปี พ.ศ. 2519 ถือเป็นความภาคภูมิใจและเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ของชาวปกากะญอในพื้นที่ โดยคนในตระกูลนี้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนกะเหรี่ยงที่มาอยู่ในศรีสัชนาลัย และอนุรักษ์ผ้าทอมือ เริ่มรวมกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านห้วยหยวก 20 คน โดยเอกลักษณ์ของผ้าทอที่นี่คือลายนก โทะซู หรือ "นกกก" สัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ที่บินมาหากินในไร่นาช่วงใกล้เก็บเกี่ยว ชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยหยวกทอผ้าชิ้น ผ้าใส่รอง เสื้อ ยามและกระเป๋าทรงสี่เหลี่ยม ระยะเวลาในการผลิตผลงาน ขึ้นกับความละเอียดของชิ้นงานตั้งแต่ 5 วันขึ้นไป

สถานการณ์ผู้สืบทอด

อยากให้ช่วยกันอนุรักษ์งานผ้าเครื่องแต่งกายต่างๆของชาวไทยกะเหรี่ยงเพื่อใส่ในงานประจำปีที่สำคัญและมีจำหน่ายนักท่องเที่ยว เริ่มมีการถอดลายและแบบต่างๆเพิ่มขึ้น ให้เด็กหัดทอให้ร่วมสมัยและให้สามารถมีความคิดสร้างสรรค์รายได้เอง

รูปจาก <https://www.tambonbankaeng.go.th/news-detail?hd=2&id=90516>

นางสาวเสาร์ จงบริบูรณ์ ช่างทอผ้าจากไทพวน บ้านแม่ราก

ที่อยู่ 80 ม.2 บ้านแม่ราก ต.ป่าจี่ อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เรียนจบประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านแม่รากแล้วมาหัดทอผ้ากับยายและแม่ ตั้งกลุ่มทอผ้าเพื่องานจุลกฐิน ภูมิใจที่ทอผ้าสร้างรายได้ให้กับชุมชนและตนเองได้ร่วมกับกลุ่มกันทำงานทอผ้าบ้านแม่รากในงานจุลกฐิน การทอผ้าหาดเสี้ยวทั้งผ้าพื้นเมืองและผ้าตีนจกเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุโขทัยและชุมชนไทพวน เอกลักษณ์ของผ้าคือ เป็นผ้าลายพื้นเมือง ผ้าโกลายตามูก ในอดีตจะมีต้นฝ้ายและนำมาผ่านกระบวนการเตรียมฝ้าย ยิงฝ้ายและดึ่งฝ้ายให้เป็นเส้นด้ายจากนั้นนำมาย้อมสีเพื่อเตรียมทอโดยการขึ้นบนทูกทอกำลัง ปัจจุบันมีฝ้ายสำเร็จรูปเป็นฝ้ายจากโรงงานและฝ้ายสังเคราะห์สามารถนำมาทอได้เลย แต่เอกลักษณ์ของผ้าทอที่นี้จะทำมาจากฝ้าย

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้ในครอบครัว ตั้งใจอนุรักษ์ให้วัฒนธรรมผ้าทอคงอยู่ คนส่วนใหญ่ในชุมชนทอผ้ากันเป็นเกือบทุกบ้าน

นางสาวมะลิ จงบริบูรณ์
ช่างทอผ้า ประธานกลุ่มทอผ้างานจลกลู้นบ้านแม่ราก
ที่อยู่ 80 ม.2 บ้านแม่ราก ต.ป่าจี่ อ.ศรีสันตลักษ์ จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

การจกฉายผ้าทอหาดเสี้ยวอัครลักษณะไทยพวน แม่ะลิเป็นช่างทอผ้าตีนจก ซึ่งทอผ้าเป็นมาตั้งแต่เด็กอายุ 14-15 โดยเรียนทอผ้ามาจากคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนเป็นผู้สอน ผลงานที่ภาคภูมิใจคือเป็นประธานกลุ่มผ้าทองานจลกลู้นบ้านแม่ราก มีความคิดอยากสืบทอดงานหัตถกรรมทอผ้า มีการรวมกลุ่มผ้าทอไทยพวนบ้านแม่รากกัน 48 คน ตั้งกลุ่มทอผ้างานจลกลู้นและรับงานมาทอผ้าที่บ้าน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเป็นการสืบทอดงานศิลปของชุมชน เทคนิควิธีการสำคัญ 1. เตรียมเส้นฝ้ายและไหม 2. เตรียมทูกและฟืมทอผ้าและ 3. เริ่มต้นการทอผ้าตามแบบลายที่ต้องการ

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้ในชุมชน ตั้งใจอนุรักษ์การทอผ้า ให้เป็นอาชีพของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

รัชชัย อึ้งย้ง
ช่างทอผ้ายกดอก

ที่อยู่ 196 ม.6 บ้านแม่ราก ต.ป่าจั่ว อ.ศรีสันตนาถ จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

บ้านทุ่งพล้อเป็นแหล่งทอผ้ายกดอก คนในชุมชนทุ่งพล้อทอผ้าเป็นกันทุกคน โดยแม่ใหญ่จันทร์เที่ยง จันโคประสิทธิ์เป็นผู้เผยแพร่ สนใจศึกษาลายผ้า ผลงานที่ได้รับรางวัลผ้าลายพระราชทาน ผ้าชิตลายนาวิรัตน์ราชกัญญา ปี พ.ศ. 2565 แนวคิดหลักในการสร้างงานผ้า คือ อนุรักษ์สืบสานมรดกงานผ้า เครื่องนุ่งห่มประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านทุ่งพล้อ ให้เป็นที่รู้จัก เทคนิคคือ แยกเมล็ดฝ้ายและยิงฝ้ายเพื่อให้ฟู นำป้ายขาวมาทำให้เป็นล้า จากนั้นปั่นเพื่อดึงเส้นเมื่อดึงเส้นแล้วย้อมสีก่อนลงเบี่ยง การลงเบี่ยงข้าวเจ้าจะช่วยให้ได้อยู่ตัวไม่ให้พันกันและขาดง่าย ระยะเวลาในการผลิตผลงาน 2-3 วันบางลายทำ 1 เดือน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้ในระดับชุมชน อยากออกแบบลายใหม่ๆ โดยที่ยังอนุรักษ์รายละเอียดให้ดำรงสืบต่อไปในชุมชน

นางคำมวล นพดล

ช่างทอผ้ามุก ผ้าจก ทำฟืม

ที่อยู่ 37 ม.4 บ้านภูนกเหนือ ต.บ้านดึก อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

การทอผ้าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านภูนก คุณป้าคำมวลได้วิชาการทอผ้าสืบสานตั้งแต่รุ่นแม่ ได้ใช้ประสบการณ์ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มาสร้างสรรคทำให้ผ้าบ้านภูนกเป็นที่รู้จักโดยเฉพาะผ้ายกลาย ป้าคำมวล ยังมีความชำนาญด้านการทำฟืมทอผ้า ซึ่งปัจจุบันหาคนทำได้ยาก ต่อมาได้รับการติดต่อจากร้านผ้าที่มีชื่อเสียงในอำเภอสรีสัชนาลัยให้เป็นช่างทอผ้า วิธีการสำคัญ การจกผ้า การทอผ้ายกลาย ใช้เทคนิคเฉพาะของช่างทอโดยเฉพาะการทำฟืมในการขึ้นทอในกี่ทอผ้า ใช้เวลาผลิต 1-2 เดือนขึ้นไป

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในชุมชน แต่ไม่มีคนเรียนรู้การทำฟืม หาคนยาก อยากออกแบบลายใหม่ๆและยังอนุรักษ์ลายเก่าให้อยู่ต่อไป

นางสมบุญ ผสมผล(ป้าแมว)

ช่างทอผ้าตีนจก

ที่อยู่ 91/1 ม.4 ต.สารจิตร อ.ศรีสันตลักษ์ จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เรียนรู้มาจากพี่ตา(พี่สะใภ้) ชอบทอผ้า จึงขอให้มาสอนที่สารจิตรจนชำนาญ และได้พยายามพัฒนา ริเริ่มทำอุปกรณ์เพื่อทอผ้าเรียนแบบชนเผ่า โดยใช้เข็มถักนิตดัด มาตัดแล้วฝนให้แหลมเท่าชนเผ่า เพื่อให้ทำแทนให้มีความทนทานกว่าชนเผ่า ต่อมาจึงมีการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน อยากทำเพื่อประกอบอาชีพและเป็นความชอบส่วนตัว มีการรวมกลุ่มกันเพื่อทอผ้า เอกลักษณ์ของกลุ่มคือ การทำผ้าที่สามารถปรับเป็นของใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ปลอกหมอน ทำผ้าสไบพาดไหล่ ผ้าขึ้นและมีการพัฒนาเพื่อทำลายใหม่อยู่เสมอ ใช้เวลาประมาณ 3 เดือนจะได้ชิ้น 1 ตัว ราคาเริ่มตั้งแต่ ราคา 15,000 บาทขึ้นไป

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดความรู้ในชุมชน อยากออกแบบลายใหม่ๆโดยยังคงอนุรักษ์ของเดิมไว้

นายอนุน เทียนสัน

ช่างทอผ้า

ที่อยู่ 99 ม.6 ต.หนองอ้อ อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2559 และทำเพื่อเป็นชมรมท่องเที่ยวบ้านเกาะน้อยสนับสนุนโดย อพท 4 จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวโดย อบต.หนองอ้อ มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูประวัติศาสตร์ไทยครั้ง จึงมีการทำงานผ้าทอและดอกทานตะวัน แนวคิดหลักที่นำมาใช้ในการทำงาน คือ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ให้ชุมชนมีรายได้

สถานการณ์ผู้สืบทอด

พยายามส่งเสริมร่วมกันและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของชุมชนไทครั้งทั้งเรื่องภาษาและการแต่งกาย

นางสาวหรั่ง สมหวัง

ช่างทอผ้าลายดอก

ที่อยู่ 18 ม.3 ต.ดงคู่อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สืบทอดการทอผ้าจากแม่ จุดเริ่มต้นเป็นช่างทอผ้า สามารถสอนได้ เคยรวมกลุ่มแม่บ้านรับทอผ้าให้ร้านสาทรหาดเสี้ยว ทอผ้าลายยกดอก สืบहुกได้ เดิมเป็นคนลับแล มีความคิดอยากทำเพื่อพัฒนาชุมชนอนุรักษ์การทอผ้าที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และวิธีการที่สำคัญ นำผ้าฝ้ายมาขึ้นกี่ขึ้นทอยกดอกและเก็บดอก

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้ในชุมชน อยากสอนคนในชุมชนให้มาร่วมกันทอผ้า หากมีงานทอที่ชาวบ้านต่อลายไม่ได้ มาปรึกษาได้

นางประเทือง ชัยเดช

ช่างทำผ้านวม

ที่อยู่ 95/1 ม.3 ต.นาทุ่ง อ.สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สืบทอดการเย็บผ้านวมมาจากรุ่นย่า วิธีการที่สำคัญ คือการนำผ้าฝ้ายสำลี (ดอกปุยฝ้าย) สกัดเมล็ดดอกเอาหุ่นออก แล้วนำมาหีบจากนั้นเอาไปตากแดดแล้วทุบให้ขึ้นฟูแล้วนำมาเย็บเข้าให้เต็มผืน และเย็บเก็บเข้าขอบมุมให้เรียบร้อย ผ้านวมนี้จะนำไปใช้ในครอบครัว ในสวรรคโลกจะนำผ้านวมไปเป็นเครื่องประกอบหลักในการทอดผ้าป่าที่วัดสว่างอารมณ์วรวิหาร ใช้เวลาผลิตผ้า 1 ผืนประมาณ 1 เดือน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

เสี่ยงต่อการขาดผู้สืบทอด เนื่องจากเป็นช่างเย็บคนสุดท้ายในสวรรคโลก อยากให้ร่วมกัน อนุรักษ์การทำผ้านวมด้วยมือ ซึ่งเป็นงานท้องถิ่นที่กำลังจะหายไปจากสวรรคโลก

นางเรณู ค้างศิริ
ช่างทอผ้าจากกี่เอว

ที่อยู่ 87 ม.6 บ้านแม่सान ต.แม่ส่า อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ภูมิปัญญาเดิมของช่างศิลป์เป็นคนบ้านแม่มอก จังหวัดลำปาง แล้วย้ายมาอยู่ที่บ้านแม่สารกับพ่อ จึงได้เริ่มทอผ้ากี่เอว แต่เดิมทำจากฝ้ายและปั่นเอง ปัจจุบันซื้อเส้นได้สำเร็จมาจากตลาดหาดเลี้ยว กี่เอวเป็นการทอผ้าวิถีดั้งเดิม ของชนเผ่าชาวกะเหรี่ยง โดยใช้อุปกรณ์เครื่องทอขนาดเล็กเรียกว่า กี่เอว ผู้ทอจะต้องนั่งกับพื้น เขี่ยดชาขนานตรงไปข้างหน้าทั้งสองข้าง มีสายคาด ซึ่งสามารถขึ้นมาเป็นผลิตภัณฑ์แบบเป็นชุดเสื้อผ้า กระเป๋าหรือย่าม ระยะเวลาในการผลิตประมาณ 1 สัปดาห์จนถึง 1 เดือน ค่าตอบแทนและรายได้ 350 บาทขึ้นไปต่อชิ้นงานการรวมกลุ่ม

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในชุมชนโดยได้รับการส่งเสริมจากราชการ รวมกลุ่มช่างทอผ้า 30-40 คน เพื่อสืบสานและถ่ายทอดให้คนรุ่นถัดไป

นางประพันธ์ รุ่งเจริญ

ช่างทอผ้า

ที่อยู่ 94 ม.7 ต.ป่าจี่ อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

มีการตั้งกลุ่มทอผ้า ชื่อกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านดอยไถ่เยื่อ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ทำผ้ายกดอกเชิงจกลักษณะเป็นผ้าแบบเดียวกับทุ่งพล้อ ทอกันบ้านใครบ้านมันในชุมชนและได้รับการสนับสนุนจาก อบต.ป่าจี่ ได้รับรางวัล OTOP 4 ดาวจากผลิตภัณฑ์ผ้า สืบทอดวิชาจากบรรพบุรุษและมาประยุกต์ใช้กับลาย ในปัจจุบันส่วนใหญ่จำหน่ายผ่านกิจกรรมประเพณีและมีความอยากสืบทอดและทำเพื่อเป็นอาชีพ วิธีการสำคัญ คือ การทอผ้ายกดอก สามารถทำเป็นย่ามและผ้าชิ้น ระยะเวลาในการสร้างผลงาน 1 สัปดาห์ขึ้นไป ขึ้นอยู่กับความละเอียดราคาต่อชิ้น 250 บาทขึ้นไป

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดงานทอผ้าในชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจาก อบต.ป่าจี่ ที่ช่วยจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านทอผ้าให้ ช่วยสร้างรายได้

นางสุเทพ คงประสิทธิ์

ช่างทอผ้าและทำฟืม

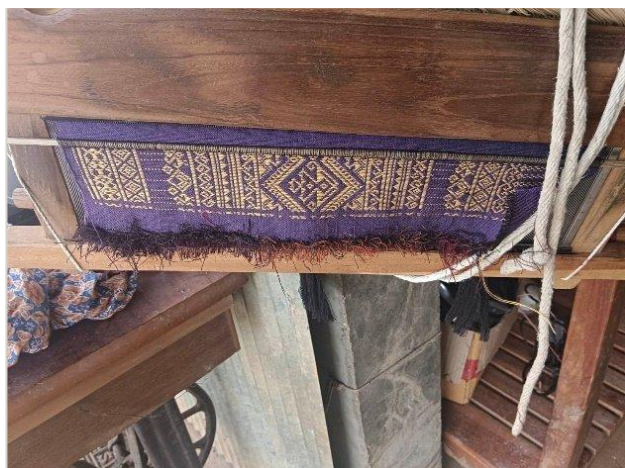
ที่อยู่ 277 ม.6 ต.ป่าจี่ อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

แม่จันทร์เที่ยง คงประสิทธิ์ ผู้เป็นมารดา เป็นช่างทอทำฟืมได้ และสามารถเก็บลายผ้าได้ จึงได้สอนลูกสาวตั้งแต่อายุ 20 ปี แล้วคุณสาวจากร้านสารผ้าทองคำ เอาผ้ามาให้ที่บ้านขึ้นเพื่อทำฟืม เก็บลายผ้า เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวตั้งแต่นั้น มา ผลงานที่ได้รับรางวัลได้รับรางวัลจากสำนักงาน กศน.จังหวัดสุโขทัยเป็นด้านภูมิปัญญาผ้าไทยสาขาหัตถกรรมปี พ.ศ. 2553 งานทอผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของสุโขทัยทั้งผ้าขึ้นผ้าไทยพวน จึงอยากอนุรักษ์ไว้ให้ดำรงสืบต่อไป เรายรวมกลุ่มสืบทอดการ ทอผ้าไทยพวน ชื่อกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านดอยไถ่ชัย วิธีการในปัจจุบันคือ คนในชุมชนจะนำรูปแบบลายมาให้ที่บ้านช่างทอผ้า จากนั้น ช่างจะทำการแกะลายลงบนกระดาษและเตรียมฟืมก็และเส้นด้าย แล้วจึงนำมาเข้าลายตามที่ต้องการ

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดความรู้ในชุมชน อยากถ่ายทอดวิชาให้คนรุ่นใหม่ได้เก็บลายเป็น และทำฟืมเป็นเพื่อสืบทอดวิชาช่างทอผ้าต่อไป

นางสุนทรี วิจิตรนาค
ช่างทอผ้าไทพวนหาดเสี้ยว

ที่อยู่ ร้านสุนทรีผ้าไทย 329 ม.9 ต.หนองอ้อ อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

แม่สุนทรี เป็นบุตรสาวของนายสนอง-นางพัก วิจิตรนาคเป็นชาวไทยพวนภูมิลำเนา อยู่ใกล้วัดหาดเสี้ยว หนองไผ่พวนทอผ้า เป็นกันทุกคน เช่นเดียวกัน นางพักเชี่ยวชาญการทอผ้าอย่างมาก แม่สุนทรีจึงทอผ้าเป็นตั้งแต่วัยสาวอายุประมาณ 12 ถึง 15 ปี ในปี พ.ศ. 2531 มาซื้อที่ดินเยื้องโรงเรียนหนองอ้อสร้างร้านสุนทรีผ้าไทย ตั้งเป็นกลุ่มสตรีทอผ้าในปี พ.ศ. 2540 เนื่องจากต้องการอนุรักษ์กลุ่มผ้าทอโบราณไว้ จึงเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ สอนทอผ้า และรองรับนักท่องเที่ยวผลงานที่ภูมิใจคือเป็นผู้นำกลุ่มแม่บ้าน ไทพวน เคยรับรองพระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต ได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในเรือนไทยพวนหลังงาม สอนทอผ้าขึ้นต้นจก เอกลักษณ์ ของหญิงไทยพวน ทำเครื่องประดับจากเศษผ้า และสอดแทรกเรื่องวิถีชีวิตดั้งเดิม เป็นการรักษาสืบสานภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ ของชาวไทยพวนให้คงอยู่สืบไป กิจกรรมและการเรียนรู้ในศูนย์ประกอบด้วย การศึกษาวิถีชีวิตไทยพวนบ้านผ้าทอ นำเสนอ กรรมวิธีการทำผ้าแบบดั้งเดิมยังคงอยู่การปลูกฝ้าย หีบฝ้าย ยิงฝ้ายและอื่นๆ วิธีการขึ้นกี่ทอช่างทอต้องมีความชำนาญ กี่ทอ (พีม) จะมีช่างทำอยู่ในเขตทุ่งพล้อและบ้านตึก ระยะเวลาในการผลิตประมาณ 1-3 เดือน ราคามีตั้งแต่หลักร้อยบาทจนถึงหลัก หมื่นบาท กลุ่มทำผ้าทอมีกว่า 40 รายที่ร้านสุนทรีผ้าไทย อยากต่อยอดรูปแบบการตัดเย็บให้เข้ายุคสมัยมากขึ้น

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในชุมชน ตั้งใจดูแลศิลปะการทอผ้าให้คงอยู่คู่เมืองต่อไป จัดกิจกรรมรองรับนักท่องเที่ยวให้ฝึกทอผ้า

กรรณิการ์ สุนันตะเครีอ

ช่างทอผ้าลายแซง ทำถุงเปือ ผ้าห่มสะชะโด ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านแม่ทุเลา

ที่อยู่ 118 / 1 หมู่ 10 บ้านแม่ทุเลาพัฒนา ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เบอร์โทร 081-0441550

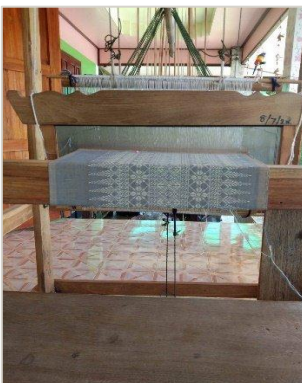
จุดเริ่มต้นการทำงาน

เรียนจากแม่ แต่ก่อนคนทอผ้าในบ้านเพื่อใช้เอง เริ่มตั้งกลุ่มทอผ้าตั้งแต่พ.ศ. 2559 มีสมาชิกครั้งแรก 12 คน ทำถุงเปือ ทอผ้าลายแซงและผ้าห่มสะชะโด ในอดีตปลูกฝ้ายกันทุกบ้าน วิถีชีวิตเปลี่ยนไป ฝ้ายจึงสูญพันธุ์จากชุมชน เปลี่ยนเป็นซื้อฝ้ายสำเร็จแทน ปัจจุบันออกแบบลวดลาย เช่น ผ้าลายดอกแก้ว ลายดอกเสลี่ยมและประยุกต์ให้เป็นถุงย่ามลายแซงให้เข้ากับยุคสมัย

ชั้นที่หนึ่ง ดึงฝ้าย ชั้นที่สอง ดึงสืบเส้นฝ้าย ชั้นที่สามนำฝ้ายมาทอเป็นผืน สุดท้ายนำผ้าที่ทอแล้วมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับปัจจุบันเช่นถุงย่ามกระเป๋า ฯลฯ นำเอกลักษณ์ชุมชนทุ่งเสลี่ยมมาใช้จึงเป็นที่รู้จัก จุดเด่นของย่ามอยู่ที่ลวดลายผ้า ราคาถุงย่ามเริ่มที่ 100 - 500 บาท ผ้าทอเมตรละ 250 บาท ผ้าชิ้นเริ่มต้น 500 จนถึง 3,500 บาท หนึ่งเดือนจะได้ย่าม 30 ใบ

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ต้องการสืบสานงานทอผ้าวิถีชีวิตของคนทุ่งเสลี่ยมเอกลักษณ์มาจากอ.เถิน ลำปาง หมดรุ่นปัจจุบันจะไม่มีผู้สืบสานต่อ

ผ้าทอลายแซง

นางกรองแก้ว แถมคำ

ช่างทอผ้ามัดหมี่

ที่อยู่ 201 หมู่ 7 บ้านโซกเปือย ตำบลนาขุนไกร อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ภูมิลาเนาเดิมอยู่ชัยภูมิและได้ย้ายมาอยู่สุโขทัยกว่า 40 ปีแล้ว ทอผ้ามาตั้งแต่อยู่ชัยภูมิ จึงนำมาเผยแพร่การทอผ้ามัดหมี่ในวัฒนธรรมอีสานให้กับคนในหมู่บ้าน เดิมเคยมีการเลี้ยงไหมเองเพื่อทอผ้าไหม แต่ปัจจุบันซื้อผ้าไหมมาเป็นวัสดุในการทอแทนการเลี้ยงตัวไหม อดีตมีการออกแบบลวดลายตามแบบของอีสานแต่ปัจจุบันมีด้ายสำเร็จ ภูมิใจที่ทอผ้ามัดหมี่ได้ทั้งลายดอกกรัก ราชกัญญาทอผ้าขาวม้าและผ้าขึ้นลายต้นสัก จึงทำให้มีพัฒนาการในการออกแบบลายให้เข้ากับวิถีชีวิตในพื้นที่สุโขทัย มีการทอผ้ามัดหมี่แพร่หลายในสุโขทัยแล้ว ชุมชนคิดว่าควรมีเอกลักษณ์ใด นำเส้นด้ายมาทอโดยการขึ้นกี่ทอมือ สั่งเส้นด้ายสำเร็จรูปที่ทำกรรมมัดหมี่แล้วจากขอนแก่นและชัยภูมิมาเป็นวัสดุหลัก ตั้งใจทอผ้าขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว การสืบทอดในรุ่นถัดไปมีโอกาสสูญหาย เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด ราคาผ้าขึ้นตั้งแต่ 700 ถึง 800 บาท ขึ้นอยู่กับชิ้นงาน ประมาณ 2-3 วันได้ผ้าชิ้นหนึ่งผืน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

คนทอผ้าได้ชำนานาญส่วนใหญ่สูงอายุซึ่งเริ่มทอผ้าไม่ได้แล้ว ร่างกายเสื่อมถอยลง จึงอยากสืบสานการทอผ้ามัดหมี่ชุมชน

นางปราณี คณขาม

ช่างทอผ้ามัดหมี่

ที่อยู่ เลขที่ 101 หมู่ 9 บ้านภูทอง ตำบลวังน้ำขาว อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เป็นคนช่วยภูมิย่ายมาสุโขทัยกว่า 40 ปี ทอผ้ามัดหมี่ได้แต่เดิมที่ช่วยภูมิ เรียนรู้จากครอบครัว ในอดีตจะปลูกฝ้ายปั่นฝ้ายเอง ทำทุกกระบวนการด้วยตัวเองจนถึงขั้นทอจนเสร็จ ปัจจุบันซื้อเส้นได้สำเร็จรูปมาทอ มีการประยุกต์ลายใหม่ๆ ของลายผ้าจากการส่งเสริมของภาครัฐและมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ออกแบบลายผ้าใหม่ๆ เช่น ลาย ต้นสัก ลายค้างคาว มีการทอผ้าลักษณะอื่นอยู่ทั่วจังหวัดสุโขทัย โดยเฉพาะที่บ้านหาดเลี้ยวจะเป็นการทอผ้าแบบเอกลักษณ์ชาวไทพวน นำเส้นด้ายใส่กะทอแล้ว ขึ้นกี่เพื่อทอผ้า สั่งเส้นด้ายมาจากนครราชสีมาที่ย้อมสีสำเร็จแล้ว จากนั้นจึงนำขึ้นก๊วกและทอจนสำเร็จ ตั้งใจทำในหมู่บ้านภูทอง เพื่อช่วยสร้างรายได้ให้ครอบครัวและสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการน้อยจึงทำให้ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก มหาวิทยาลัยพิบูลสงครามช่วยออกแบบลายผ้าในปี พ.ศ. 2560 กว่า 10 ลาย เช่น ลายเห็ดโคน ลายสักใหญ่ ลายค้างคาว เป็นต้น จึงกลายเป็นลายเอกลักษณ์ พยายามขายออนไลน์โดยถ่ายภาพลง Facebook แล้วตั้งราคาขาย ผ้าขาวม้าผืนละ 100 บาท และผ้าสิ้นมัดหมี่ผืนละ 500 บาท ใช้เวลาทอผ้าขาวม้า 1 วัน สามารถทอได้ 2-3 ผืน ส่วนผ้าขึ้น 1 ผืน ใช้เวลาทอประมาณ 2 วัน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในชุมชน เป็นอาชีพที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว

นางสมศรี ชัยมงคล

ช่างทอผ้าทำถุงย่าม ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ

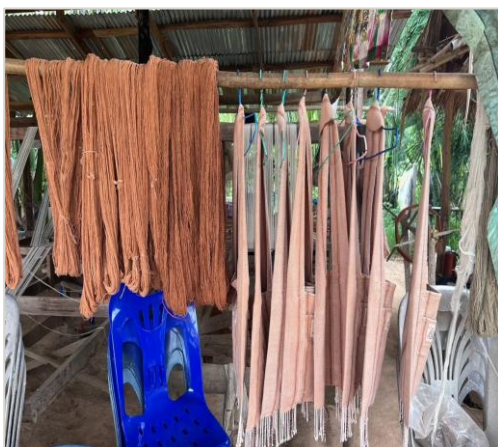
ที่อยู่ เลขที่ 1 หมู่ 2 บ้านวังหาด ตำบลดงลิ้นช้าง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

รุ่นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ทอผ้าเป็นกันอยู่แล้ว เห็นคนรุ่นก่อนทออยากทอบ้างจึงให้แม่สอน สามารถทอผ้าขึ้น ผ้าห่ม ทำที่นอนและทำถุงย่ามได้ ราวปี พ.ศ. 2558 จึงเริ่มรวมกลุ่มกันนำลายดั้งเดิมคือ ลายขจัด ลายดอกแก้ว ลายดอกหลวง มาทำใหม่ สามารถทำถุงย่าม ถุงดวงทรัพย์ ผ้าคลุมไหล่และผ้าพันคอได้ รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 4 โครงการส่งเสริมกระบวนการเครือข่ายองค์ความรู้จังหวัดสุโขทัย มีการปรับใช้การย้อมสีผ้าตามแบบโบราณ คือ นำดินตุนซุดและใบไม้วัชระธรรมชาติมาย้อมสี มีการออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นแบบต่างๆให้เข้ากับสมัยใหม่ เช่น กระเป๋าสะพาย ถุงดวงทรัพย์เป็นต้น มีการทอผ้าในลักษณะเดียวกัน อยู่อย่างแพร่หลายในสุโขทัย ทอผ้าเป็นพื้นจากนั้นนำมาตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่นกระเป๋าและย่าม ปากผ้าและเตรียมผ้าเองและสั่งผ้าสำเร็จร่วมด้วย และย้อมสีจากธรรมชาติ ได้แก่ ดินแดง, ลูกมะกอก, ใบเพกา, ใบมะม่วง, ใบขนุนและลูกลาน เป็นต้น มีความสามัคคี การร่วมมือร่วมใจของคนในกลุ่ม โดยจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชน ออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเยาวชน ผ้าคลุมไหล่ราคา 200 - 400 บาท ถุงดวงทรัพย์ 89 บาท ถุงย่าม 120 ถึง 320 บาท และหมอนหูก 129 บาท สามารถทำย่ามได้เฉลี่ย 1-2 ใบ ต่อวัน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในชุมชน เป็นอาชีพเสริมช่วยส่งเสริมรายได้ มีการรวมกลุ่มเป็นทางการ ทำให้มีการจัดการเป็นระบบยิ่งขึ้น

นางเสวียน แก้วบังเกิด

ช่างทอมัดหมี่ ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านหนองตะแบกใต้

ที่อยู่ เลขที่ 37 หมู่ 15 บ้านหนองตะแบกใต้ ตำบลไกรโน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เบอร์โทร 085-050-4474

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มจากอุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัย นำโครงการเกี่ยวข้องกับการพัฒนางานฝีมือมาให้กลุ่มทอผ้าของชุมชนบ้านหนองตะแบกใต้ ปี พ.ศ. 2542 เพื่อจัดตั้งกลุ่มเป็นครั้งแรก โดยจัดตั้งกลุ่มในชุมชน 15 คนและสนับสนุนให้ทอผ้าให้มีอยู่ในศูนย์ทอผ้าในชุมชน เพื่อส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่รู้เรียนมาจากพ่อแม่ปู่ย่าตายายรุ่นสู่รุ่น สามารถทำผ้าทอคลุมไหล่, ผ้าขาวม้า, ผ้ามัดหมี่, ผ้าทอลายสายฝน ที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชนต่อมาขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าพื้นเมืองบ้านหนองตะแบกใต้ ปัจจุบันมีสมาชิกทอผ้าหลัก 5 ราย ผลิตภัณฑ์เป็นผ้ามัดหมี่ที่มีผสมผสานรูปแบบของลายจากอดีตและประยุกต์ใช้กับปัจจุบัน เริ่มจากนำเส้นฝ้ายมาขึ้นกี่ทอ แล้วนำเส้นไหมสอดให้เกิดความเงาในพื้นผ้า เริ่มทอผ้าตามลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน วัสดุในการทอผ้าใช้กี่กระตุก 10 ตัวและสั่งเส้นฝ้ายมาจากจังหวัดแพร่ เนื่องจากเป็นวัสดุที่ทนทานและมีมาตรฐานและสั่งเส้นไหมประดิษฐ์จากในตัวอำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย หน่วยงานรัฐอำเภอกงไกรลาศเข้ามาช่วยส่งเสริมสนับสนุนรวมทั้งประชาสัมพันธ์ในการขาย จึงทำให้ประสบความสำเร็จ คนทอผ้าได้ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ชาวผู้สืบทอดอาจเสี่ยงต่อการสูญหายไปจากชุมชน ลวดลายของผ้าที่เป็นลายเอกลักษณ์ของชุมชนได้แก่ ผ้าลายสายฝน ผ้าลายเกล็ดเต่า ฯลฯ ผ้าคลุมไหล่ราคาเริ่มต้นที่ 200 บาท ผ้าขาวม้าเริ่มต้นที่ 150 บาท ผ้าลายสายฝนเริ่มต้นที่ 300 บาท สามารถทอผ้า 1 ผืน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

กลุ่มทอผ้าของอำเภอกงไกรลาศ ยังไม่มีแนวทางการส่งต่อความรู้ที่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในชุมชน

นางรุ่งโรจน์ กลิ่นถือศีล

ช่างทอผ้า ทำผ้าสไบ เสื้อฮิลายดอกมะลิ

ที่อยู่ เลขที่ 328 / 1 หมู่ 2 บ้านหนองบัว ตำบลท่าฉนวน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เบอร์โทร 092-7056978

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เห็นวิถีชีวิตของการทอผ้าจากยายตั้งแต่เล็กจนโตจนถึงสาวใหม่เพื่อทำผ้าทอใช้เองมาตั้งแต่เด็ก จึงสนใจศิลปะพื้นบ้านของไทยทรงดำและผูกพันมาตั้งแต่อายุ 12 ปี กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในตำบลท่าฉนวน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เรียนรู้การทอผ้าของไทยทรงดำมาจากยายแดง ช่างทอ (ปัจจุบันอายุ 93 ปี) ซึ่งทำผ้าสไบลายผักแว่น, ผ้าสไบลายดอกเขี้ยว เสื้อฮิลายดอกมะลิและผ้าทอซิ่นตาและรวบรวมผ้าแบบโบราณเครื่องแต่งกายของชาวไทยทรงดำไว้ มีการรวมกลุ่มกันเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนชาวไทยทรงดำตามวิถีดั้งเดิม อาจปรับใช้การทอผ้าวิธีใหม่ๆ เข้ามาใช้บ้าง นำเส้นด้ายมาย้อมคราม แต่หากถ้าเป็นสีดำจะใช้เปลือกข้าวเฒ่ามาต้มและใช้ย้อมจากนั้น นำเส้นด้ายที่ย้อมแล้วมาขึ้นก็ทอตามต้องการ เลือกเส้นด้ายที่มีคุณภาพและย้อมสีจากธรรมชาติ อยากรักษากรรมรดกของบรรพบุรุษไทยทรงดำแขนงต่างๆ เก่งว่าอาจเสี่ยงต่อการสูญหาย เสื้อฮิลายไทยทรงดำ เริ่มต้นที่ 1,500 บาท ผ้าสไบลายดอกเขี้ยวเริ่มต้นตั้งแต่ 1,500 บาท ส่วนผ้าสไบลายดอกเขี้ยว 1 ผืน ใช้เวลา 2 เดือน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ยังไม่มีแนวทางส่งต่อความรู้ที่ชัดเจน การสร้างสรรค์และประกอบชุดผ้าแพรวไหม(ดิบ) ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในชุมชน

นางเพียงพรรณ เอื้อจ้านงค์

ช่างทอผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าขาวม้า ทำหมอนซิด

ที่อยู่ เลขที่ 43 / 1 หมู่ 5 บ้านใหม่โพธิ์ทอง ตำบลบ้านน้ำพุ อำเภอศรีมอหุง จังหวัดสุโขทัย เบอร์โทร 095-6391499

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนภูเขียว จ.จ.ชัยภูมิ ได้วิชาทอผ้ามาแต่เด็กจากยายและแม่ ได้อนุรักษ์ผ้าทอแบบอีสานในพื้นที่สุโขทัย เคยเป็นวิทยากรสอนทอผ้าให้กับโรงเรียนบ้านใหม่โพธิ์ทองสามารถทอผ้าไหม ผ้ามัดหมี่ ผ้าขาวม้าและทำหมอนซิดได้ เป็นผู้สืบสาน การทอผ้า การทำหมอนซิด จากชัยภูมิ ปัจจุบันยังคงผลิตผลงานเป็นรูปแบบดั้งเดิม ส่วนใครที่อยากได้เป็นรูปแบบอื่นๆ สามารถซื้อผ้าทอนำไปตัดเย็บเองได้ เตรียมเส้นด้าย ผ้าย เส้นไหม นำมาขึ้นทอเป็นผืน หากเป็นผ้าขึ้นจะทอยาว 2.5 เมตร ซื้อเส้นผ้าย เส้นไหมจากอำเภอชุมแพ จ.ขอนแก่น เนื่องจากมีคุณภาพดีเส้นเงางาม นำมาขึ้นทอผ้าที่บ้านในชุมชน ทำงานอย่างมีความสุข เมื่อทอผ้าเสร็จก็เป็นผู้กำหนดราคาขายเอง หมอนซิดราคา 100 บาท, ผ้าขึ้นมัดหมี่ ผืนละ 600 บาท ผ้าขาวม้า 200 บาท และผ้าไหมเริ่มต้น ผืนละ 1,500 บาท แล้วแต่ชิ้นงาน ผ้าขึ้น 1 ผืนใช้เวลาทอประมาณ 4 วัน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ต้องการสืบสานงานฝีมือของบรรพบุรุษ ช่วยสร้างงานให้คนในชุมชน และเด็กๆ ได้ฝึกทักษะ เป็นทางสร้างอาชีพในอนาคต

งานปูนปั้นและงานไม้

พระกษัตริย์เดชา เหล่าศรี

ช่างปั้นปูนสด งานคอมพิวเตอร์กราฟิก ออกแบบงานศิลปะฯ

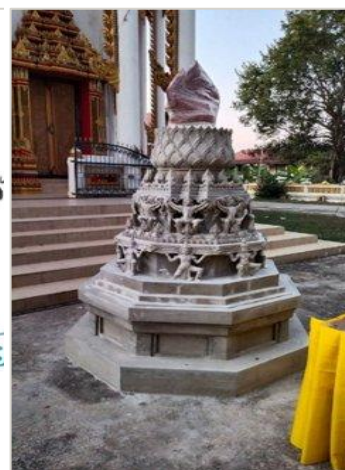
ที่อยู่ วัดหนองไผ่พระอารามหลวง ต.เมืองบางยม อ.สุวรรณภูมิ

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เกิดการสนใจส่วนตัว สนใจศึกษาลายปูนปั้น ลายจิตรกรรมสุโขทัย มา 10 ปีแล้ว งานที่ภาคภูมิใจ คือ ทำโบสถ์มา อุโบสถ วัดหนองไผ่ งานปูนปั้นสด วัดพระธาตุชุมแพ, การออกแบบปกหนังสือ, วาดภาพลายเส้นแบบสุโขทัย ความสนใจขึ้นมามีศิลปะสุโขทัยเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาลายงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับสุโขทัย เอกลักษณ์ คือ เลียนแบบงานช่างโบราณสุโขทัย เทคนิคคือใช้ปูนปั้นสำเร็จรูป ออกแบบงานก่อนทำ

สถานการณ์ผู้สืบทอด

เผยแพร่ต่อผู้ที่สนใจ อยากถ่ายทอดและเผยแพร่ผลงานเพื่อให้มีการขยายต่อความรู้

นายชูชีพ กุศล, นางกรรณญา ฉบับแบบ (บุตรสาว)

ช่างไม้ จุลลลายไม้ ทำขาค้างสามสังคโลก

ที่อยู่ 129/1 ม.1 บ้านปายาง ต.หนองอ้อ อ.ศรีสำราญ

จุดเริ่มต้นการทำงาน

จุดเริ่มต้นของงานศิลปคือ เริ่มต้นจากการเป็นช่างทำตู้ช่างไม้และได้ไปครอบครัวกับลุงสุขเริ่มทำงานตั้งสินนี้เป้นตั้งแต่ พ.ศ.2530 บทบาทการทำงานของช่างศิลป์ในปัจจุบันเป็นผู้สืบทอดและอนุรักษ์โดยตรงจากบรรพบุรุษทำมา ปัจจุบันไม่ได้ทำงานนี้แล้ว ผลงานที่ภาคภูมิใจ สร้างธรรมาสน์วัดดงยาง, วัดปายางและวัดเกาะน้อย นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสสร้างโบสถ์ที่วัดดงยาง เป็นงานไม้ที่มีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นจากรุ่นครูในการทำ การจลุลลายไม้ที่ประณีตสวยงามอย่างเป็นเอกลักษณ์ เทคนิคการทำ 3 ขั้นตอนหลักคือการเตรียมไม้สักที่มีคุณภาพล้างแบบบนไม้และเข้าเต๋อยนำมาประกอบจนได้ผลงานศิลปะที่สวยงาม รายได้ ค่าตอบแทนขึ้นอยู่กับขนาดและความละเอียดของชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

เสี่ยงต่อการสูญหาย เนื่องจากยังไม่มีผู้สืบทอดงานช่างไม้ อยากส่งต่อความรู้ให้ช่างไม้ที่สนใจ สามารถมาขอแบบเพื่อไปหัดทำ เพราะปัจจุบันผู้ทำทำไม่ไหวแล้วเนื่องจากปัญหาสุขภาพ

นายอำนาจ มิ่งอินทร์
ช่างฉลุไม้

ที่อยู่ 149 ม.3 ต.บ้านกล้วย อ.เมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 64000

จุดเริ่มต้นการทำงาน

มีการทำเป็นอาชีพ แต่ละบ้าน สืบทอดฝีมือกันจากรุ่นสู่รุ่น และเริ่มมีการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ ในปี พ.ศ. 2539 มีการเผยแพร่ให้คนในชุมชนในเขตตำบลบ้านกล้วย วัสดุที่สำคัญคือ ไม้สักจากสวนที่ปลูกไม้สักจากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ มีการประมูลไม้สักอายุ 20 ปีขึ้นไป เพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากไม้สามารถสั่งทำตามรูปแบบที่ต้องการได้ เป็นงานไม้ที่มีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น จากรุ่นครูในการฉลุลายไม้ที่ประณีตสวยงามอย่างเป็นเอกลักษณ์ ระยะเวลาในการผลิตผลงาน ประมาณ 1 เดือนแล้วแต่ชิ้นงาน รายได้ ค่าตอบแทนขึ้นอยู่กับขนาดและความละเอียดของชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้ในชุมชน ตั้งใจในการอนุรักษ์ให้คงอยู่ สามารถประกอบเป็นอาชีพที่มั่นคงได้

นางตุลาลักษณ์ ฅนัทรวงษา (พี่แก้ว)

ช่างทำรถไม้

ที่อยู่ 44/2 ม.4 ต.ธานี อ.เมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 64000

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มทำโมเดลรถโดยสารคือ รถสองแถวและรถคอกหมูมาประมาณ 7 ปีแล้ว ออกแบบรูปแบบเพื่อใช้สอย ประดับตกแต่ง โดยเกิดจากไอเดียจากความทรงจำ เมื่อครั้งเคยเ็นรถคอกหมูไปโรงเรียน ก็เลยลองทำโมเดลจำลองเหมือนของจริงทุกอย่าง แล้วนำไปขายในงานประเพณีลอยกระทง เเภาเทียน เล่นไฟ ผลงานที่ภาคภูมิใจ สร้างธรรมาสัน วิดดงยาง, วัดป่ายางและวัดเกาะน้อย นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสสร้างโบสถ์ที่วัดดงยาง จุดเด่นและอัตลักษณ์ของการสร้างสรรค์ผลงาน คือเป็นโมเดลรถคอกหมูที่มีในสุโขทัย ปัจจุบันทำเป็นอาชีพ โดยมีหลายรูปแบบ ทั้งตั้งวางโชว์ แหวนติดผนัง ทำเป็นกล่องรับจดหมาย กระถางต้นไม้ และชุดโต๊ะเก้าอี้ ราคาเริ่มตั้งแต่ 450 บาท ถึง 27,000 บาท โดยมีวิธีการที่สำคัญ คือ 1. สั้งไม้แบบซึ่งเป็นไม้สักมาทำ 2. ใช้เลื่อยฉลุมาตัดและแกะลาย 3. ประกอบตามแบบที่ต้องการ 4. ทาสีเพิ่มลวดลายให้เหมือนรถคอกหมู 5. ตกแต่งและเคลือบงานให้สวยงาม ระยะเวลาการผลิต 2-3 วันหรือแล้วแต่ขนาดและรูปแบบ ราคาต่อชิ้นตั้งแต่ 290 บาทถึง 20,000 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดความรู้ในครอบครัว ทำกับสามีคือนายกุลพัฒน์ ฅนัทรวงศา ตั้งใจอนุรักษ์ให้คงอยู่ อยากส่งความรู้ให้ผู้ที่สนใจ

นายวิก แสงทอง
ช่างทำเฟอร์นิเจอร์ไม้

ที่อยู่ สหกรณ์บริการหัตถกรรมไม้เมืองศรีสขณาชัย จำกัด ม.6 บ้านเกาะน้อย ต.หนองอ้อ อ.ศรีสขณาชัย จ.สุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

จัดตั้งกลุ่มต่อไม้ครั้งแรกและมีการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 เรียนรู้โดยตรงจากช่างไม้ในกลุ่ม เทคนิควิธีการสำคัญ คือ 1.นำต่อไม้มาจัดเตรียมเป็นชิ้นไม้ให้ได้ตามขนาดที่ต้องการ 2. ใช้เลื่อยไฟฟ้าตัดชิ้นไม้ 3. นำไม้แต่ละชิ้นมาขึ้นรูปตามต้องการเช่นโต๊ะหรือเก้าอี้ 4. ขัดเนื้อไม้และเก็บรายละเอียด และ 5. ทำความสะอาดและลงเคลือบเงาไม้ จุดเด่นและอัตลักษณ์ของงาน คือการทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้สักในรูปแบบต่อไม้ โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของช่างพื้นถิ่น เคยได้รับรางวัลจาก OTOP 4 ดาวประเภทงานหัตถกรรมเครื่องไม้ในปี พ.ศ. 2546 ทำเพื่อเป็นอาชีพ ให้มีรายได้ในครอบครัว ผลิต เฟอร์นิเจอร์ 1 ชุดประมาณ 10 วัน ราคาต่อชิ้นเริ่มตั้งแต่ 3,500 บาทขึ้นไปแล้วแต่ขนาด

สถานการณ์ผู้สืบทอด

เริ่มมีผู้ทำลดลง ในช่วงเกิดโรคระบาด covid ทำให้การจำหน่ายลดลง อยากให้มีการอนุรักษ์อาชีพช่างไม้ไว้ เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ อยากต่อยอดผลงานแบบเดิมๆ และสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ที่เข้ากับยุคสมัย

นายชาตรี ชัยชนะพระกุล

ช่างไม้ทำบ้าน โบสถ์ วิหาร อาคารเก่า

ที่อยู่ 81/3 ม.13 บ้านปากกล้วย ต.ท่าชัย อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 64130

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เดิมเคยทำงานอยู่ในสำนักศิลปากรที่ 6 จังหวัดสุโขทัย ทำให้มีประสบการณ์ในการซ่อมแซมอาคาร วิหาร เจดีย์ และโบราณสถานปัจจุบันมีบทบาทการทำงานเป็นช่างรับเหมา วิธีที่สำคัญ คือ 1. เริ่มจากการประเมินโครงสร้างลักษณะของอาคารที่จะทำการซ่อมหรือเพิ่มเติม 2. จัดงบประมาณและวัสดุ และ3.ดำเนินการเขียนแบบจัดทำทำการซ่อมแซมอาคารเอกลักษณ์ของงานคือ การอนุรักษ์อาคารเก่า การสร้างบ้านตามแบบอย่างโบราณ ผลงานที่ภูมิใจ ได้แก่ช่างซ่อมอาคาร สำนักงานคณะกรรมการสงฆ์วัดสว่างอารมณ์วรวิหารในปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2564 เป็นช่างซ่อมกุฏิให้หลวงพ่อดูมในปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2564 ซ่อมวิหารหลวงพ่อดองพี่น้อง วัดหนองไฉ่ ในปี พ.ศ. 2560 ซ่อมพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนมหาธาตุสุโขทัย

นายสมคิด คมสัน

ช่างไม้

ที่อยู่ 23 ม.8 ต.ในเมือง อ.สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ช่างสมคิดเป็นช่างไม้มาตั้งแต่พ.ศ. 2524 ขณะนั้นอายุ 19 ปี ได้ทำงานอยู่กับช่าง ทำเฟอร์นิเจอร์ในเมืองสวรรคโลกและได้เรียนรู้การเป็นช่างไม้มาจากพ่อผู้มีความเชี่ยวชาญ จากนั้นนำมาต่อยอดกิจการเอง และเป็นช่างรับเหมามาจนถึงปัจจุบันหลักคิด คือ การสืบสานงานไม้จากพ่อ จุดเด่นและอัตลักษณ์ของการสร้างสรรค์ผลงาน คือ สามารถทำงานไม้ได้ตามรูปแบบที่ต้องการ ผลงานที่ภาคภูมิใจเป็นช่างซ่อมเรือหลวงประเทศชุมพล วัดสวรรคาราม

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีผู้สืบทอดในครอบครัว และอยากให้มีการอนุรักษ์อาชีพช่างไม้ไว้

นายสุเทพ ทุกขไม่มี
ช่างไม้

ที่อยู่ 205/4 ม.12 ต.โนนเมือง อ.สุวรรณภูมิ จ.สุรินทร์ 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มตั้งแต่พ.ศ. 2556 มีการสร้างประกอบรถจากไอดีส่วนตัวและทำเพื่อเล่นจำนวน 1 คันและได้นำไปใช้ในขบวนแห่
ขันหมากในชุมชนเมื่อมีคนเห็นจึงชอบและมาขอซื้อ ซึ่งก่อนหน้านี้เคยมีอาชีพเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์งานไม้มาก่อน มีหลักคิด
ในการเป็นช่างไม้ คือ การทำผลงานให้มีความสร้างสรรค์และการนำไม้สักในท้องถิ่นมาประกอบเป็นโครงรถให้เกิดความ
สวยงามและเก่าแก่ในลักษณะของเกวียนเทศ เอกลักษณ์ของงานการประดิษฐ์รถจากโครงเหล็กประกอบด้วยไม้สักทรงรถ
โบราณ วิธีสำคัญ 1.นำเหล็กมาขึ้นโครงรถ 2.นำใบสมัครมาเป็นโครงเพื่อประกอบภายนอก 3.ติดตั้งเครื่องยนต์และล้อรถ 4.
เคลือบเงาไม้และเก็บรายละเอียดให้สวยงาม ราคาต่อชิ้นงานประมาณเริ่มตั้งแต่ 250,000 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้ในครอบครัว อยากอนุรักษ์วิธีการของกระบวนการทำงานไม้ให้อยู่สืบไป

นายเชย บานแย้ม

ช่างไม้

ที่อยู่ 36 ม.2 ต.หนองกลับ อ.สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เป็นช่างไม้รับจ้างสร้างบ้านงานไม้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 ได้เริ่มทำรถไทยแลนด์จากความต้องการของลูกค้า ปัจจุบันยังเป็นช่างทำงานชนิดนี้อยู่ วัสดุสำคัญคือไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้มะค่าและไม้สะเดา ตัวตอกโลหะประดับด้วยการสลักลาย และสลักวลีติดกับรถเป็นสัญลักษณ์เพื่อเป็นโลโก้ต่างๆของรถคันนั้นๆ ชาวบ้านหนองกลับเป็นสังคมการเกษตรจะมีการใช้รถ Thailand เป็นพาหนะในการการเกษตร และทำสไลด์โลกซ์ของแต่ละคันที่ไม่เหมือนกัน ระยะเวลาในการผลิตประมาณ 1 เดือน ราคาต่อชิ้นเริ่มตั้งแต่ 90,000 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในครอบครัว พยายามปรับเพิ่มลดลายให้มีสวยงามและประณีตคนในชุมชนได้ใช้งานอยู่อย่างเสมอ

นายวรรณ เชื้อบัว

ช่างแกะสลักไม้

ที่อยู่ 140/2 ม.3 ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 64000

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มเรียนรู้และฝึกหัดการแกะสลักไม้มาตั้งแต่อายุ 13-14 ปีจากคนในครอบครัว ทำจนชำนาญ เริ่มด้วยการสลักรูปสัตว์ จากนั้นพัฒนาเป็นการแกะสลักพระพุทธรูป พระพินเศ และรูปเหมือนพระเกจิต่างๆ สืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษ วิธีการ คือ คัดเลือกไม้และนำมาวัดขนาดและสัดส่วน ฝ่าไม้ตกแต่งเตรียมขึ้นรูป จากนั้นนำลวดมาสลักให้ได้รูปแบบตามที่ต้องการตามแบบร่างไว้ เมื่อเสร็จแล้วให้ทำความสะอาด ขัดด้วยกระดาษทรายแล้วนำน้ำยาเคลือบมาเคลือบเงาไม้ให้สวยงาม จุดเด่นของตน คือ สามารถทำตามแบบที่ลูกค้าต้องการได้สามารถแกะสลักพระพุทธรูปปางลีลาได้งามที่สุด ระยะเวลาการผลิตขึ้นอยู่กับขนาดและความยากง่ายของผลงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดความรู้ในครอบครัว ปัจจุบัน หากลูกค้าต้องการไม้มงคล ตนเองก็จะนำมาแกะสลัก ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้และเพิ่มมูลค่าให้แก่งานแกะสลัก เป็นการอนุรักษ์งานช่างแกะสลักไม้แบบสุโขทัย

นายเสน่ห์ ปลุกสร้าง

ช่างไม้ ช่างปรุเรือ

ที่อยู่ 82/1 ม.6 ต.ย่านยาว อ.สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ราคาขึ้นอยู่กับขนาดและรายละเอียด แต่เดิมเป็นช่างไม้และช่างก่อสร้างได้วิชามาจาก นายมนัส ปลุกสร้าง ผู้เป็นพ่อ เป็นช่างไม้มาก่อนแล้ว มีการรับสร้างบ้านในย่านแถวบ้านย่านยาว ท่าทองและคลองกระเจง เริ่มทำมาตั้งแต่อายุ 15 จนมีความชำนาญในงานช่างไม้และช่าง ปูน ระยะเวลาในการเรียนรู้มากกว่า 10 ปี ผลงานที่ภาคภูมิใจ สร้างประกอบเรือนร้าน สิบสอง หน่วยดัด และสร้างประกอบเรือน ชมปรางค์ ระยะเวลาในการผลิตขึ้นอยู่กับขนาดและรายละเอียด

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้ในครอบครัว ตั้งใจอนุรักษ์ให้คงอยู่ อยากส่งต่อความรู้ให้ช่างไม้ที่สนใจ

นางกิตติกา ปรีชาธนาสกุล

ช่างทำกรอบรูปไม้และกรอบกล่องพระไม้

ที่อยู่ เลขที่ 47 / 2 หมู่ 5 ตำบลน้ำชุม อำเภอสรีนคร จังหวัดสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มต้นด้วยจากเคยค้าขายกรอบรูปวิทยาศาสตร์มาก่อน หมดความนิยมไป เล็งเห็นว่าน่าจะประยุกต์ได้ จึงได้เริ่มเรียนรู้และสร้างผลงานด้วยตัวเองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เกิดการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำกรอบตู้ครอบแก้ว วัตถุมงคล กรอบพระและบรรจุภัณฑ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการทำกรอบ สามารถทำตู้ครอบแก้ววัตถุมงคลกรอบพระได้ รางวัล Otop 4 ดาว ประเภทของใช้ของตกแต่งของที่ระลึกประจำปี พ.ศ. 2557 ประยุกต์ใช้วัสดุไม้เข้ามาเพื่อให้ความสวยงามและเข้ากับเมืองเก่าสุโขทัย คัดเลือกวัสดุโดยเน้นที่เศษไม้และใช้วัสดุไม้สังเคราะห์นำมาขัดและเพิ่มลวดลายก่อนเข้าเป็นกรอบและออกแบบให้มีความสวยงามร่วมสมัยและขึ้นอยู่กับการต้องการของผู้ว่าจ้าง วัสดุหลักคือไม้ คัดเลือก 2 รูปแบบคือไม้มงคลและไม้ที่มีลวดลายสวยงาม อีกทั้งยังคัดเลือกวัสดุเพื่อรีไซเคิลจากเศษไม้เหลือใช้ในชุมชนมาประกอบพัฒนาชิ้นงานให้ เกิดเป็นงานฝีมือที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนจนไปถึงการได้รับรางวัล จุดเด่น คือเป็นงานช่างที่ส่งเสริมเป็นอาชีพให้กับคนในชุมชนและมีการนำวัสดุอุปกรณ์มาจากการรีไซเคิลเศษไม้ของชุมชน รายได้ขึ้นอยู่กับชิ้นงานโดยเริ่มต้นที่ 35 บาทไปจนถึง 3,000 บาท ขึ้นอยู่กับชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ทำเป็นอาชีพและเป็นอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน มีการสืบทอดในครอบครัวและชุมชน

กรอบรูปไม้และกรอบกล่องพระไม้

นายสำเริง บุญสว่าง

ช่างทำกรงนกและว่าวพระร่วง

ที่อยู่ 16 / 2 หมู่ 4 บ้านดอนจันทร์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มทำมา 20 ปีแล้วจากความชอบนกเป็นส่วนตัวและริเริ่มในการทำกรงนกแบบต่างๆซึ่งได้เรียนรู้จากคนแก่ในชุมชน ออกแบบเองทั้งหมดสามารถทำกรงนกเค้าชวาได้ นอกจากนี้ยังทำกรงนกหัวจุก นกเขาใหญ่ เพนียดต่อนกและว่าวจุฬา ว่าวพระร่วง ยังคงทำกรงนกในรูปแบบดั้งเดิม ในถิ่นอื่นใกล้เคียงพบมีการทำกรงนกบ้าง แต่หากทำขายอย่างจริงจังยังไม่มี พบที่ช่างสำเริงรายเดียวในอำเภอสว่างวีระวงศ์ ชั้นที่ 1 นำไม้สีสุกมาจักให้เป็นซี่ ชั้นที่ 2 นำต้นก้างปลามาดัดเพื่อให้เป็นรูปแบบกรงนกตามที่ต้องการ และ ชั้นที่ 3 ประกอบกรงนกเข้าด้วยกัน คัดเลือกจากวัสดุที่มีประสิทธิภาพโดยใช้วัสดุหลักคือ ไม้สีสุกและต้นก้างปลา ปัจจัยของความสำเร็จเกิดจากความตั้งใจ ความสนใจส่วนตัวเพื่อการอนุรักษ์การทำกรงนกแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้ความละเอียด กรงนกแต่ละแบบมีรูปทรงและลักษณะที่สวยงามแตกต่างกันออกไป ราคา 250 บาท 300 บาทและ 500 บาท ตามแต่ราคาของรูปทรงขนาด เมื่อพ.ศ. 2565 ขายกรงนกเฉลี่ยได้จึตรงราคา 20,000 บาท ขึ้นอยู่กับชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ยังไม่มีผู้สนใจที่จะมาเรียนรู้ หากสนใจ สามารถสอบถามและขอเรียนรู้ได้ ไม้สีสุกที่ใช้เป็นวัสดุหลัก เชื่อว่าเป็นไม้มงคล ที่คนสมัยก่อนนิยมปลูกไว้บริเวณบ้านเรือน เป็นไม้ที่นำความผาสุกมาให้ ครอบครัวมีอยู่มีกิน ไม่ขาดแคลนข้าวปลาอาหาร แต่ปัจจุบัน ครัวเรือนส่วนใหญ่มีพื้นที่น้อย จึงนำไปปลูกตามหัวไร่ปลายนาแทน เพราะหวังว่า จะช่วยให้ไร่เนาอุดมสมบูรณ์

นายนิพนธ์ แจ่มทุ่ง
ช่างทำไม้ตะพดแบบโบราณ

ที่อยู่ เลขที่ 49 / หมู่ 2 อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เดิมทำงานโรงกลึงที่อำเภอศรีมาศ สนใจทำไม้ตะพดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 เชื้อเรื่องไม้ตะพดเป็นอาวุธไทยโบราณ เป็นเครื่องแสดงศักดิ์ศรีของผู้ชายไทย หากมีติดบ้านไว้จะช่วยส่งเสริมให้ดุ่มั่นคง นำความรู้จากอาชีพเดิมเป็นช่างกลึงมาปรับ ด้วยตนเอง สามารถถอดรูปแบบทำไม้ตะพดแบบโบราณได้ และทำไม้ตะพดแบบวิจิตรได้ เช่นไม้ตะพดที่มีรูปทรงหัวพญานาค เป็นการพัฒนาต่อยอดงานศิลปงานฝีมือดั้งเดิมยังคงรูปแบบโบราณแต่ใช้วิธีการทำในสมัยใหม่ โดยรูปแบบไม้ตะพดที่ทำ สามารถเป็นอาวุธได้ คือตัวรูปทรงภายนอกเป็นไม้ตะพดที่ภายในซ่อนดาบไว้ มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทำ ยังไม่ พบบางช่างในลักษณะเดียวกันในพื้นที่โดยรอบของอำเภอองไกรลาศ เริ่มจากคัดเลือกไม้ที่จะมาทำด้ามไม้ตะพด เลือกไม้ที่ เหนียวแข็งแรงและรูปร่างที่สวยงาม จากนั้นนำไม้มากลึงให้กลมเรียบ ในส่วนของการทำหัวไม้ตะพดด้วยโลหะ นำทองเหลือง เข้ามากลึงให้เป็นหัวประดับไม้ตะพด ภายในไม้ให้นำเหล็กมาตีเพื่อทำมีดประดับซ่อนอยู่ด้านใน เมื่อทำส่วนประกอบครบแล้ว นำ ทุกส่วนมาเชื่อมต่อประกอบกัน ขั้นตอนสุดท้าย เคลือบน้ำมันให้เงางามและเพื่อรักษาความคงทน นอกจากนี้ การเลือกไม้ทำ ด้ามจากไม้มงคล เช่น ปัจจุบันนิยมใช้ไม้สาธร เชื่อว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ในการทำพิธีตามโหราศาสตร์ มีคนงาน 8 ราย ช่วยกันในแต่ละแผนก ราคาเริ่มตั้งแต่ 2,000 เป็นต้นไป ขึ้นอยู่กับไม้หนึ่งสัปดาห์ สามารถทำไม้ตะพดโบราณได้ 50 ด้าม หากเป็นไม้ตะพด หัววิจิตร จะใช้เวลานาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในครัวเรือน ต้องการสร้างและผลิตผลงานที่สวยงามและมีคุณภาพ อีกทั้งช่วยสืบสานงานช่างไทยโบราณ

นายอิม ลือเฟื่อง

ช่างทำกังหันเล่นลม

ที่อยู่ เลขที่ 40 หมู่ 1 บ้านหนองมะเกลือ ตำบลไกรโน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เบอร์โทร 095-4916394

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เป็นความชอบส่วนตัว การทำกังหันลมลมเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการตรวจสอบแรงลม ช่วยบอกระยะแรงลม เป็นตัวช่วยในการเตือนเรื่องวาทภัยเป็นประโยชน์ในการดูทิศทางสำหรับการเกษตร ต้องการสืบสานงานช่างกังหันลมแบบโบราณ อนุรักษ์วิถีชีวิตของพื้นบ้านและสืบสานการเล่นว่าวซึ่งเป็นการละเล่นดั้งเดิมของชาวสุโขทัย จึงขอหัดเรียนจากนายฝั่ง ชื่นจิต มาตั้งแต่อายุ 30 ปี ปัจจุบันเป็นผู้ทำกังหันรูปแบบดั้งเดิมคนเดียวในอำเภอกงไกรลาศ มีช่างที่ทำกังหันคล้ายกันในอำเภอทุ่งเสลี่ยม หากต้องการสีสันก็ปรับเปลี่ยนตามความชอบได้ ขั้นที่ 1 นำไม้มาทำใบพัด ขั้นที่ 2 นำเหล็กมาทำเป็นเดือยเข้ากับใบพัดและโครง ขั้นที่ 3 นำหญ้าคาหรือก้านมะพร้าวมาทำพู่หาง ขั้นที่ 4 ประกอบทุกส่วนเข้ากันกับเสาไม้หรือยอดไม้ นำไม้เพกา มาเหลาทำเป็นใบพัดขนาด 2.5 เมตร ส่วนตัวหางทำเป็นพู่ใช้หญ้าคาหรือก้านมะพร้าวมาทำ เนื่องจากน้ำหนักเบาและสามารถเล่นลมได้ ขนาดเล็กราคาเริ่มต้นที่ 300 บาทและขนาดใหญ่เริ่มต้นที่ราคา 500 บาท ใช้เวลาทำหนึ่งเดือนต่อหนึ่งชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีผู้สืบทอดแล้วในปัจจุบัน

นายประเทือง ชำนาญ

ช่างทำเกวียนโบราณ ช่างต่อเรือ และทำคันไถ

ที่อยู่ เลขที่ 15 / 1 หมู่ 8 ตำบลโดนด อำเภอดงหลวง จังหวัดสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เดิมเป็นช่างไม้เชี่ยวชาญในการทำเรือ ทำคันไถ จากไม้พยอ ต่อมาพระครูอัมรินทร์ เจ้าอาวาสวัดวาสุธารามหรือวัดโดนด เห็นว่าควรมีการซ่อมแซมเกวียน โบราณให้กลับมาสมบูรณ์ อยากรักษารูปแบบของเกวียนโบราณไว้ให้เป็นมรดกของลูกหลานต่อไป โดยมีจุดประสงค์อยากให้คนรุ่นหลังได้รู้จักและเรียนรู้ จึงให้ช่างประเทืองมาเริ่มซ่อมเกวียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 เรียนรู้จากพ่อและฝึกหัดด้วยตนเอง ช่างประเทืองได้ซ่อมให้เลียนแบบเหมือนของโบราณ สิ่งที่แตกต่างกันคือเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการซ่อมเกวียนและสร้างเกวียนได้ ใช้ไม้สักหรือไม้เนื้อแข็งมาไส เกลาให้ได้ขนาดในชิ้นส่วนที่ต้องการประกอบ คัดเลือกไม้ที่มีเนื้อแข็ง ส่วนใหญ่จะใช้ไม้สัก ปัจจุบันเกวียนเป็นพาหนะที่ไม่มีการใช้แล้วจึงเป็นจุดเด่นของงานชุมชน ส่วนใหญ่การซ่อมเกวียนจะใช้เวลาประมาณหนึ่งเดือน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีผู้สืบทอดงานวิชาทำเกวียน เป็นช่างคนเดียวของสุโขทัย

งานศาสตราวุธ

นายคมกริช จูแจ้ง
ช่างทำมีดพก มีดเหน็บ สลักลาย

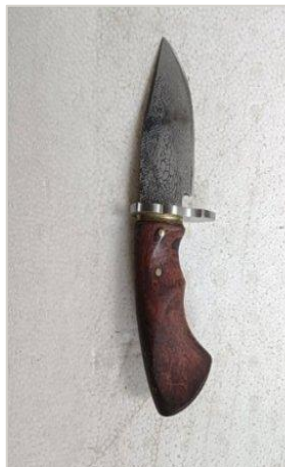
ที่อยู่ 111 ม.5 บ้านนาต้นจั่น ต.บ้านตึก อ.ศรีสัชนาลัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

มีความสนใจในเรื่องการทำอาวุธสนใจในเรื่องของรูปแบบดาบญี่ปุ่น จึงศึกษาและออกแบบลายเอง ได้รับรางวัลชนะเลิศทั่วไปในการทำมีดจากจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2565 มีความคิดที่อยากพัฒนาให้ตัวมีดมีลายสวยงาม เอกลักษณ์ของงานศิลป์คือลวดลายความเป็นไทยความละเอียดอ่อนของแต่ละชิ้น งานเทคนิคและอุปกรณ์หลักๆที่สำคัญได้แก่โลหะในการทำมีดแก๊ส การเผาหลอม และการขึ้นรายการแกะสลัก ระยะเวลาในการผลิตผลงาน ประมาณ 20 ถึง 30 วัน รายได้ ค่าตอบแทนแล้วแต่ชิ้นงาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ส่งต่อความรู้ให้ผู้ที่สนใจบ้าง อยากให้มีการจัดแข่งขันการประกวดอยู่เสมอ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้งานศิลป์นี้ดำรงอยู่

นายสมโภช อยู่เย็น

ช่างทำมีด

ที่อยู่ 154/4 ถ.สิงห์พัฒน ต.ธานี อ.เมืองสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

สนใจการทำมีดเห็นความสำคัญของมีดอาวุธของชาวสุโขทัยที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ได้รับการเรียนรู้เทคนิคการทำมีด ด้ามมีด ฐานไม้รองไม้ จากอาจารย์เทศน์ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว เริ่มต้นการตีมีดมาประมาณ 10 ปีที่แล้ว ผลงานสิ่งทีภาคภูมิใจคือทำมีด ผักมีด และถักลายของผักมีดได้ ผลงานที่ได้รับรางวัลได้รับใบรับรองจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัยปี พ.ศ. 2564 ประเภทมีดเหล็กกล้าชนิดที่ใช้ในภาคสนาม เอกลักษณะในการสรรค์สร้างงานศิลป์นี้คือ เป็นมีดที่มีหลายรูปแบบและมีความละเอียดประณีต เทคนิคการทำมีดนี้ ใช้เหล็กเหน็บเหล็กท่อนหลอมเหล็กให้ร้อน แล้วตีขึ้นรูป จากนั้นเก็บรายละเอียดของงานทำฐานไม้และผักมีดสานหวายประดับผักมีดให้สวยงามจึงเป็นการเสร็จกระบวนการ รายได้ ประมาณ 1,500 บาทถึง 2,000 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีบุตรชายสืบทอดคือนายสถิตย์ วงศ์อยู่เย็น ตั้งใจอนุรักษ์และสรรค์สร้างลวดลายการตกแต่งมีดให้สวยงามแปลกใหม่ไม่ซ้ำกัน

นายทวีป ประหวัน

ช่างทำมีด

ที่อยู่ 17/4 ต.เมืองสวรรคโลก อ.สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

หัดทำด้ามไม้และทำด้ามฝักมีดเองด้วยความสนใจส่วนตัว มีระยะการเรียนรู้ประมาณ 10 ปี ปัจจุบันยังเป็นผู้ทำงานนี้อยู่อย่างต่อเนื่อง ผลงานที่ได้รับรางวัลได้รับใบรับรองจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัยปี พ.ศ. 2564 ประเภทมีดเหล็กกล้าชนิดที่ใช้ในภาคสนาม สามารถทำเพื่อเป็นอาชีพเลี้ยงครอบครัว วัสดุที่สำคัญได้แก่ไม้มะค่าและไม้ประดู่มาเหลาทั้งด้านโดยใช้ขวานกับลูกหนูเป็น อุปกรณ์ในการทำ รายได้ ราคาต่อชิ้นงานประมาณ 350 ถึง 500 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดองค์ความรู้ในครอบครัว อยากอนุรักษ์และสร้างลวดลายแปลกใหม่ไม่ซ้ำกันตามที่ลูกค้าต้องการ

นางสมพร แดงไม้

ช่างตีมีด

ที่อยู่ เลขที่ 79 / 15 หมู่ 3 ตำบลศรีนคร อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ร้าน จ.จิ่ง บริการ เปิดบริการมาแล้วกว่า 70 ปี ก่อตั้งโดยนายเฉื่อย แดงไม้ ซึ่งเป็นปู่ ส่งต่อความรู้ให้กับลูกชายชื่อนายแหวน แดงไม้ ซึ่งเป็นพ่อ ปัจจุบันนายแหวนส่งต่อความรู้ให้ นายเสกสันต์ แดงไม้ และสมพร แดงไม้ ซึ่งเป็นรุ่นลูก เป็นผู้สืบทอดงานตีมีด สามารถตีมีดและมีดที่เป็นอุปกรณ์ในการทำการเกษตรได้ ใช้วิธีการคล้ายกับในอดีตแต่จะปรับปรุงกรณีที่ตีมีดเพื่อทนแรงในปัจจุบันสามารถทำมีดได้เพิ่มขึ้น ชั้นที่ 1 เหล็กแท่งสำเร็จรูปสั่งซื้อมาจากกรุงเทพฯ ชั้นที่ 2 เตรียมถ่านไม้ไฟ ชั้นที่ 3 ตีขึ้นรูปโดยใช้เครื่องตีแทนการใช้ค้อนปอนด์แบบดั้งเดิม เลือกลูกเหล็กแท่งที่มีความแข็งแรงจะต้องสั่งจากร้านประจำเท่านั้น คือจากสาธุประดิษฐ์ กรุงเทพฯ ตั้งใจให้เป็นกิจการของครอบครัว ที่ส่งต่อยอดความรู้ให้กับคนในครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งร้าน จ.จิ่ง บริการเป็นร้านที่มีความชำนาญในการตีมีดและทำอุปกรณ์การเกษตรเป็นที่นิยมของเกษตรกรทั่วไปเป็นที่รู้จักของทั้งในและนอกสุโขทัย คุณภาพของมีดมีความแข็งแรง ทนทาน ลูกค้าสามารถนำแบบที่ต้องการมาสั่งให้ช่างตีมีดได้ ราคาเริ่มต้นที่ชิ้นละ 200 - 500 บาท 1 วัน ช่างสามารถผลิตมีด ได้ 50 เล่ม

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ทำเป็นอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัว มีการสืบทอดความรู้ในครอบครัว

นายประเจ็ด โพธิ์รี

ช่างทำด้ามมีด ด้ามขวาน

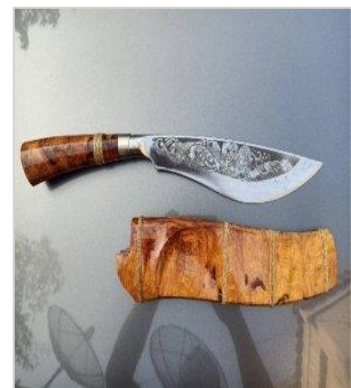
ที่อยู่ เลขที่ 54 / 1 หมู่ 4 ตำบลนาเชิงคีรี อำเภอสี่รีมาศ จังหวัดสุโขทัย

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เดิมเป็นช่างไม้ รับทำงานไม้ตามแบบลูกค้า ช่วงหลังมีคนจ้างงานทำด้ามมีดมาถาม เริ่มทำงานด้ามมีดด้ามขวาน ประมาณ 4 ปีแล้ว จึงลองหัดทำจนสำเร็จ ด้วยเป็นงานที่ละเอียดและสวยงาม จึงเป็นที่บอกต่อและมีคนติดต่อมาให้ทำอยู่เรื่อยๆ เรียนรู้ประยุกต์ด้วยตัวเองจากอาชีพเดิม จนใช้ประสบการณ์ปรับมาสร้างงานไม้ที่มีลักษณะละเอียดและวิจิตรมากขึ้นสามารถทำด้ามมีด ด้ามขวานได้ ในอดีตทำงานไม้ที่เป็นของใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนปัจจุบันงานไม้ทำเพื่อเป็นส่วนประกอบของของใช้ อย่างใดอย่างหนึ่งเช่น มีดหรือดาบ ที่มีลักษณะเฉพาะและมีลวดลายที่สวยงาม นำไม้เนื้อแข็ง ได้แก่ ไม้มะเกลือ ไม้ชิงชัน ไม้พยุง ไม้สัก มาทำด้ามอาวุธ ส่วนตัวมีดสั่งช่างตีมีดทำส่ง แล้วนำมาประกอบเพื่อทำด้ามและจากนั้นจึงให้ช่างถักลายปลอกมีดด้วย หวายและเคลือบด้วยยูรีเทนเพื่อให้เกิดความเงางาม คัดเลือกวัสดุไม้ที่เหมาะสมกับรูปแบบของมีด ดาบหรือขวาน สร้างสรรค์ ผลงานที่มีประสิทธิภาพและทำด้วยใจรัก ด้ามจับมีความเหมาะสมมือจับง่าย ปลอกมีดมีความเรียบร้อย สวยงาม และใช้ไม้ที่มี คุณภาพ รายได้ของการทำด้ามมีดขึ้นอยู่กับชนิดของไม้เช่น หากเป็นไม้มะเกลือ ไม้ชิงชันจะอยู่ที่ราคาเริ่มต้นที่ 3,500 บาท, ไม้ พยุงราคาเริ่มต้นที่ 2,000 บาท ส่วนการทำขวานเริ่มต้นที่ 1,200 บาทขึ้นไป และการทำดาบเริ่มต้นที่ 6,000 บาทขึ้นไป การทำ ด้ามมีดใช้เวลาประมาณ 1 วัน แต่การประกอบทั้งกระบวนการจะใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ทำเพื่อเป็นอาชีพและด้วยความชอบส่วนตัว มีการถ่ายทอดวิธีการทำด้ามมีด ด้ามขวานและฝักมีดแก่คนในครอบครัว

งานเครื่องสด

นางพัชฌिता ลอยมณี (คู่)

ช่างทำฟุ่มน้ำตาลทรงเจดีย์

ที่อยู่ 52 ม.2 ต.ท่าทอง อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เรียนทำฟุ่มน้ำตาลซึ่งเป็นขนมมงคลระดับบูชาทางพุทธศาสนา จากแม่กำนัน (แม่เพ็ญ ลอยมณี) ภูมิใจที่ได้ถ่ายทอดในงานของดีเอกลักษณ์ ตำบลท่าทอง เป็นสิ่งที่ใช้ในเทศกาลออกพรรษาและเทศน์มหาชาติ ถือเป็นเอกลักษณ์ของบ้านท่าทอง โดยสมัยก่อนจะมีการนำไม้มาสลักเป็นลายแตกต่างกันไปในแต่ละบ้านตามงานบุญประเพณีของชุมชน เทคนิค คือ การเคี้ยว น้ำอ้อย โดยใช้กระทะทองเหลืองเคี้ยว จากนั้นนำน้ำอ้อยมาเทลงในพิมพ์ ทิ้งไว้จนแห้ง ภายในจะกลวง รวมกลุ่มกันทำ 3-5 คน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

เสี่ยงต่อการคงอยู่เพราะคนทำเริ่มสูญหายจากชุมชน และผู้ที่ทำฟุ่มน้ำตาลที่มีความชำนาญมากคือ นางประติษฐ์ โฉมเจ็ด พยายามร่วมกันรักษาของที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งเริ่มสูญหาย อยากให้คนรุ่นใหม่มาร่วมสืบทอดทำขนมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ชุมชนท่าทอง

นางกำจัด เกิดทอง

ช่างพับซองใบตอง

ที่อยู่ 10 ม.5 ต.เมืองบางขลัง อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เห็นจากการเข้าวัด จึงได้หัดทำมีความสนใจเฉพาะตัว ไม่มีรายได้ทำในงานบุญ เป็นงานจิตอาสา

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ขาดผู้สืบทอด คนในชุมชน คนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดหรือสนใจในการทำงาน อยากเผยแพร่ความรู้และสอนให้ผู้ที่สนใจ

น.ส.เสมอ ทูเรียน

ช่างปักซองใบตองในงานบุญ ช่างบายศรี

ที่อยู่ 5 ม.1 ต.เมืองบางขลัง อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เริ่มทำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 โดยหัดทำจากคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน ภูมิใจที่ทำซองใบตองlesiy[ในงานบวช งานบุญ เห็นใบตองที่สามารถนำมาใช้ในงานมงคลของท้องถิ่น ใบตองที่มีเอกลักษณ์แบบท้องถิ่นสุโขทัยซึ่งไม่ค่อยเห็นในพื้นที่อื่นๆ เทคนิคที่สำคัญและอุปกรณ์คือใบตอง กรรไกร ลวดเย็บดอกไม้รูปเทียนนุหรือยาเส้นและวิธีการปักที่มีความประณีตแบบสุโขทัย รายได้ ไม่มีค่าตอบแทนร่วมทำในงานบุญ

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีผู้สืบทอด อยากให้อนุรักษ์สืบทอดในรูปแบบต่างๆ แต่ในปัจจุบันยังไม่มีผู้สนใจวิธีการปักซองจากใบตอง

นางกิมเฮียง โดยด่วน

ช่างพับซองใบตอง ดอกไม้จากกระดาษว่าว พานหมากบวชนาค

ที่อยู่ 218 ม.5 ต.ศรีสัชนาลัย อ.ศรีสัชนาลัย (ริมน้ำยม ใกล้สะพานวังยายมาก)

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ทำมาตั้งแต่รุ่นตายายจากการเห็นในชีวิตประจำวัน จึงหัดทำและมีการรวมกลุ่มการทำงานนี้ในงานบุญต่างๆเช่นวัดเชิงคีรี เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และได้ร่วมทำบุญบำรุงศาสนา เอกลักษณะของงานชิ้นนี้คือวิถีชีวิตแบบท้องถิ่นสุโขทัย เป็นการพับซองที่มีความประณีตงดงาม วิธีการประกอบด้วย ใบตอง ใบพลู หมาก ยาเส้น ไม้ก่อด กรรไกร เมื่อเตรียมอุปกรณ์ครบแล้วจึงนำมาม้วนครูจีบและทาใบโพธิ์และจัดทำซองให้สวยงาม ส่วนใหญ่ทำในงานบุญทำเป็นงานอาสาไม่มีค่าใช้จ่าย

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ค่อนข้างเสี่ยงต่อการสูญหาย คนรุ่นใหม่ยังไม่สนใจมาเรียนรู้การรักษาวินัยวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบท้องถิ่นสุโขทัย

น.ส.นฤกร เข้มทอง

ช่างทำตะคันใบตอง

ที่อยู่ วิชาหกกิจใบตองฯ ตรอกตามา ม.1 ต.คลองกระเจง อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

ในปี พ.ศ. 2561 ราคาใบตองตานีตกต่ำมาก จึงยื่นเรื่องเสนอสำนักงานพาณิชย์ และประสานงานกับสภาเกษตรเพื่อศึกษาการใช้ใช้วัสดุธรรมชาติใบตองเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จึงพัฒนาภาชนะจากใบตอง โดยนำใบตองมาตากแห้งและนำมาอัดรูปแบบต่างๆ เช่น ทำเป็น"ตะคัน" ประทับเครื่องให้แสงสว่าง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 จนสามารถออกสู่ตลาดได้ ภูมิใจที่พัฒนาจนได้รับสนับสนุนจากสำนักงานอุตสาหกรรมสุโขทัย พ.ศ. 2565 และได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชน จากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนมีรายได้ ถือเป็นการต่อยอดการทำตะคันแบบดั้งเดิม เพื่อใช้ในงานประเพณีต่างๆได้

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ไม่มีความเสี่ยง มีการสนับสนุนจากภาครัฐ เผยแพร่และทำกันในกลุ่มชุมชน และพัฒนาต่อยอดให้ทันสมัย

นายพงศ์พิสุทธิ นุวัตติวงศ์

ช่างทำเครื่องสด มัลย์ บายศรี อังคาร

ที่อยู่ 41 ม.11 ต.ย่านยาว อ.สวรรคโลก

จุดเริ่มต้นการทำงาน

มาจากยายที่สอนทำตั้งแต่เด็กประมาณ 25 ปี มาแล้วจนชำนาญ และได้เรียนรู้วิชาการทำบายศรีอื่นๆ จากลุง ต่อมาได้เป็นครูที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุโขทัยในปีพ.ศ. 2563 ทำให้ได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษปู่ย่าตายายที่เคยทำมาก่อนและเพิ่มความสวยงามมากขึ้น จนเคยได้รับรางวัลการประกวดกระทงในงานลอยกระทงจังหวัดสุโขทัย เอกลักษณ์ของงานของตนคือการทำบายศรีใบตองที่มีความประณีตละเอียดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

สถานการณ์ผู้สืบทอด

มีผู้สนใจ มีการเผยแพร่ความรู้อย่างเป็นทางการ ให้นักเรียนนักศึกษาและคนในชุมชนอยู่อย่างสม่ำเสมอ

นางดวงดาว แสงนุ่ม (ป้าแม้ง)

ช่างทำกระทงจากใบลาน

ที่อยู่ 501/1 บ้านคู้งหวาย ม. 10 ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 64100

จุดเริ่มต้นการทำงาน

รวมกลุ่มกันทำโดยชุมชนเมืองเก่า แล้วแยกกระจายไปตามหมู่บ้านตั้งแต่บ้านปากคลอง บ้านคู้งหวาย บ้านลิไท ในเขตตำบลเมืองเก่ากว่า 400 คน มีการถ่ายทอดให้คนในครอบครัว บุตรและญาติและคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ วัตถุประสงค์ที่สำคัญคือใบลานซึ่งได้มาจากบ้านวังลึก อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย เอามาตากแดดแล้วย้อมสีแล้วนำมาขึ้นรูปทำเป็นกระทง ทำานนี้เป็นอาชีพเลี้ยงตัวและครอบครัว ราคาเริ่มต้นตั้งแต่ 10 บาทจนถึง 1,000 บาท

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดในชุมชน ได้รับการสนับสนุนเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวและชุมชนตามเทศกาลประจำ

นายทวน ทังหิรัญ

ช่างทำโคมและกระทง

ที่อยู่ 5/1 ม.1 ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 64210

จุดเริ่มต้นการทำงาน

เห็นการทำกระทงประดับหน้าบ้าน จึงสนใจทำกระทงด้วยตนเอง เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการปรับผลงานกระทงและโคมขึ้นมา มีการประดับลายและสกรีนชื่อหน่วยงานติดเป็นผลงานได้ ทำเป็นอาชีพมาแล้วกว่า 8 ปี เป็นงานที่ภาคภูมิใจ ได้ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในสื่อต่างๆของจังหวัดสุโขทัย ได้ฐานลูกค้าจากการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์จากสื่อต่างๆ งานลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ ช่วยสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดสุโขทัย หน่วยงานราชการและเอกชนร่วมกันทำกระทงเพื่อประดับและเพื่อประชาสัมพันธ์จังหวัดสุโขทัยอีกทางหนึ่ง วิธีการสำคัญ 1.นำเหล็กมาตัดและดัดให้ได้เป็นรูปแบบที่ต้องการ เชื่อมเป็นโครงขึ้นได้ 2. นำผ้าย้อมมาตัดเย็บเพื่อสวมเป็นโครง กลีบกระทง 3.หากลูกค้าต้องการลายที่โคมสามารถนำลายที่ต้องการมาพิมพ์ใส่ลงไปได้ เอกลักษณะของโคมคือสามารถถอดประกอบแบบนับคานวนได้ สะดวกต่อการเก็บและการขนส่ง ระยะเวลาในการผลิตขึ้นอยู่กับชิ้นงานประมาณ 1 สัปดาห์ขึ้นไป ราคาต่อชิ้น โคม 20 ถึง 100 บาท กระทง 1,500 บาทถึง 10,000 บาท ขึ้นไป

สถานการณ์ผู้สืบทอด

สืบทอดความรู้ในครอบครัว อยากให้ร่วมอนุรักษ์และเผยแพร่งานฝีมือของคนสุโขทัย ถ้าใครสนใจก็สามารถให้ข้อมูลได้

นายกมล ขอบทอง

ช่างแทงหยวก

ที่อยู่ 28 ซอย 3 (ข้างวัดต้นหาด) ต.เมืองสวรรคโลก อ.สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 64110

จุดเริ่มต้นการทำงาน

แทงหยวกมาตั้งแต่อายุ 24 ปีซึ่งเป็นลูกน้องของพ่อตา ชื่อนายหิบบ แดกสกุล มีระยะการเรียนรู้การทำงานมากกว่า 10 ปี บทบาทในปัจจุบันเป็นผู้สืบทอดโดยตรงจากบรรพบุรุษ เป็นทำงานนี้อย่างต่อเนื่อง และเป็นคนทำงานแทงหยวกในงานศพคนสุดท้ายในสวรรคโลก วิธีการที่สำคัญเริ่มจากการใช้ไม้แปรรูปเพื่อทำเสาจากนั้นใช้ซี่ระแนงทำเป็นหลังคาและชั้นบันได วัสดุที่สำคัญคือต้องใช้ต้นกล้วยตานีเพราะหากใช้กล้วยชนิดอื่นหรือกล้วยน้ำว้าจะมีลักษณะกรอบ เมื่อเลือกกล้วยได้อย่างที่ต้องการแล้วทำการแกะลายลงบนกับกล้วยให้ได้ตามขนาดและลายที่ต้องการ ขั้นตอนสุดท้ายจะประกอบชิ้นงานเข้ากับโครง โดยส่วนใหญ่ใช้กล้วย 13 ต้น การแทงหยวกเป็นเครื่องประดับประกอบในพิธีฌาปนกิจศพซึ่งในพื้นที่สวรรคโลกเคยมีช่างแทงหยวกหลายคนปัจจุบันช่างฝีมือลดลงจึงอยากที่จะสืบสานงานนี้ให้ยู่สืบไป แรงผลักดันที่ยังคงทำงานช่างศิลป์นี้ทำเพื่อใช้ในงานบุญงานอวมงคล การแทงหยวกที่มีความประณีตทำเพื่อเป็นบุญกุศลในงานฌาปนกิจ ระยะเวลาการทำงานมากทำในงานศพจะทำภายใน 24 ชั่วโมงก่อนการฌาปนกิจ รายได้ ราคาต่อชิ้นงานตั้งแต่ 15,000 บาทไปจนถึง 20,000 บาทต่องาน

สถานการณ์ผู้สืบทอด

ยังขาดผู้สืบทอด อยากให้ร่วมกันอนุรักษ์งานแทงหยวก สนใจสามารถมาศึกษาดูงานและเรียนรู้ได้ยินดีที่จะสอนให้

บทที่ 4 ถอดองค์ความรู้สู่ความยั่งยืน

ขอบเขตการทำงานประการหนึ่งในการดำเนินงานวิจัยของสถาบันช่างศิลป์ท้องถิ่นคือการถอดองค์ความรู้ที่สำคัญในพื้นที่ ซึ่งเดิมถ่ายทอดเป็นวาจาในครอบครัวและชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตร และจัดอบรมส่งต่อองค์ความรู้ให้เกิดการต่อยอดให้เกิดคุณค่าในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ ในปีแรกนักวิจัยได้พัฒนาหลักสูตรและจัดอบรมการปั้นเครื่องปั้นดินเผา เครื่องสังคโลกที่ร้านสุเทพสังคโลก ในปีที่สองได้พัฒนาหลักสูตรเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบ ต.ทุ่งหลวง อ.ศรีมาศ และ งานเครื่องจักสาน ว่าวพระร่วง ต.สารจิตร อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จึงขอประมวลสรุปการดำเนินการหลักสูตรทั้งสามไว้ ณ ที่นี้

1. หลักสูตร “การปั้นเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)” เลือกเรียนรูปแบบ 360 ชั่วโมง เรียนทุกวัน (จันทร์-ศุกร์) เป็นเวลา 3 เดือน และหรือ รูปแบบ 260 ชั่วโมง เรียนเฉพาะ เสาร์-อาทิตย์ เป็นเวลา 4 เดือน

คำอธิบายรายวิชา :

ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับความหมายความสำคัญ การอนุรักษ์และการพัฒนาของหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย) เรียนรู้วัตถุดิบ กระบวนการผลิต เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ช่องทางการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ทักษะการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา การบริหารจัดการในการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา การดำเนินการโครงการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

หลักการและเหตุผล

จากประวัติศาสตร์ไทยจารึกว่าราวปี พ.ศ. 1800 พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สถาปนากรุงสุโขทัยเป็นอิสระไม่ขึ้นแก่ขอม อาณาจักรสุโขทัยก็ได้เจริญรุ่งเรือง ดังคำกล่าวที่ว่า “ไพร่ฟ้าหน้าใส” ในศิลาจารึกรามคำแหง ไพร่ฟ้าชาวสุโขทัยเหล่านี้ได้สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปกรรมประเภทต่าง ๆ ทั้งทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และงานหัตถศิลป์ต่าง ๆ นอกจากนี้อาณาจักรสุโขทัยแห่งนี้ยังเป็น เป็นยุคทองของการค้าขาย ซึ่งสิ่งนี้นำไปสู่การไปมาหาสู่กันทำให้สุโขทัยสามารถมียะสงฆ์ต่าง ๆ ที่เป็นทางมรดกภูมิปัญญา มีเอกลักษณ์งดงามเฉพาะตัวทั้งในด้านแนวคิด รูปแบบ และเนื้อหา เป็นที่ยอมรับว่ามีความงามวิจิตรมากที่สุดในสมัยหนึ่งของไทย

มรดกภูมิปัญญาอันมีค่าดังกล่าวจึงทำให้สุโขทัยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก(World Heritage) และได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 66 เมืองจากทั่วโลกเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities Network) จากองค์การยูเนสโก (UNESCO) สาขาหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) อีกด้วย

งานช่างศิลป์ที่โดดเด่นและเป็นที่รู้จักมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์อย่างเครื่องสังคโลกลวดลายเฉพาะของสุโขทัยนั้น เป็นงานศิลป์ที่มีการสืบทอดกันในครอบครัว และชุมชน ด้วยสังคมและกาลเวลาที่เปลี่ยนไป เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่องานสังคโลกอาจเสี่ยงต่อการสูญหาย และเสี่ยงต่อช่างศิลป์ท้องถิ่นขาดผู้สืบทอด ดังนั้นเพื่อเป็น

อนุรักษ์และสืบสานไว้ให้เป็นระบบ มิให้สูญหาย รวมถึงการส่งเสริมให้ชนรุ่นใหม่รับมรดกภูมิปัญญาช่างศิลป์ท้องถิ่นเป็นอาชีพ และร่วมขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน ท้องถิ่น เมือง และประเทศชาติต่อไป

โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถและคุณลักษณะที่มี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบเครื่องสังคโลกที่เป็นแบบเฉพาะของจังหวัดสุโขทัย มีทักษะการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาและสามารถบริหารจัดการในการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาได้

ประโยชน์ของผู้เข้ารับการอบรมจนแล้วสามารถประกอบอาชีพ/ปฏิบัติงาน

1. มีทักษะการปฏิบัติการ พัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากกระบวนการผลิตหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาสามารถเป็น ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา ทั้งในหน่วยงานรัฐเอกชน หรือ การประกอบเป็นอาชีพอิสระ
2. มีการพัฒนาทักษะในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนด้วยกัน พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นทีม พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบในงานที่มอบหมายให้ครบถ้วนตามกำหนดเวลา
3. มีทักษะการแปรความหมาย การประมาณการณ การคิดคำนวณ และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพผลิตหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา

โครงสร้างหลักสูตร

มีหน่วยการเรียนรู้หลัก 4 หน่วย ประกอบด้วยการเรียนรู้ทฤษฎีและกิจกรรมปฏิบัติ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ช่องทางการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ 2 ส่วน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา รากเหง้าความเป็นมา ความสำคัญของการอนุรักษ์สืบสานจากเอกสารเกี่ยวข้องและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของการเตรียมดิน และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ 2) การวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ความต้องการของตลาด, การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์, การเลือกทำเลที่ตั้ง, แหล่งเรียนรู้ และการตัดสินใจในการเลือกอาชีพ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สาระการเรียนรู้เป็นส่วนที่จะเน้นทักษะการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบสุโขทัยที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจริง โดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นตอนการเตรียมดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย) ประกอบด้วย การเตรียม วัสดุ/อุปกรณ์ในการปั้น, การเตรียมดิน, เตรียมสถานที่/พื้นที่ จากนั้นจึงนำไปสู่ขั้นตอนการออกแบบ การปั้นเครื่องปั้นดินเผา รูปทรงต่างๆ 3 ขั้นตอนการตกแต่งและการวาดลายขั้นตอน การตาก เตรียมการก่อนเผา ขั้นตอนการเผาและเคลือบ ขั้นตอน การตรวจสอบผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนการบำรุงรักษาเครื่องมือ และรวมไปถึงความรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้องในการปั้นเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การบริหารจัดการในการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)

ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ที่สามารถบริหารจัดการ การควบคุมคุณภาพ ลดต้นทุนเครื่องปั้นดินเผาได้เพื่อใช้ในการ ประกอบอาชีพได้ โดยมีสาระการเรียนรู้หลัก 2 ส่วน ดังนี้ 1) การบริหารจัดการเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ การจัดการควบคุมคุณภาพเครื่องปั้นดินเผาและแนวทางการลดต้นทุนในการปั้นเครื่องปั้นดินเผา 2) การจัดการตลาด เครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ แนวทางการทำฐานข้อมูลลูกค้า, การกระจายเครื่องปั้นดินเผาไปสู่ตลาดผู้บริโภค, แนวคิดและการปรับเปลี่ยนแบบอย่างสร้างสรรค์ให้เข้ากับกลุ่มผู้บริโภค และการวิเคราะห์จัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 โครงการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)

ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ของการจำลองการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ ความสำคัญของโครงการ อาชีพเครื่องปั้นดินเผา, ประโยชน์ของการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา, องค์ประกอบของโครงการประกอบอาชีพ

เครื่องปั้นดินเผา, การเขียนโครงการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา, การประเมินความเหมาะสม และสอดคล้องของโครงการอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

จากหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 4 หน่วยสามารถสร้างเป็นโครงสร้างหลักสูตรที่แสดงให้เห็นจำนวนชั่วโมงโดยแบ่งออกเป็น ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจำนวน 2 หลักสูตรได้แก่ โครงสร้างหลักสูตร 360 ชั่วโมง เรียนทุกวัน (จันทร์-ศุกร์) เวลา 3 เดือน และ โครงสร้างหลักสูตร 260 ชั่วโมง เรียนเฉพาะ เสาร์-อาทิตย์ ระยะเวลา 4 เดือน ดังตาราง

โครงสร้างหลักสูตร 360 ชั่วโมง เรียนทุกวัน (จันทร์-ศุกร์) เวลา 3 เดือน

ที่	หน่วยการเรียนรู้	ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
1	ช่องทางการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	15	6	21
2	ทักษะการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	29	240	269
3	การบริหารจัดการในการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	23	0	23
4	โครงการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	22	25	47
รวม		89	271	360

โครงสร้างหลักสูตร 260 ชั่วโมง เรียนเฉพาะ เสาร์-อาทิตย์ ระยะเวลา 4 เดือน

ที่	หน่วยการเรียนรู้	ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
1	ช่องทางการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	10	5	15
2	ทักษะการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	27	170	197
3	การบริหารจัดการในการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	15	0	15
4	โครงการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	12	21	33
รวม		64	196	260

เกณฑ์การประเมิน

ประเมินจากการให้คะแนนในแต่ละหน่วย

หน่วยที่ 1	ช่องทางการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	10	คะแนน
หน่วยที่ 2	ทักษะการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	50	คะแนน
หน่วยที่ 3	การบริหารจัดการในการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	20	คะแนน
หน่วยที่ 4	โครงการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)	20	คะแนน
รวม		100	คะแนน

เกณฑ์การตัดสิน

ช่วงคะแนน	เกรด
80-100 คะแนน	4
70-79 คะแนน	3
60-69 คะแนน	2
50-59 คะแนน	1
0-49 คะแนน	0

หมายเหตุ เวลาฝึกอบรมต้องไม่น้อยกว่า 80 เปอร์เซ็นต์

ระยะเวลาในการเรียน

ผู้เรียนต้องเข้าเรียนไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง/วัน

ศักยภาพในการเรียนการสอน

1. แหล่งศึกษาค้นคว้า

- ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา เอกสาร สถานประกอบการ
- แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่น เครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน, สื่อพื้นบ้าน ห้องสมุด และสื่ออิเล็กทรอนิกส์
- หนังสือ ตำรา

2. สถานที่และอุปกรณ์การฝึกอบรม

2.1 สถานที่ ปฐมนิเทศและภาคทฤษฎีที่วิทยาลัยชุมชนสุโขทัย ฝึกปฏิบัติที่แหล่งเรียนรู้เครือข่าย สุเทพสังคโลก ต.เมืองเก่า อ.เมืองสุโขทัย จ.สุโขทัย

2.2 อุปกรณ์การฝึกอบรม

- 2.2.1 สื่อการสอน ได้แก่ เครื่องฉายภาพ ต้นแบบผลงานจริง เอกสารการสอน เป็นต้น
- 2.2.2 เครื่องมือ อุปกรณ์ ได้แก่ เต้าเผา ดิน ปูนพลาสติกอร์ส เป็นต้น

3. **ศักยภาพผู้สอน** วิทยากรหลักได้แก่ นายอลงกต สุขดี บุตรเขยของครูสุเทพ พรหมเพชร ครูศิลป์ของแผ่นดิน" ปี 2565 (กลุ่มงานเครื่องดิน - เครื่องสังคโลก) ปฏิบัติหน้าที่อย่างความชำนาญแตกฉานจนสามารถเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ และเป็นแบบอย่างหรือเป็นที่ปรึกษาพร้อมพัฒนาให้กับผู้เรียนได้ สามารถพัฒนาทักษะ เป็นผู้นำทางแก่ผู้เรียน โดยการจัดขั้นตอนของกิจกรรมการสอนเป็นลำดับนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) **ผลการเข้าอบรมหลักสูตร** มีผู้เรียนสนใจเข้าเรียนจำนวน 6 ราย โดยทุกรายเลือกเรียนหลักสูตร 260 ชั่วโมง ในวันเสาร์-อาทิตย์ เป็นระยะเวลา 3 เดือน เริ่มเรียนตั้งแต่กลางเดือนพฤศจิกายน 2565 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2566 โดยมีผู้เรียนที่มีฐานอาชีพต่างกัน 3 รูปแบบ คือ เป็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 2 ราย นักเรียนระดับอาชีวศึกษา จำนวน 2 ราย และประชาชนทั่วไป 2 ราย ผู้เรียนที่เป็นประชาชนทั่วไปมีอัตราการเข้าเรียนสูงที่สุด ส่วนผู้เรียนที่เป็นนักเรียนมีอัตราการเข้าเรียนน้อยแต่สามารถเข้าเรียนได้ครบตามกำหนดที่ผ่านเกณฑ์ เนื่องจากมีกิจกรรมที่ต้องทำที่โรงเรียนบางสัปดาห์แต่ไม่มีผลต่อการอบรมหลักสูตรระยะสั้น ผู้เรียนทุกท่านสามารถผ่านเกณฑ์การอบรมและมีทักษะในการทำเครื่องสังคโลก

ผลการประเมินทักษะ 5 ด้านของผู้เข้าเรียนในหลักสูตรระยะสั้น ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและทักษะวิชาชีพเฉพาะการทำเครื่องสังคโลก จากผลการประเมินผู้เรียน พบว่า 1.) ทักษะด้านความสามารถในการสื่อสาร ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการรับ-ส่งสาร มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดความเข้าใจของตนเองได้ การใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ มีการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ในการเรียนรู้ได้และเลือกรับและไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยเหตุผล และถูกต้อง ผลการประเมินผู้เรียนโดยรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับ ดีมาก และดี ผู้เรียนทั้งหมดสามารถสื่อสารและสามารถถ่ายทอดความต้องการออกมาในรูปแบบการสื่อสารที่อยู่ในกาละเทศะที่เหมาะสมได้เป็นอย่างดี

หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น การปั้นเครื่องปั้นดินเผา (เครื่องสังคโลก แบบสุโขทัย)

2. หลักสูตรงานเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบ ต.ทุ่งหลวง อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย

- ถอดองค์ความรู้

บ้านทุ่งหลวงเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ไม่ปรากฏประวัติการอพยพย้ายถิ่นฐาน มาจากต่างถิ่น ผู้คนในชุมชนยังคงวิถีชีวิตแบบคนสุโขทัยดั้งเดิม และทุกหมู่บ้านตั้งแต่สมัยก่อนจะทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก เกือบทุกครัวเรือน สินค้าพื้นเมืองในตำบลทุ่งหลวง ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา หม้อกรัน กระถาง หม้อดินเผาเพื่อการประกอบอาหาร

ลักษณะการผลิตเชิงเศรษฐกิจของเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง

ในปัจจุบันประชากรบ้านทุ่งหลวงส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรมและเครื่องปั้นดินเผาจะทำเป็นอาชีพเสริมหลังว่างจากงานเกษตรกรรม ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจะจัดอยู่ในประเภทเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบ เป็นของประดับเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน อาทิ กระถาง หม้อ ดิน โถง คนโท กาน้ำ และของประดับตกแต่งต่างๆ ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง

วัตถุดิบและกรรมวิธีผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง เป็นเหนียวพื้นบ้านทั่วไปที่ยังหาได้จากภายในชุมชน แหล่งวัตถุดิบที่ใช้เป็นแหล่งสาธารณะ โดยใช้แหล่งเดิมเป็นประจำจึงไม่มีการพัฒนาคุณภาพวัตถุดิบ และไม่สามารถพัฒนาเป็นเนื้อดินให้ทนไฟสูงที่มีความแกร่งมากกว่าเดิมได้ กระบวนการเผาผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่ยังคงใช้ตามแบบผสมผสานกับวิธีการใหม่ๆ ซึ่งรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา มีทั้งผลิตตามแบบดั้งเดิมและพัฒนาเป็นรูปแบบอื่นๆตามยุคสมัย เครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวงที่ทำมากที่สุดคือ หม้อกับโคมฉลุ ปัจจุบันเป็นการผลิตตามการสั่งซื้อในรูปแบบใหม่ๆ เช่น โถงสำหรับแขวนนอน กระถางต้นไม้ หม้อดินจุ่ม เป็นต้น รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ขายดีที่สุดของบ้านทุ่งหลวง ส่วนมากเป็นรูปแบบตามลูกค้าสั่ง ส่วนการปั้นแบบที่ชาวบ้านทุ่งหลวงนิยมทำก็คือการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เพราะจะทำได้เยอะและเร็ว ช่างบางรายสามารถทำได้ถึงวันละกว่า 100 ลูก

การประกอบอาชีพของช่างปั้นในบ้านทุ่งหลวงส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการและเป็นช่างปั้นอิสระ โดยมีวิธีการเรียนการสอน การสืบทอดกันภายในครอบครัวและเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ในรูปแบบ วิทยาลัยใต้ถุนบ้าน

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ทำตามลูกค้าสั่ง มีการรวมกลุ่มในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยสมาชิกช่วยกันออกความเห็นในการพัฒนา มีองค์กรภาครัฐเข้ามาจัดฝึกอบรมให้กับสมาชิก หน้าที่หลักของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นคือหาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาต่างๆ ลูกค้าของทุกชุมชน ส่วนใหญ่กลับมาซื้อเพิ่มเติมมากกว่าปีละ 2 ครั้ง ไม่มีการเก็บข้อมูลของลูกค้าใช้วิธีจดจำว่าใครเคยเป็นลูกค้าบ้าง จึงไม่มีการนำข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์

ด้านการตลาดและจำหน่าย ส่วนใหญ่ขายส่งตามรายการสั่งซื้อ มีพ่อค้ามารับซื้อถึงในชุมชนและขายปลีกที่โรงงานหรือหน้าร้านให้กับลูกค้า ลูกค้าส่วนใหญ่ของทุกชุมชนคือพ่อค้าคนกลางนำไปจำหน่ายต่อ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ขายดีที่สุดของบ้านทุ่งหลวง ส่วนมากเป็นรูปแบบตามลูกค้าสั่ง รายได้เฉลี่ยของการขายเครื่องปั้นดินเผาอยู่ที่ประมาณ 30,000 บาทต่อเดือน ซึ่งส่วนใหญ่คิดว่าเป็นรายได้ที่เพียงพอ

เครื่องปั้นดินเผาของบ้านทุ่งหลวงในปัจจุบันจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่ผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านผลิตเพื่อส่งขายเท่านั้น ลักษณะการใช้ชีวิตของคนในชุมชนที่มีความเชื่อมโยงไปยังเครื่องปั้นดินเผาทำให้เกิดเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้โดยที่ยังอยู่บนรากฐานการอนุรักษ์เอกลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นแหล่งสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อชุมชนไปจนถึงระดับจังหวัด สุโขทัย ดังนั้นวิถีชีวิตและงานช่างปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวงจึงสามารถทำให้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่พึงประสงค์ ในแง่ของการเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดรายได้ต่อคนในชุมชน ที่มาจากรศกยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่มากมายในชุมชนเอง

แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร งานเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบ

ครูช่างศิลป์

1. ครูน้อย จัวนรายณ์ อายุ 90 ปี ลายเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง
2. ครูจันทร์แรม อ้นทอง อายุ 58 ปี วิทยาลัยใต้ถุนบ้านทุ่งหลวง
3. ครูตรีณัฐรา ยิงกุลภคิน อายุ 44 ปี หอมกลิ่นดินโขทัย บ้านทุ่งหลวง
4. ครูจันทรา ชว่มพรม อายุ 43 ปี เครื่องสังคโลก (สังคโลก อารัต)

5. ครุณาภาพร อ้นทอง อายุ 33 ปี วิทยาลัยไถ่ถุนบ้านทุ่งหลวง
6. ครูราเชนทร์โสภาคศรี อายุ 28 ปี เครื่องปั้นสังคโลก งานภาพวาด จิตรกรรม (ราเชนทร์ อาร์ต ฟาร์ม)

หลักสูตรช่างศิลป์ท้องถิ่น
สาขาช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบสุโขทัย

หลักสูตรนี้จัดทำขึ้นโดยวิทยาลัยชุมชนสุโขทัย เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนในท้องถิ่น ให้มีความรู้และทักษะในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบสุโขทัย และสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้

แผนการศึกษา
หลักสูตรประกาศนียบัตรช่างศิลป์ท้องถิ่น
ช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบสุโขทัย

- 1. การเตรียมวัตถุดิบและอุปกรณ์เครื่องปั้นดินเผา
- 2. กรรมวิธีการเตรียมดิน
- 3. กระบวนการผลิตโดยการขึ้นรูปด้วยวิธีต่าง ๆ
- 4. การตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา
- 5. กรรมวิธีการตากและการเผา
- 6. การตรวจสอบเครื่องปั้นดินเผาหลังการผลิต
- 7. การบำรุงรักษาเครื่องปั้นดินเผา และอุปกรณ์
- 8. ฝึกปฏิบัติการปั้นเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย

วิทยาลัยชุมชนสุโขทัย
หมู่ที่ 3 บ้านจันทน์พลา ตำบลวังน้ำจันทน์
อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 64110
www.skcc.ac.th โทร 081-5964833

ศูนย์จัดกิจกรรม วิทยาลัยชุมชนสุโขทัย
อาคารมูลนิธิพุทธเรืองฤทธิ์ วัดสว่างอารมณ์วรวิหาร
163 ถนนหน้าเมือง ตำบลเมืองสวรรคโลก
อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 64110

“ช่างศิลป์ท้องถิ่น”

โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนในท้องถิ่น ให้มีความรู้และทักษะในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบสุโขทัย และสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้

10 ประเภทงานช่างศิลป์ท้องถิ่น

- งานปั้นดินเผา
- งานปั้นเครื่องปั้นดินเผา
- งานปั้นเครื่องปั้นดินเผา
- งานปั้นเครื่องปั้นดินเผา
- งานปั้นเครื่องปั้นดินเผา
- งานปั้นเครื่องปั้นดินเผา
- งานปั้นเครื่องปั้นดินเผา
- งานปั้นเครื่องปั้นดินเผา
- งานปั้นเครื่องปั้นดินเผา
- งานปั้นเครื่องปั้นดินเผา

“ช่างศิลป์ท้องถิ่นสุโขทัย”

งานช่างศิลป์ท้องถิ่นสุโขทัย มีลักษณะเด่นในด้าน การขึ้นรูป การตกแต่ง และการเผา ซึ่งมีความแตกต่างจากงานช่างศิลป์ท้องถิ่นอื่น ๆ

1. การขึ้นรูป 2. การตกแต่ง 3. การเผา 4. การเคลือบ 5. การขึ้นรูป 6. การตกแต่ง 7. การเผา 8. การเคลือบ 9. การขึ้นรูป 10. การตกแต่ง 11. การเผา 12. การเคลือบ 13. การขึ้นรูป 14. การตกแต่ง 15. การเผา 16. การเคลือบ 17. การขึ้นรูป 18. การตกแต่ง 19. การเผา 20. การเคลือบ

วิทยาลัยชุมชนสุโขทัย
หมู่ที่ 3 บ้านจันทน์พลา ตำบลวังน้ำจันทน์
อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 64110
www.skcc.ac.th โทร 081-5964833

หลักสูตรเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบ ณ บ้านทุ่งหลวง อำเภอศรีมามาศ จังหวัดสุโขทัย

วิชา 1 การเตรียมวัตถุดิบและอุปกรณ์เครื่องปั้นดินเผา

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจวัตถุดิบและอุปกรณ์สำคัญได้แก่ 1.) ดินในการใช้ทำเครื่องปั้นดินเผา เช่น แหล่งดิน การเตรียมดิน 2.) อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเครื่องปั้นดินเผา อุปกรณ์เฉพาะถิ่น เช่น เตาเผา เครื่องอัดดิน แม่พิมพ์ เป็นต้น 3.) สถานที่ที่เหมาะสมในการทำเครื่องปั้นดินเผา

วิชา 2 กรรมวิธีการเตรียมดิน

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการเตรียมดินเพื่อทำเครื่องปั้นดินเผา เช่น การทำความสะอาดดิน การหมักดินในบ่อเพื่อทำเป็นน้ำดิน โดยผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับผู้สอน

วิชา 3 กระบวนการผลิตโดยการขึ้นรูปด้วยวิธีต่าง ๆ

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนการทำเครื่องปั้นดินเผารูปทรงต่างๆเน้นอุปกรณ์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ได้แก่ 1.) การขึ้นรูปแบบหล่อ 2.) การขึ้นรูปแบบมีแม่พิมพ์ 3.) การขึ้นรูปแบบหล่อโดยผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับผู้สอน

วิชา 4 การตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นศิลปะรูปแบบเฉพาะถิ่น เช่น การแกะสลักลาย หรือฉลุลวดลาย โดยผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับผู้สอน

วิชา 5 กรรมวิธีการตากและการเผา

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับกรรมวิธีการเตรียมการก่อนเผาเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ 1.) การตากผลิตภัณฑ์เพื่อป้องกันไม่ให้ขึ้นงานแตกร้าว 2.) การเผา ประเภทของเตาเผา การกำหนดอุณหภูมิสำหรับเครื่องปั้นดินเผา วิธีการเผาแบบโบราณเฉพาะถิ่น การเก็บชิ้นงานหลังจากเผา เป็นต้น โดยผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับผู้สอน

วิชา 6 การตรวจสอบเครื่องปั้นดินเผาหลังการผลิต

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการตรวจเช็คเครื่องปั้นดินเผาหลังการผลิต ให้ตรงตามมาตรฐานได้ และการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้จากการทำปั้นดินเผา โดยผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับผู้สอน

วิชา 7 การบำรุงรักษาเครื่องปั้นดินเผา และอุปกรณ์

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการบำรุงรักษาผลิตภัณฑ์หลังจากการผลิต และการดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการทำเครื่องปั้นดินเผา

วิชา 8 ฝึกปฏิบัติการปั้นเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติปั้นเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย เพื่อจะเป็นผลงานสรุปการเรียนรู้ของตัวนักศึกษาเอง

หมายเหตุ : สถานที่เรียน แหล่งเรียนรู้ในเครือข่ายวิทยาลัยชุมชนสุโขทัย เช่น วิทยาลัยไถ่ถุนบ้าน บ้านทุ่งหลวง อ.ศรีมาต จ.สุโขทัย, เมืองบางขลัง วันและเวลาในการเข้าเรียนกำหนดโดยผู้เรียนและผู้สอน ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดวิทยาลัยชุมชน

โครงสร้างหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบ

ลำดับ/	เรื่อง	ชั่วโมง	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
01	การเตรียมวัตถุดิบและอุปกรณ์เครื่องปั้นดินเผา	2	4
02	กรรมวิธีการเตรียมดิน	2	4
03	กระบวนการผลิตโดยการขึ้นรูปด้วยวิธีต่าง ๆ	2	4
04	การตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา	2	4
05	กรรมวิธีการตากและการเผา	2	4
06	การตรวจสอบเครื่องปั้นดินเผาหลังการผลิต	2	4
07	การบำรุงรักษาเครื่องปั้นดินเผา และอุปกรณ์	2	4
08	ฝึกปฏิบัติการปั้นเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยและศึกษาดูงาน	-	6
		14	34
รวม		48	

*หลักสูตร 1 เดือน เรียนสัปดาห์ละ 2 วัน

3. หลักสูตรงานว่าว พระร่วง พระลือ ต.สารจิตร อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย

- ถอดองค์ความรู้

บ้านคุงพัฒนากับตำนานว่าวพระร่วงพระลือ

บ้านคุงพัฒนาเป็นชุมชนที่มีการรื้อฟื้นประเพณีการเล่นว่าวพระร่วง จากวิถีดั้งเดิมของชุมชน เพื่อต่อยอดการเป็นชุมชนท่องเที่ยว โดยนำเสนอเรื่องราวตำนานพระร่วงเป็นจุดขาย ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวถึงร้อยละ 35 รายได้ที่เกิดขึ้นหลักๆ เกิดจากการจัดงานประกวด ว่าวพระร่วง-พระลือ ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจและเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจ และยังเป็นการอนุรักษ์ตำนานท้องถิ่น ที่มีความเชื่อความผูกพันต่อพระร่วง-พระลือซึ่งมีอิทธิพลต่อคนสุโขทัย สองพี่น้องที่ชอบเล่นว่าวและมีเรื่องราวเชื่อมโยงถึงประวัติศาสตร์ที่ได้มีการค้นพบหลักฐานต่างๆ ที่อาจบ่งชี้ได้ว่าเป็นเส้นทางถนนพระร่วง ซึ่งคนสมัยโบราณใช้ในการคมนาคมขนส่ง

การจัดงานในทุกๆ ปี เราจะได้เห็นรอยยิ้มของชุมชนจากความสุขที่ได้ทำว่าวสวยๆ มาประกวดกัน อดดีมือและความคิดสร้างสรรค์ ทั้งประเภทสวยงามและว่าวที่มีเสียงดัง อีกทั้งมีการประกวดประชันรู้ว่ ได้เห็นขั้นตอนความชำนาญและทักษะการเลือกและเหลาไม้สำหรับโครงว่าวและการตัดปะติดกระดาษ อันเป็นว่าวที่มีรูปแบบเฉพาะถิ่น อีกทั้งความสุขของผู้คนที่มาเชียร์การวิ่งว่าว ทำให้เกิดคุณค่าและความสามัคคีในชุมชน

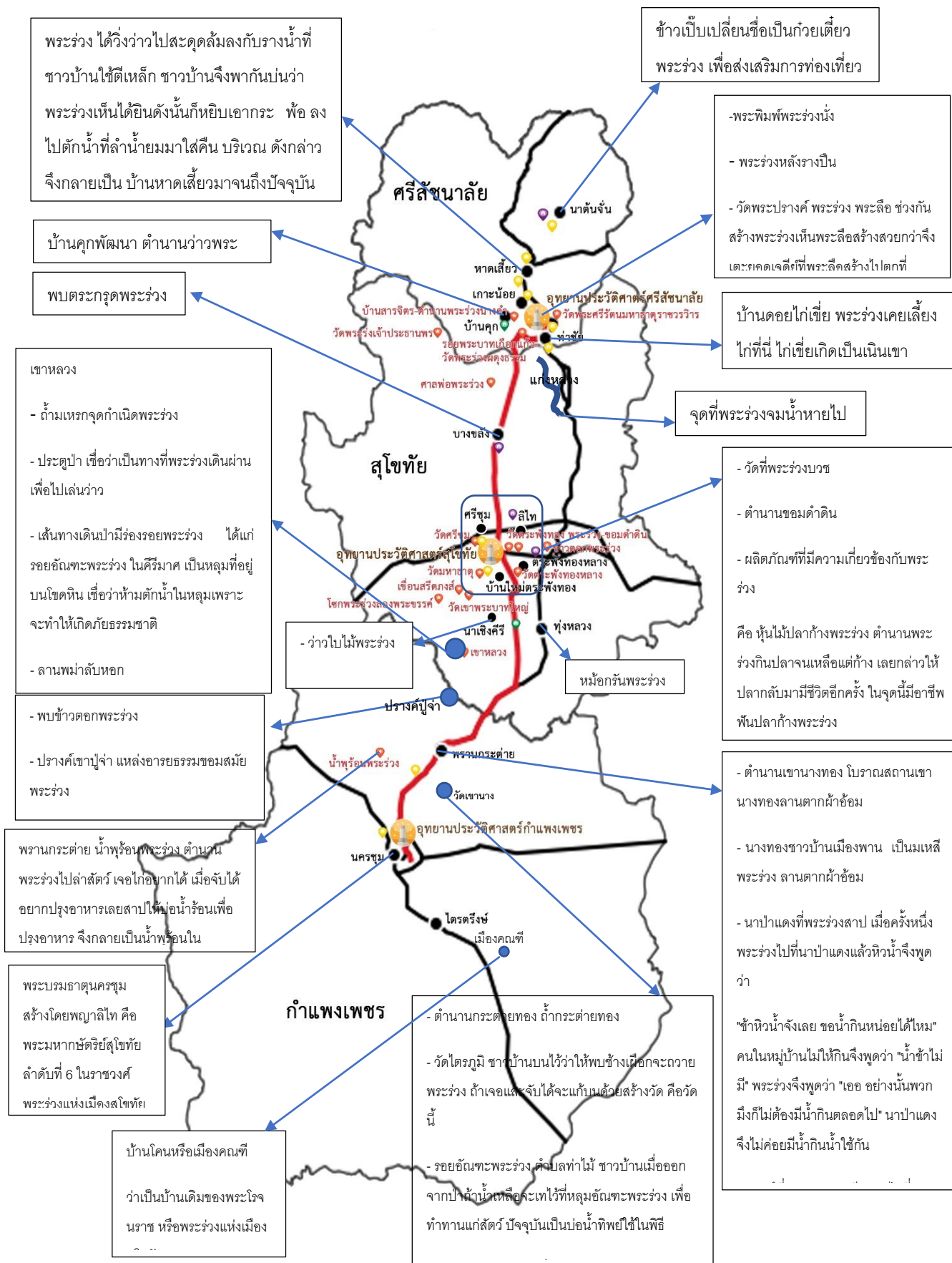
แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร งานทำว่าวพระร่วง พระลือ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ถอดองค์ความรู้ของงานจักสาน ว่าวพระร่วง พระลือ สามารถนำเสนอแนวทางพัฒนาหลักสูตรการทำว่าวพระร่วง พระลือ ดังนี้

ครูช่างศิลป์

1. ครูพรวน แผลงฤทธิ์ อายุ 68 ปี ทำว่าวพระร่วง อ.ศรีสัชนาลัย
2. ครูสมาน หอมกระฐิน อายุ 63 ปี ทำว่าวด้อยด้อย
3. ครูสนอง คันสร อายุ 56 ปี การทำว่าวท้องถิ่นสุโขทัย ย่านยาว สวรรคโลก
4. ครูธีรพล เกื่อนแพ อายุ 34 ปี ตำบลปากแคว อ.เมืองสุโขทัย
5. ครูเฟื้อ จันทราช ช่างทำไม้คานว่าว อ.สวรรคโลก
6. ครูสมศักดิ์ บัวแก้ว ช่างทำว่าวพระร่วง อ.ศรีสัชนาลัย
7. ช่างทำว่าวใบไม้ อ.ศรีมาศ

เรื่องเล่าตำนานพระร่วงที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดสุโขทัย

คำอธิบายรายวิชาหลักสูตรการทำวาว

วิชา 1 การคัดเลือกวัสดุและเตรียมอุปกรณ์ในการทำวาว

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการคัดเลือกวัสดุสำคัญในการทำวาว ได้แก่ 1.) การคัดเลือกไม้ไผ่ แหล่งไม้ไผ่ การทดสอบไม้ไผ่ เป็นต้น 2.) การเตรียมวัสดุทำรูปร่างวาวแต่ละชนิด เช่น ไบลัง กระดาษ เชือก เป็นต้น

วิชา 2 การผ่า การเหลาไม้ไผ่เพื่อเป็นส่วนประกอบในการทำวาว

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการผ่าไม้ไผ่ การเหลาไม้ไผ่ ตามขนาดและรูปแบบเฉพาะของชนิดวาว การนำไม้ไผ่ไปตาก เพื่อลดน้ำหนักของวาวลง ตากประมาณ 1-2 ปี

วิชา 3 การขึ้นโครงวาว มัดด้าย

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับกรรมวิธีในการประกอบ เพื่อขึ้นโครงตัววาว ติดกาวและมัดด้าย ตามชนิดของวาว ส่วนประกอบของวาว 1 ตัว คือ อีตวาว ปีก โครงกลาง และขา

วิชา 4 การตัดไบลัง ต้มไบลัง

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการตัดไบลัง เพื่อทำไบฮีด ทำให้เกิดเสียงเวลาวาวขึ้น ไบลังต้ม เพื่อลดความชื้น ทำให้เหนียวขึ้น

วิชา 5 การถักลายของตัววาว

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการถักลายเพื่อให้ตัววาวแข็งแรงโดยการยึดกับโครงวาว

วิชา 6 การลองเสียงอีตวาว

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการนำไบฮีดมามาลองเสียง โดยจับหมุนรอบตัวของตัววาว ใช้กรรไกรตัดเพื่อปรับขนาดของไบลังให้บางลง เพื่อให้เสียงดังขึ้น จนเป็นที่พอใจของผู้ทำวาว

วิชา 7 การตัดลายกระดาษ แปะลงตัววาว

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการตัดลายกระดาษ ให้ได้รูป ค่อย ๆ แกะ ทีละนิด ๆ แปะลงตัววาว ตามจินตนาการของผู้ทำวาว ลายดั้งเดิมของวาว คือ ลายปลาตะเพียน ลายปลาไทย สังคโลก เป็นอัตลักษณ์ของวาวพระร่วงที่สืบทอดมาอย่างยาวนานจากครั้งสมัยสุโขทัย มีลวดลายมาจาก ปลาสาย ปลาเนื้ออ่อน ปลาชะโอน ซึ่งนิยมเขียนลงบนถ้วยชามสังคโลก หรือวาว เพื่อความสวยงาม และบ่งบอกถึงถิ่นฐานนั้น ๆ ส่งเสริมให้เยาวชน รักในงานศิลปะของบ้านเกิด และรักในสิ่งที่สร้างสรรค์จากมือของตนเอง

วิชา 8 ฝึกปฏิบัติการทำวาวพระร่วง

คำอธิบาย : สาระการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับการทำวาวพระร่วง เพื่อเป็นผลงานสรุปการเรียนรู้ของตัวนักศึกษาเอง ตามความถนัดของตนเอง เช่น วาวพระร่วง วาวอีแซว เป็นต้น

หมายเหตุ : สถานที่เรียน แหล่งเรียนรู้ในเครือข่ายวิทยาลัยชุมชนสุโขทัย เช่น บ้านคุปพัฒนา อ.ศรีสัชนาลัย, บ้านย่านยาว อ.สวรรคโลก, บ้านปากแคว อ.เมืองสุโขทัย เป็นต้น วันและเวลาในการเข้าเรียนกำหนดโดยผู้เรียนและผู้สอน ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดวิทยาลัยชุมชน

ข้อเสนอแนะทางการสืบสานงานช่างศิลป์ท้องถิ่นสู่การศึกษาโดยชุมชน 6 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1. รวบรวมฐานข้อมูลช่างศิลป์ท้องถิ่นของชุมชน ให้อยู่ในรูปแบบฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำ การอนุรักษ์งานช่างศิลป์ท้องถิ่นแลพสามารถเป็นข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจได้ ฐานข้อมูลนี้อาจเกิดประโยชน์ได้ในหลายหน่วยงาน เช่น

หน่วยงานการศึกษาในการหาช่างศิลป์ที่มีความรู้ไปถ่ายทอดแก่เยาวชน หรือหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ข้อมูลที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น

ขั้นที่ 2. จัดทำแผนที่และฐานข้อมูลอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้เห็นภาพรวมของขอบเขตช่างศิลป์และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจที่ตรงกัน

ขั้นที่ 3. ประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของการดำรงอยู่ของงานช่างศิลป์ เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพข้อจำกัดของงานช่างที่เป็นปัจจุบันและหาแนวทางแก้ไขต่อยอดได้โดยง่ายและทันเวลา

ขั้นที่ 4. ถอดองค์ความรู้จากงานช่างศิลป์ โดยสังเคราะห์ให้เกิดเป็นขั้นตอนในรูปแบบหลักสูตรการเรียนการสอนที่ระบุความสำคัญ ชั่วโมงการเรียน สถานที่เรียน และแนวทางในการต่อยอดเป็นอาชีพ

ขั้นที่ 5. การสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่ข้อมูลและประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย

การสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่ข้อมูลและประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย โดยวิธีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานช่างศิลป์ท้องถิ่น เช่น การจัดประชุม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากช่างศิลป์ การจัดกิจกรรมให้ทดลองทำงานช่างศิลป์ท้องถิ่น แก่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเยาวชน กลุ่มนักท่องเที่ยวหรือกลุ่มประชาชนทั่วไปที่สนใจและมีแนวคิดในการประกอบอาชีพจากองค์ความรู้งานช่างศิลป์ท้องถิ่น

ขั้นที่ 6. สร้างระบบสู่การจัดการที่มาตรฐาน

การสร้างระบบสู่การจัดการที่มาตรฐาน โดยการเสนอข้อมูลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้งานช่างศิลป์ท้องถิ่นเข้าระบบการศึกษาตามมาตรฐาน ซึ่งในการศึกษาคครั้งนี้เป็นศึกษาเพื่ออนุรักษ์ ให้เกิดความยั่งยืนและเกิดผลกระทบในด้านดีทางเศรษฐกิจของงานช่างศิลป์ด้วยการนำองค์ความรู้มาสร้างเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อเป็นการศึกษาทางเลือก และเป็นหลักสูตรที่ผู้เรียนสามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพได้

แนวทางการสืบสานงานช่างศิลป์ท้องถิ่นสู่การศึกษาโดยชุมชน 6 ขั้นตอน เป็นแนวทางที่ตั้งอยู่บนรากฐานของไตรสิกขา ที่เป็นหลักการสำคัญของการพัฒนา ได้แก่ ศีล สมภาณี ปัญญา โดย ศีล ทำให้ช่างศิลป์สามารถสร้างผลงานช่างและก่อให้เกิดเป็นอาชีพอันสุจริต ส่วน สมภาณี คือ การคิดวิเคราะห์ที่ก่อให้เกิดการพัฒนานำมาซึ่งองค์ความรู้ และปัญญา คือ การต่อยอดงานช่างศิลป์ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มากร่วมกัน ซึ่งแนวคิดและวิธีการทั้งหมดนี้จะสามารถเป็นแนวคิดให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงงานช่างศิลป์ท้องถิ่นได้อย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดแนวทางในการต่อยอด และเป็นการศึกษาทางเลือกหรือเป็นอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้อย่างยั่งยืน เกิดผลกระทบในลักษณะของการอนุรักษ์งานช่างท้องถิ่นให้คงอยู่ และเกิดอาชีพต่อยอดทางเศรษฐกิจที่อยู่บนรากฐานการนำทรัพยากรของชุมชนมาใช้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ร่วมกันหลายด้าน

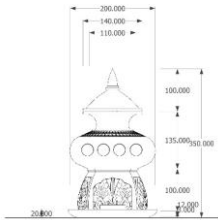
แนวทางการสืบสานงานช่างศิลป์ท้องถิ่นสู่การศึกษาโดยชุมชน 6 ขั้นตอน

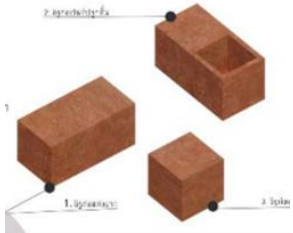
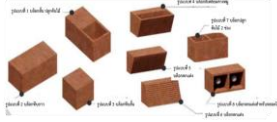
ขั้นที่	เรื่อง	ทำอย่างไร (ตัวอย่างวิธีการ,กิจกรรม)	ผลลัพธ์	ข้อเสนอแนะ
ขั้นที่ 1	รวบรวมฐานข้อมูลช่างศิลป์ท้องถิ่น	- ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลโดยสอบถามถึง ชื่อ ความเชี่ยวชาญ แนวคิด	ฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน	KEY PERSON ในพื้นที่สำรวจสามารถเป็นผู้ให้

		วิธีการ การดำรงอยู่ของงานช่างศิลป์ ร่วมกับการเก็บเป็นภาพถ่าย		ข้อมูลนำพาผู้สำรวจไป พบช่างศิลป์ได้
ขั้นที่ 2	จัดทำแผนที่และฐานข้อมูล อย่างชัดเจนเป็นลาย ลักษณ์อักษร	- สรุปข้อมูล สร้างกราฟฟิกให้เกิด ความเข้าใจง่าย เช่น การสร้างแผนที่ จะทำให้เห็นภาพรวมของพื้นที่ได้ง่าย	แผนชุมชน	ควรทำแผนที่ชุมชนทั้ง ในระบบออนไลน์และ ออฟไลน์
ขั้นที่ 3	ประเมินสถานการณ์ ปัจจุบัน	- ใช้แบบประเมิน ร่วมกับการสังเกต ในพื้นที่ศึกษา	ได้ ท ร า บ ถึง ศั ก ย ภ า พ ข้อจำกัด	สามารถประเมิน สถานการณ์ร่วมกับผู้มี องค์ความรู้หรือผู้ที่ เกี่ยวข้องสำคัญใน ชุมชน
ขั้นที่ 4	ถอดองค์ความรู้จากงาน ช่างศิลป์	- สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาใจความ สำคัญของงานช่างศิลป์ท้องถิ่น เช่น วิธีการ แนวคิด บทเรียนจาก เหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นทั้งการพัฒนา และการแก้ปัญหา	อง ค์ ค ว ม รู้ วิธีการ ในการ ด า เน น การ อนุรักษ์ ต่อยอด	-
ขั้นที่ ๕	เรื่อง	ทำอะไร (ตัวอย่างวิธีการ,กิจกรรม)	ผลลัพธ์	ข้อเสนอแนะ
ขั้นที่ 5	การสร้างเครือข่าย	จัดกิจกรรมเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ ระหว่าง ช่างศิลป์ กับ กลุ่มเป้าหมาย เช่นการจัดประชุม การจัดกิจกรรม ทดลองเรียนรู้ เป็นต้น	ผู้สืบทอดงานช่าง ศิลป์ เครื่องข่าย การทำงานความ เข้มแข็งของกลุ่ม	โดยอาจผ่านตัวกลาง คือหน่วยงานต่างๆที่ รับผิดชอบ
ขั้นที่ 6	สร้างระบบสู่การจัดการที่ มาตรฐาน	จัดทำข้อมูลให้เป็นระบบ เสนอต่อ หน่วยงานมาตรฐาน	แนวทางการสร้าง ประโยชน์จากงาน ช่างศิลป์ท้องถิ่น	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน้ ย ง าน การศึกษา หน่วยงาน ท่องเที่ยว เป็นต้น

แนวคิดสร้างต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากงานช่างศิลป์

ยกตัวอย่างงานช่างที่มีผลกระทบในระดับมาก คือ งานช่างปั้นดินเผา และงานช่างศิลป์ท้องถิ่นที่มีผลกระทบในระดับ
พัฒนา คือ ว้าวพระร่วง พระลือ และงานช่างศิลป์เรื่องการทอผ้าเพื่อเป็นแนวทางในการต่อยอดการสร้างงานใหม่ๆจากองค์
ความรู้ดั้งเดิม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นทางเลือกแก่การสร้างงานช่างศิลป์ รูปแบบ ดังนี้

1. ชูตเครื่องปั้นดินแบบเตาเผาเพื่อจุดเครื่องหอม					
ประเภท	แนวคิด	ต้นแบบ	ภาพ	ชื่อผลิตภัณฑ์พัฒนาใหม่	ภาพ
งานเครื่องปั้นดินเผา	การใช้งานใหม่ๆ เพื่อเป็นทางเลือกบริโภค	หม้อกรันดินเผา		ชูตเครื่องปั้นดินแบบเตาเผาเพื่อจุดเครื่องหอม	
แนวคิด: งานช่างปั้นดินเผาเป็นงานช่างที่มีวิธีการ วัตถุประสงค์ และการตลาดที่ค่อนข้างเป็นมาตรฐานอยู่แล้ว สามารถต่อยอดและทำการตลาดเพิ่มเติมได้โดยการใช้การเชื่อมโยงการตลาดเพื่อสร้างจุดขายที่อิงกับวัฒนธรรมชุมชน หรือการสร้างแนวคิดเพื่อเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์หลักกับสินค้าที่สามารถผสมผสานกันได้ ให้เกิดรูปแบบสินค้าทางเลือกที่สามารถใช้กับคนได้หลายช่วงอายุ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้มีมาตรฐาน ในการนำเสนอจึงนำเสนอต้นแบบ โดยการนำเครื่องหอมมาประยุกต์ใช้กับเครื่องปั้นดินเผาในลักษณะของชูตเครื่องปั้นดินแบบเตาเผาเพื่อจุดเครื่องหอม 					
2. พระพิฆเนศถือข้าวตอกพระร่วง					
ประเภท	แนวคิด	ต้นแบบ	ภาพ	ชื่อผลิตภัณฑ์พัฒนาใหม่	ภาพ
งานเครื่องปั้นดินเผา	การผสมผสานความเชื่อเพื่อสร้างมูลค่า	งานประติมากรรมดินเผา		พระพิฆเนศถือข้าวตอกพระร่วง	

3. อิฐตกแต่งบ้านจากเครื่องปั้นดินเผา					
ประเภท	แนวคิด	ต้นแบบ	ภาพ	ชื่อผลิตภัณฑ์พัฒนาใหม่	ภาพ
งานเครื่องปั้นดินเผา	สร้างแนวทางการใช้งานในสถานปัตยกรรม	เครื่องปั้นดินเผา		อิฐตกแต่งบ้านจากเครื่องปั้นดินเผา	
แนวคิด: เครื่องปั้นดินเผามีกระบวนการสร้างที่สามารถสร้างให้เกิดความแข็งแรงได้ และสามารถปรับให้เข้ากับการนำมาใช้งานสถาปัตยกรรม จึงออกแบบผนังจากเครื่องปั้นดินเผาที่สามารถปรับใช้ตามความต้องการของผู้บริโภค คือสามารถใช้เป็นผนังที่ปลูกต้นไม้ และซ่อนไฟด้านในเพื่อความสวยงามและเกิดมิติการใช้งานใหม่ๆ จากองค์ความรู้ของช่างชุมชน 					

แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่จากว่าวพระร่วงพระลือ

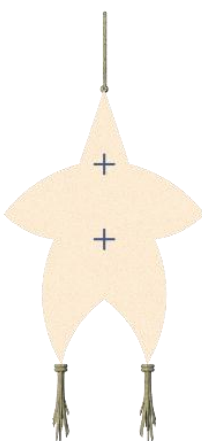
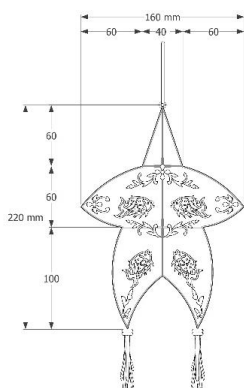
1. โคมแขวนว่าวพระร่วงพระลือหลากสีในงานเทศกาลวิ่งว่าว					
ประเภท	แนวคิด	ต้นแบบ	ภาพ	ชื่อผลิตภัณฑ์พัฒนาใหม่	ภาพ
งานจักสาน	เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์กับประเพณี	ว่าวพระร่วงพระลือ		โคมแขวนว่าวพระร่วงพระลือหลากสีในงานเทศกาลวิ่งว่าว	
แนวคิด: การทำว่าวพระร่วง พระลือ นี้เป็นงานช่างศิลป์ที่เกิดจากการละเล่นในวิถีชีวิต ทำให้เกิดเป็นเรื่องราวและประเพณีในท้องถิ่น สามารถพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ของว่าวร่วมกับงานประเพณีประจำปีเพื่อให้เกิดรายได้ และเพื่อสร้างสินค้าชุมชนในรูปแบบใหม่ๆ ที่ก่อให้เกิดการทำกิจกรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ โคมแขวนว่าวพระร่วงพระลือหลากสีในงานเทศกาลวิ่งว่าว โดยสร้างเรื่องราวประยุกต์จากการวิ่งว่าวเป็นการแขวนโคมที่มีรูปแบบเป็นว่าวเพื่อถวายเป็นสักการะต่อ พระร่วง พระลือ บุคคลทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัย					

แนวคิด : เทศกาลแขวนโคมล้านนา

โคมแขวนว่าวพระร่วงพระลือ 7 สีตามวันเกิด

Top

Front elevation

Side elevation

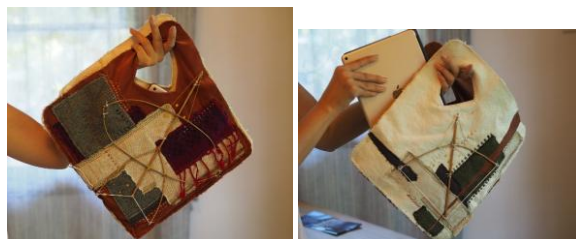
Back elevation

Isometric

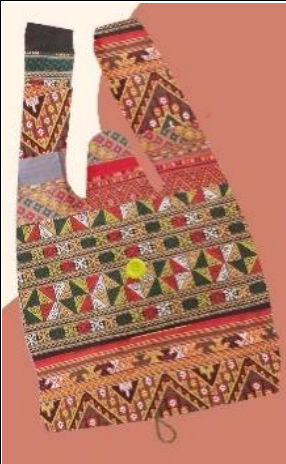
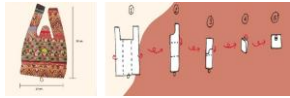
2. กระเป๋าลือว่าวพระร่วง พระลือ

ประเภท	แนวคิด	ต้นแบบ	ภาพ	ชื่อผลิตภัณฑ์พัฒนาใหม่	ภาพ
งานจักสาน งานผ้า	สร้างการใช้ งานใหม่ๆ เชื่อมโยงกับ วัสดุเหลือใช้	ว่าวพระร่วง พระลือ		กระเป๋าลือว่าวพระ ร่วง พระลือ	

แนวคิด: งานช่างศิลป์ การทำว่าวพระร่วง พระลือ นี้เป็นงานช่างศิลป์ที่เกิดจากการละเล่นในวิถีชีวิตดั้งเดิม ที่นำมาเชื่อมโยงวัฒนธรรม ทำให้เกิดเป็นเรื่องราวและประเพณีในท้องถิ่น สามารถพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ของว่าวเพื่อเป็นสินค้าใหม่ของชุมชนได้ ด้วยการตกแต่งที่เป็นเอกลักษณ์ รูปทรง จึงนำเสนอเป็นแนวคิดกระเป๋าผ้าจากรูปแบบจากว่าวพระร่วง พระลือ

แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่จากผ้าทอ

1. กระเป๋าผ้าพับได้					
ประเภท	แนวคิด	ต้นแบบ	ภาพ	ชื่อผลิตภัณฑ์พัฒนาใหม่	ภาพ
งานผ้า	รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่จาก เศษผ้าเหลือใช้จากการทอผ้า	ผ้าทอ		กระเป๋าผ้าพับได้	
แนวคิด: การเพิ่มมูลค่าแก่ผ้าทอเหลือใช้ เนื่องจากการทอผ้าของสุโขทัยสามารถสร้างมูลค่าแก่ชุมชนได้เป็นอย่างมากในขณะเดียวกันก็มีเศษผ้าที่เหลือจากการนำผ้าไปตัดเป็นชุดต่างๆ จึงนำเสนอแนวคิดการนำเศษผ้ามาสร้างเป็นกระเป๋าผ้าเพื่อเพิ่มมูลค่าและมีราคาที่ถูกลงเป็นทางเลือกแก่ผู้บริโภคหลากหลายระดับมากขึ้น					
					

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ศรีสวัสดิ์ และ เอกกรินทร์ อนุกุลยุทธธน. (2019). มิติการใช้พื้นที่สาธารณะและบทบาทความเป็นชุมชนดั้งเดิมในเมืองเชียงใหม่. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, 20(1), 5-18.
- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2515). ตำนานพระพุทธรูปเจดีย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.
- กรมศิลปากร. (2561) ประเพณีศิลปในงานโลกรกรรม" นิทรรศการถาวรในหมู่พระวิมานวังหน้า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565, ที่ https://www.silpa-mag.com/news/article_14596
- กรมศิลปากร. (2561). ประเพณีศิลปในงานโลกรกรรม" นิทรรศการถาวรในหมู่พระวิมานวังหน้า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565, ที่ https://www.silpa-mag.com/news/article_14596
- กระทรวงวัฒนธรรมและศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2554). ศูนย์ข้อมูลกลาง ทางวัฒนธรรมวัดสวรรคาราม. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566, ที่ <http://www.m-culture.in.th/album/view/39795/>
- กล้า ทองขาว. (ม.ป.ป.). การจัดการศึกษาศาสนาชุมชน(Community-based Education Management = CBEM). วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน. (ม.ป.ป.). แผนที่และสารสนเทศดิน. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2566, ที่ http://oss101.1dd.go.th/web_thaisoilinf/north/Sukothai/skt_09.html
- กาญจนา แก้วเทพ (2538). การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนโดยถือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง.กรุงเทพมหานคร : สมาคมทอกลีแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา (สคทพ).
- เจริญ โกมรรัตนานนท์ (2539). สุนทรียศาสตร์. นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- จิรวัดน์ พิระสันต์ และคณะ (2553). โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การสืบค้นข้อมูลทางวัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัย. ทุนวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ปี พ.ศ. 2552
- จิรวัดน์ พิระสันต์ และคณะ. (2558). รายงานฉบับสมบูรณ์การสืบค้นข้อมูลทางวัฒนธรรมของจังหวัด สุโขทัย. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์. (2564). แนวทางการพัฒนาบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะภายใต้สภาวะสังคมผู้สูงอายุของประเทศ. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564)
- ฉลอง ปรีดาบุญ (2534). ใต้ร่มพุทธศิลป์. กรุงเทพมหานคร : มปป.
- ชนัญญ์ เมฆหมอก (2560). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสำนักและการสืบสานงานช่างไม้สายสกุลช่างเพชรบุรี. ทุนวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ปี พ.ศ. 2560.
- ชมพูนุท คงพูนพิน และ ภาวิณี เอี่ยมตระกูล. (2563). การจัดกลุ่มประเภทพื้นที่สาธารณะเมืองของไทย กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร. Journal of Architectural/Planning Research and Studies (JARS) · ISSN (Print): 1905 - 2022 · ISSN (Online): 2773 – 8868
- ช่างสิบหมู่ (2552). ช่างประเภทช่างทำของชม. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2566, ที่ http://changsipmu.com/thaiart_p02.html 110565

ณมมล ชาวปลายนา (2539). พื้นฐานอารยธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ฝ่ายเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ณธกร ขาวเข้มและชาติชาย โฆษะวิสุทธิ. (2558). งานวิจัยเรื่อง เครือข่าย: กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาท้องถิ่น.

วารสารการบริหารท้องถิ่น, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2558)

ณรงค์ชัย ปิฎกธวัช (2562). ทฤษฎีการสร้างสรรคศิลป์. วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562.

ณริศรา พุกกะวัน (2547). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้

DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION เป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,:ม.ป.ท.

น. ณ ปากน้ำ (2540). พจนานุกรมศิลปะไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ.

นายพงศ์เทพ สาคร. (2562). สุโขทัย – งดงาม กลางลำนํ้ายม ขบวนเรือถิ่นทางนํ้า ชาวศรีสัชนาลัย, ชาว

ความมั่นคงออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2566, ที่ www.ข่าวความมั่นคงออนไลน์.com/?p=28528

นิติกร สิงห์ลอ. (2558). พิพิธภัณฑ์ชุมชนนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศิลป). กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยศิลปากร

นิธิ ลิศนันท์. (2559). การศึกษาศักยภาพของพื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเก่านครราชสีมา: รายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว (2555). เรื่องเล่าของพลัง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

บริษัทเอฟพีเน็ต จำกัด (2562). กรณีศึกษาต้นแบบที่ดีของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขางานฝีมือและ หัตถกรรมในประเทศไทย.

รายงานแผนพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์รายสาขา: งานฝีมือและหัตถกรรม, 2562

บุญทวรรณ วิงวอน, อัจฉราภรณ์ วรรณมะกอกและอัจฉรา เมฆสุวรรณ (2557).

แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์

เพื่อเพิ่มมูลค่ากิจการวิสาหกิจขนาดย่อมอำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง. วารสารวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2557).

บุญมี แท่นแก้ว (2555). พุทธปรัชญาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

บุญเยี่ยม แยมเมือง (2537). สุนทรียศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

บ้านศิลปะศิลาแลง ไสมสเดย์ แอนด์ อาร์ต แกลอรี. (2555). วัดเชิงคีรี (700 ปี). สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2566, ที่

<http://www.baansilalang.com/wat-chueng-kiri.html>

ประเวศ วะสี. (2555). “จุดเปลี่ยนมหาวิทยาลัยไทย-จุดเปลี่ยนประเทศไทย”. โพสต์ทูเดย์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3463 ประจำวันที่ 31

กรกฎาคม 2555 หน้า 2

ปรัชญา เวสารัชช. (2545). ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร : ประมวลสาระ. โครงการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู

ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

ปัทมา โฆษิตเกษม. (2554). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์งานช่างศิลป์ไทยของวิทยาลัยช่างศิลป์ สุพรรณบุรี

(ปริญญาโทบริหารศิลป). มหาวิทยาลัยศิลปากร

- ปิยะเดช อัครโพธิวงศ์ และ สุมาวลี จินดาพล. (2564). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการ การออกแบบพัฒนา ผลิตภัณฑ์
บรรจุกัญชี การจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของชุมชนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสะเกษ
ภายใต้แผนงานวิจัยแผนพัฒนาเครือข่ายสร้างสรรค์ ตาม แนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสะเกษ
. กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัย และ นวัตกรรม (กสว.) ประจำปีงบประมาณ 2564
- ผลิตภัณฑ์ชุมชนไทยชนะศึก (ม.ป.ป.). ผลิตภัณฑ์ชุมชนไทยชนะศึก. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2566, ที่
<https://www.facebook.com/warawutiinkhamma/>
- ผู้จัดการออนไลน์ (2565). จีนจัดหลักสูตรใหม่ให้เด็กประถม-ม.ต้น เรียน 'วิชาแรงงาน' ทำอาหาร ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์. สืบค้นเมื่อ
10 พฤษภาคม 2565, ที่ <https://mgronline.com/china/detail/9650000044223>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2564). เผยครั้งแรกรอบ 40 ปี! “พระตีนแลบ” วัดเชิงคีรี หลังต้องขังกรงบนหอสูงหนีโจรปล้นวัด. สืบค้นเมื่อ
15 มิถุนายน 2566, ที่ <https://mgronline.com/local/detail/9640000028277>
- พินดา โถทอง (2557). การสืบสานงานช่างฝีมือดั้งเดิม: กรณีศึกษาแผนกช่างฝีมือหัตถ์ โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย).
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พริ้ม มณีโชติ. (ม.ป.ป.). อุตสาหกรรมงานฝีมือและหัตถกรรมกับการกลับสู่ท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2565, ที่
<https://www.cea.or.th/th/single-research/crafts-industry-covid-19>
- พิเชฐ เนตรบุตร. (2564). หมู่บ้านหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา” ความภาคภูมิใจของชุมชนหน้าวัดลายร่วม สร้างงานสร้างอาชีพ.
สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2566, ที่ <https://www.77kaoded.com/news/phichet/2103511>
- ภริตพร แก้วแกมเสือ. (2562). การอนุรักษ์ สืบสานและพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานโดย
แนวคิดทางการออกแบบผลิตภัณฑ์. วารสารสารสาธิตวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ปีที่ 19 ฉบับที่
2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562)
- ภิญโญ สาร. (2526). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ครูสภา.
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (ม.ป.ป.). วัดสว่างอารมณ์วรวิหาร. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566, ที่
<http://www.info.ru.ac.th/province/sukhotai/twsar.htm>
- มานพ พราหมณ์โชติ. (ม.ป.ป.). จิตรกรรมสมัยสุโขทัยด้านทัศนศิลป์. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2565, ที่
<http://www.info.ru.ac.th/province/sukhotai/art3.htm>
- มิวเซียมไทยแลนด์. (ม.ป.ป.). แหล่งขุดพบพระพิมพ์การเล่นขลุ่ย. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566, ที่
<https://www.museumthailand.com/th/3571/storytelling/แหล่งขุดพบ/>
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลย
เดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (ม.ป.ป.). เครื่องปั้นสุโขทัย หรือเครื่องสังคโลก, สืบค้น เมื่อ 24 กรกฎาคม 2565, ที่
<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=21&chap=5&page=t21-5-infodetail08.html>
- ราชบัณฑิตยสถาน (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา กรม.
- รุ่งอรุณ ณ สนธยา (2527). เริงรำจำเอนฉาย. สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

วนิดา พึ่งสุนทร (2552). ช่างสิบหมู่กับงานช่างศิลป์ไทย. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2566, ที่ <http://blogger-kanok.blogspot.com/2009/11/blog-post.html>

วรารักษ์ สามโกเศศและคณะ. (2553). ข้อเสนอทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสุขภาวะคนไทย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส)

วัชรพงษ์ ชุมดวงและคณะ. (2565). การศึกษาและสำรวจพลังแห่งการสร้างสรรค์ของช่างศิลป์ท้องถิ่น จังหวัด สุโขทัย เพื่อการยกระดับคุณค่าและพัฒนาอย่างยั่งยืน. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

วัชรพงษ์ ชุมดวงและปิยเดช อัศวพรวิวงศ์ (2563). การพัฒนาหัตถกรรมศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรมสร้างสรรค์ของเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยว ตามแนวนโยบายโลกสีเขียว-สุโขทัย-กำแพงเพชร ภายใต้แนวคิดเมืองสร้างสรรค์. สัญญาเลขที่ วช.อว(อ)(กบง)/๖๐๒/๒๕๖๓ ทุน วช. : การบริหารจัดการการท่องเที่ยว.

วัดปากแคว. (ม.ป.ป.). วัดปากแคว สุโขทัย. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566, ที่ https://www.facebook.com/WadPakKhaewSukhothay/?locale=th_TH

วัดภูธาตุเจดีย์. (ม.ป.ป.). วัดภูธาตุเจดีย์ อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2566, ที่ Facebook วัดภูธาตุเจดีย์.

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2547). หัตถศิลป์ไทย. กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก.

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ. (2546). ศิลปะชาวบ้าน. แนวทางการอนุรักษ์ศิลปะชาวบ้าน. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์อมรินทร์

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านเทพนม. (2565). วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านเทพนม. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2566, ที่ <https://www.facebook.com/photo/?fbid=129874376455175&set=pb.100082978406356.-2207520000>.

ศรีสกุล พัดเจริญ (2563). ปัจจัยการคงอยู่ของช่างฝีมือในองค์กรก่อสร้างงานสถาปัตยกรรมไทย. การค้นคว้าอิสระนี้ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโครงการก่อสร้าง. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2562). รายงานประมวลผลมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จำแนกตามการผลิต และข้อมูลจำนวนแรงงานที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ .โครงการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจจำนวนแรงงานของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และออกแบบวิธีการและการคัดเลือกข้อมูลเพื่อใช้วัดผลตามตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์สร้างสรรค์ (Creative Output). สำนักงานส่งเสริม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน).

ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.). (2552). วัดสวรรคารามสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุโขทัย แห่งที่ 1. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566, ที่ <http://www.sorportor.org/spt/วัดสวรรคาราม>

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) (2553). ผ้าไทยมรดกแห่ง ภูมิปัญญาของไทย. กรุงเทพฯ: เอ.พี. กราฟฟิคดีไซน์และการพิมพ์.

ศูนย์อาชีวะและธุรกิจมัตชน (ม.ป.ป.). ที่มาของ “จิตกรรมรวมเกียรติ” ระเบียงคด วัดพระแก้ว. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2565, ที่ https://www.matichonacademy.com/content/culture/article_45103

สงวน รอดบุญ (2533). พุทธศิลป์สุโขทัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สถาบันช่างศิลป์ท้องถิ่น (ม.ป.ป.). ประวัติความเป็นมาสถาบันช่างศิลป์ท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2566, ที่ <https://thaiartisan.org/about/>

สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.). (2563). 5 สถานการณ์การศึกษาไทยที่ควรรู้ เพื่อ เป้าหมาย การศึกษาที่ยั่งยืน. สืบค้น เมื่อ 12 กรกฎาคม 2565, ที่ <https://research.eef.or.th/5- สถานการณ์การศึกษาไทยที่/>

สถาบันเทคโนโลยีจิตรลดา (2565). สาขาวิชาการสร้างเครื่องดนตรีไทย, สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2565, ที่ <https://www.cdti.ac.th/branch/สาขาวิชาการสร้างเครื่องดนตรีไทย>

สมโชติ อ๋องสกุล (2546). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ชุมชนในเชียงใหม่:

การสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. ทุนวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ปี พ.ศ. 2544

สยามรัฐออนไลน์. (2564). "บ้านศรีสุข" หัตถกรรมเครื่องจักสานจากภูมิปัญญาไทย. สืบค้น เมื่อ 24 กรกฎาคม 2565, ที่ <https://siamrath.co.th/n/248895>

สันติ เล็กสุขุม (2533). ศิลปะสุโขทัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์. (2538).

ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย การเริ่มต้นและการสืบเนื่องงานช่างในศาสนา.

สำนักข่าวบ้านเมือง. (2561). วัดสุโขทัยพลิกฟื้นประเพณีท้องถิ่นโบราณแข่งเรือบก. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2566, ที่ <https://www.banmuang.co.th/news/region/129789>

สำนักข่าวบ้านเมือง. (2565). ฝ่ายอำนวยการบ้านวังหาดสืบทอดภูมิปัญญาอยู่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566, ที่ <https://www.banmuang.co.th/news/region/294818>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2561). 'วัดบันดาลใจ' ความหวังใหม่พลิกฟื้น ศรัทธาสาธุชน. สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2565, ที่ <https://www.thaihealth.or.th/?p=239210>

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม (2551).

คู่มือการจัดเก็บข้อมูลและการจัดกิจกรรมเผยแพร่ภูมิปัญญางานช่างฝีมือพื้นบ้านโครงการภูมิปัญญาเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย สำนักงานพื้นที่พิเศษ 4 (อพท.4)

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อพท. (องค์การมหาชน) (2564).

หลักสูตรสุโขทัยเมืองสร้างสรรค์ ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย สำนักงานพื้นที่พิเศษ 4, (อพท.4) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อพท. (องค์การมหาชน). (2564). คู่มือหลักสูตรสุโขทัย เมืองสร้างสรรค์ ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านสู่การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาจังหวัด สุโขทัย.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (2563). หัตถกรรมท้องถิ่น เชียงใหม่ ปรับตัวตามเทรนด์โลก ชนะ ใจผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2565, ที่ <https://www.cea.or.th/th/single-research/Creative-City-Chiangmai>

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (2563). อุทิศกรรมงานฝีมือและหัตถกรรมภายใต้นโยบาย Cool Japan. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2565, ที่ <https://www.cea.or.th/th/single-research/cool-japan>

- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (ม.ป.ป.). เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คืออะไร. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2565, ที่ <https://www.cea.or.th/th/background>
- สำนักงานแรงงานจังหวัดสุโขทัย. (2566). ข้อมูลภาพรวมจังหวัด ภูมิประเทศ. สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2566, ที่ <https://sukhothai.mol.go.th/ข้อมูลภาพรวมจังหวัด/ภูมิประเทศ>
- สิริกร มณีรินทร์. (2564). เครื่องดนตรีไทยจะเป็นไฉนหากไม่มีช่างสร้างและซ่อม. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565, ที่ <https://thaiartisan.org/เครื่องดนตรีไทยจะเป็นไฉน-2/>
- สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, สมบูรณ์ ธาระสุข และพิชัย แจ่มขาว (2543). กะเทาะสนิมกริช : แลวิถีชีวิตชาวใต้ตอนล่าง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543
- สุพรรณิ. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน, สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2566, ที่ [chrome-extension://efaidnbmnmbnibpcajpcglclefindmkaj/http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2556/b182092.pdf](http://extension://efaidnbmnmbnibpcajpcglclefindmkaj/http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2556/b182092.pdf)
- สุภัทรวดี ดิศกุล (2550). ศิลปะในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- สุมาลี จินดาพลและ ปิยะเดช อัครโพธิวงศ์. (2563). รายงานฉบับสมบูรณ์ แผนบูรณาการการพัฒนาต้นแบบเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวแกนมรดกโลกศรีสัชนาลัย-สุโขทัย-กำแพงเพชร ภายใต้แนวคิดเมืองสร้างสรรค์. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- สุโขทัยเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (2563). สุโขทัยเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO, สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2565, ที่ <http://sukhothaicraftsandfolkart.com/unesco-4/>
- สุโขทัยเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ (2563). องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอ. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565, ที่ <http://sukhothaicraftsandfolkart.com/ผ้าทอสุโขทัย/>
- หนังสือพิมพ์ 4 เหล่าทัพ. (2564). สุโขทัย-เครื่องจักสานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาคนสุโขทัย สร้างงานสร้างอาชีพ, สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2565, ที่ <https://www.4fornews.com/190870/>
- หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. (2564). อาชีพหายาก ศิลปะการแกะสลักพระพุทธรูปไม้ ช่างฝีมือดีชื่อดังสุโขทัย. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2565, ที่ <https://www.banmuang.co.th/news/region/232186>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2564). ท่องเที่ยว ชุมชนนาเชิงคีรี จ.สุโขทัย กับกิจกรรมสนุกสนานแบบวิถีคนเชิงเขา. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2566, ที่ <https://www.dasta.or.th/th/article/317>
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำขาว. (2565). สถานที่สำคัญในชุมชน. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566, ที่ <https://www.wangnumkhao.go.th/index/?page=picture68493105>
- องค์การบริหารส่วนตำบลไกรใน จ.สุโขทัย (ม.ป.ป.). ผ้าทอมือพื้นเมือง โดย กลุ่มทอผ้า หมู่ที่ 15 บ้านหนอง ตะแบก. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566, ที่ <https://krainai.go.th/otop/detail/222/data.html>
- อารมณ์ ภูวพิทยพันธุ์ (ม.ป.ป.). ค้นหา “พลังแห่งความคิดสร้างสรรค์” จากตัวเรา. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2565, ที่ <https://www.prosofthcm.com/Article/Detail/16509>
- อนินมา. (2545). ทองสุโขทัย. ม.ป.ท.
- เขมานันท์ (2554). อันเนื่องกับทางไทพุทธิปัญญาสู่งานศิลปมรดกของแผ่นดินที่คนไทยทุกคนควรรู้. วิถีวรรณ, สถาบัน.

- เทศบาลตำบลศรีสำโรง. (2563). งานโซว์ลายสุโขทัย. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2566, ที่ <https://www.ssr.go.th/otop/detail/277/data.html>
- เมธิส โลหะพานนท์. (2564). พื้นฟูหัตถกรรมไทย ทำอย่างไรให้ตรงจุด?. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566, ที่ <https://tdri.or.th/2021/07/traditional-thai-handicrafts/>
- เสนอ นิลเดช (2537). ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แซดนิวส์. (2561). “คนกล้าคืนถิ่น” ผลิยอด ต่อแขนง เชื่อมโยงชุมชนแล้วที่สุโขทัย. สืบค้น เมื่อ 12 กรกฎาคม 2565, ที่ <https://zaddnews.wordpress.com/2018/02/11/konglakuentin/>
- โพสต์ทูเดย์. (2561) เจาะเวลาหาสังคมโลก พื้นที่อนาคตของศิลปะเครื่องถ้วยโบราณ. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565, ที่ <https://www.posttoday.com/social/general/566660>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2559). ลุงบุญ ตำนานคนดีเหลือ! ไทยพวนหาดเสี้ยว อายุ 70 ปี หาหายาทสืบทอดวิชา. สืบค้น เมื่อ 12 กรกฎาคม 2565, ที่ <https://www.thairath.co.th/news/local/644699>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). วัดสว่างอารมณ์วรวิหาร พระอารามหลวงของ อ.สวรรคโลก อายุกว่า 200 ปี. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566, <https://www.thairath.co.th/news/local/north/1680933>
- ไทยโรจน์ พวงมณีและคณะ. (2564). แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรม พื้นที่ หมู่บ้าน น้ำพร อำเภอเชียงคานจังหวัดเลย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564
- ไสว บุญมา. (2557). บ้าน – วัด – โรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2566, ที่ <https://mgronline.com/daily/detail/9570000123119>
- Healthy Space Next Door. (2562.). ความสำคัญของพื้นที่ส่วนกลางชุมชน. ศูนย์สร้างเสริมสุขภาวะเมือง (Healthy Space Forum). สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2566, ที่ https://www.baania.com/article/ความสำคัญของพื้นที่ส่วนกลางชุมชน-article_5389
- Majung. (2563). บ้านทองสมสมัย แหล่งขึ้นชื่อเรื่องทองสุโขทัย. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2565, ที่ <https://travel.trueid.net/detail/D4kRRaZpE6Ro>
- Memagazine. (2565). ไอคอนสยาม ชวนสนุกกับกิจกรรม “ICONSIAM SUMMER KITE PLAYGROUND” เพลิดเพลินกับการเล่นว๊าว และชมว่าวนานาชาติ ว๊าวแฟนซี พร้อมชม นิทรรศการว่าวไทย 4 ภาค ตั้งแต่วันนี้ – 24 เมษายน 2565 ณ ริเวอร์ พาร์ค ไอคอนสยาม. สืบค้น เมื่อ 20 กรกฎาคม 2566, ที่ <https://www.memagazine.co.th/20977/>
- MGR Online (2559). ตามรอยชุมชนผลิตกระทงโบราณสุโขทัย ทำส่งทั่ว ปท.ทำเงินนับล้านต่อปี, สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2565, ที่ <https://mgronline.com/local/detail/9590000109164>
- MGR Online. (2560). เปิดทริปเที่ยวศรีนคร พิสูจน์สวนมะม่วงร้อยล้านสุโขทัย. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2566, ที่ <https://mgronline.com/local/detail/9600000090192>
- Mycitywow. (ม.ป.ป.). เที่ยวทุ่งเสลี่ยม เยี่ยมตลาดเย็น เห็นวิวสวยด้วยวิถีชุมชน. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2566, ที่ <http://mycitywow.com/trip-details.php?tripID=10>

Readme. (2562). วัดตระพังทอง (วัดโบราณกลางสระน้ำ จังหวัดสุโขทัย). สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566, ที่ <https://th.readme.me/p/26836>

Sukhothai Heritage. (ม.ป.ป.). ชุมชนศรีชุม. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2565 ,ที่ <https://sites.google.com/site/sukhothaiheritag/wisahkic-chumchn/chumchn-li-thi>

Thailandplus. (2562). SACICTเชิดชูบุคลากรด้านศิลปหัตถกรรมไทย เป็น “ครูศิลป์ของแผ่นดิน” “ครู ช่างศิลปหัตถกรรม” และ “ทายาทช่างศิลปหัตถกรรม”. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2565, ที่ <https://www.thailandplus.tv/archives/41283>

Thuanjai poosakaew. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชน. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566, ที่ <https://www.gotoknow.org/posts/283629>

TouronThai. (2562). วัดตระพังทอง. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566, ที่ <https://www.touronThai.com/travelguide/placeinfo.php?id=148437>